Вас чакаюць на пошце — падпіска на «Народную Волю» блізіцца да завяршэння.

№№193–194 (3732–3733)

11 снежня 2012 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г.
на беларускай і рускай мовах

Выдавец:
УП «Народная Воля».
Кошт — свабодны.

Да ўвагі!
Хто хоча набываць газету ў офісе рэдакцыі — чакаем!

Народная Воля

АСОБА

Крыж Зміцера Дашкевіча

Зміцер Дашкевіч... Хто не чуў пра гэтага мужнага чалавека! Яму ўсяго 31 год. Тры з іх ён правёў за кратамі, у тым ліку больш за паўгода — у карцары. Недзе з паўгода, калі не больш, — на так званых сутках.

Нязломны лідар зарэгістраванага ў Празе (Чэхія) міжнароднага маладзёжнага грамадскага аб'яднання "Малады фронт" нядаўна атрымаў трэці тэрмін — за злоснае парушэнне рэжыму зняволення. Як сведчыць вядомы беларускі дысідэнт, былы савецкі палітзняволены мардоўскіх лагераў Сяргей Ханжанкоў, нават у паслясталінскім СССР вязняў не судзілі за парушэнне рэжыму, а пераводзілі ў ізалятар на 15 сутак, у памяшканне камернага тыпу — да шасці месяцаў, у турму — да трох гадоў ці да заканчэння тэрміну пакарання.

Хоць на календары XXI стагоддзе, сённяшняя Беларусь усё больш нагадвае Савецкі Саюз сталінскіх часоў: права беларусаў "людзьмі звацца" мужна адстойвае за кратамі прадстаўнік старадаўняга беларускага шляхецкага роду Зміцер Дашкевіч. Ён сімвалізуе моладзь, якая ахвяруе сабою дзеля Беларусі і з'яўляецца носьбітам волі, веры і сілы. Менавіта гэтыя якасці нараджаюць маладафронтаўскія каштоўнасці свабоды, справядлівасці і салідарнасці.

Нараджэнне

Сваё нараджэнне Зміцер апісаў так: "У год 1981-ы ад нараджэння Хрыстовага, год абрання на пасаду Рональда Рэйгана, каторы ахрысціў Савецкі Саюз "імперыяй зла", год першага пераводу гадзіннікавых стрэлак у Савецкім Саюзе на летні час, год забароны прафсаюза "Салідарнасць" і абвяшчэння ваеннага становішча ў Польшчы, год, у які габрэі падабраліся бліжэй да Еўфрату, канчаткова абвясціўшы аб анексіі Галанскіх вышынь у Сірыі, адваяваных імі яшчэ ў 1967-м, год стварэння легендарнага рок-гурта "Кіно", вось у гэтыя цікавыя часіны і выпала мне з'явіцца на свет 20-га дня месяца ліпеня.

Няспынны рух па жыцці пачаўся ад самага нараджэння. Спакойна пражываючы ва ўлонні маці дзевяць месяцаў у Магаданскім краі, запатрабаваў я з'явіцца на свет на генетычнай Бацькаўшчыне. З гэтай пазіцыяй бацькі павінны былі лічыцца і таму адправіліся ў падарожжа да родных мясцін. У гэтым шляху і ўбачыў я ўпершыню, дзякуй Богу, не магаданскія вышыні, а краявіды беларускага Палесся. Адбылося гэта на Гомельшчыне, у Ельску, каля якога, у вёсцы Багуцічы, пражываюць мае стрыечныя бабуля і дзядуля, у каторых мы якраз і спыніліся 20 ліпеня. Тата, канешне ж, не мог дапусціць, каб гэта сталася афіцыйным біяграфічным месцам майго нараджэння, бо ёсць надта вялікім патрыётам сваёй малой радзімы — Івацэвіччыны, у якой юрыдычна мяне і прапісаў. Таму афіцыйнае месца майго нараджэння, якое я мушу паўтараць перад пачаткам кожнага судовага пасяджэння, гучыць наступным чынам: вёска Кушняры Івацэвіцкага раёна Брэсцкай вобласці. Тое недалёка ад вобласці Гомельскай, і таму я пагадзіўся.

Забяспечыўшы такім чынам мяне фактычным і юрыдычным месцамі нараджэння, бацькі паехалі далей таптаць снягі Магаданшчыны. Першыя свае крокі зрабіў там і я, адклаўшы ў памяці і магаданскія ўзвышшы, і снягі, і кедры. Назад на радзіму бацькі вярталіся напрыканцы 1986 года, хаця і планавалі раней. Аднак абставіны склаліся такім чынам, што выбух чарнобыльскага рэактара мы прамінулі сустрэць, знаходзячыся яшчэ на Далёкім Усходзе. 87-ы ж год мы сустрэлі ўжо ў невялічкім гарадку Старыя Дарогі, што на Міншчыне, дзе я пражыў да 1999 года. У 2000 годзе я пераехаў у Мінск, дзе ў 2001-м далучыўся да дзейнасці "Маладога фронту".

Выбітны беларускі паэт і ўдзельнік апошняй прэзідэнцкай выбарчай кампаніі **Уладзімір Някляеў** назваў Дашкевіча нацыянальным героем, цвёрдым і мужным рамантыкам, гатовым на ўсё дзеля Радзімы. Гэта, на думку Някляева, у Зміцера ад бацькі.

Продкі

Успамінае бацька Зміцера **Вячаслаў Уладзіміравіч**:

— Я раней лічыў, што Зміцеру, магчыма, перадаліся мае гены, бо я ніколі не мог лізнуць там, дзе трэба было брахаць. Але ў Бібліі неяк прачытаў, што гены бацькі могуць знікаць праз пакаленне, а гены маці — вечныя...

Родам я з вёскі Кушняры, што ў шасці кіламетрах ад Івацэвічаў. У нашай сям'і было шэсць сыноў, бацькі займаліся сельскай гаспадаркай, прычым тата лічыўся адукаваным і разумным чалавекам, бо скончыў чатыры класы царкоўнапрыхадской школы. Акрамя таго, ён служыў у польскім войску і так выдатна вывучыў польскую мову, што яго па вымаўленні не адрознівалі ад карэннага варшавяніна. Бацькі жылі някепска, мелі пяць гектараў ворнай зямлі і адзін гектар сенажаці, добрыя сад і пчальнік, а таксама самы вялікі дом у Кушнярах.

Што помніцца з дзяцінства? Па расповедах родных, калі ў верасні 1939 года ў Заходнюю Беларусь прыйшлі саветы, да моста на бальшаку сустракаць Чырвоную Армію сабраліся сяляне з трох навакольных вёсак. Людзі апрануліся ў лепшае, як З

у царкву. І нейкі чырвонаармеец вылез з танка, паглядзеў навокал і сказаў: "А чего это нас одно кулачьё встречает? А где трудовой люд?" Ён, мабыць, лічыў, што працоўныя сяляне не павінны так хораша выглядаць...

Пасля свайго прыходу саветы адчынілі ўсе турмы, дзе было шмат крымінальнікаў. Адзін з іх яшчэ пры паляках нашу хату абакраў: узяў сувой палатна і яшчэ нешта. І на судзе маці назвала тое, што скраў гэты злодзей. Пасля вызвалення з-за кратаў былы крымінальнік прыйшоў да маці і сказаў: "Гэта шчасце тваё, што ты нічога не прыбавіла, а назвала толькі тое, што я ўзяў. Інакш табе была б труба!"

(Заканчэнне на 3-й стар.)

ФАКТ І КАМЕНТАРЫЙ

Такая работа, што трэба прывязваць

Аляксандр Лукашэнка падпісаў дэкрэт, які ўжо назвалі "новым прыгонным правам". Усіх работнікаў дрэваапрацоўчых прадпрыемстваў, якія мадэрнізуюцца, перавядуць на незвычайныя кантракты.

Згодна з дэкрэтам, звольніцца да сканчэння гэтых кантрактаў работнікі змогуць толькі ў выпадку, калі іх адпусціць кіраўнік завода. Паспрабаваць абскардзіць гэтае рашэнне можна будзе ў старшыні аблвыканкама. За гэта работнікам дадаткова да прадугледжанай кантрактам зарплаты абяцаюць штомесячныя грашовыя выплаты. Але ў выпадку парушэння работнікамі працоўных абавязкаў і звальнення за благія дзеянні суму атрыманай імі за перыяд работы штомесячнай грашовай выплаты трэба будзе вярнуць.

Сума даплат не агаворваецца. Але наўрад ці дадатак будзе вельмі вялікім, інакш не стаяла б так востра пытанне, якімі мерамі ўтрымліваць людзей. Так, сярэдняя зарплата на "Барысаўдрэве" за апошні месяц складала 2 мільёны 600 тысяч рублёў.

Генадзь ФЯДЫНІЧ, кіраўнік Незалежнага прафсаюза радыёэлектроннай прамысловасці:

— Найноўшая гісторыя такога не ведае. Ніякі эканаміст такога не ведае. Як можна атрымаць незаробленыя грошы? Безумоўна, гэта самае страшнае, што сёння можа адбывацца, калі работнікі заглынуць гэтую прынаду. Тады ім прыйдзецца выплачваць гэтыя грошы, дзе б яны ні былі ў Беларусі. Трэба толькі ў Расію з'ехаць, каб там не плаціць тое, што запатрабуюць потым вярнуць назад. Такога яшчэ ніхто не ведаў. Што тычыцца права прыёму і звальнення, безумоўна, гэта парушэнне Працоўнага кодэкса, парушэнне Канстытуцыі і парушэнне міжнародных канвенцый, якія падпісаў у свой час урад Беларусі.

Юрысты будуць вывучаць дэкрэт Лукашэнкі, які яшчэ каля месяца будзе разглядаць і шукаць прымяненне яму на практыцы беларускі ўрад. Юрысты прафсаюза РЭП таксама правядуць аналіз дэкрэта на прадмет парушэння заканадаўства, Канстытуцыі і міжнародных канвенцый. Пасля чаго інфармацыя будзе даведзена да грамадскасці, у тым ліку да рабочых дрэваапрацоўчых прадпрыемстваў, — падкрэсліў Генадзь Фядыніч.

РЭЗАНАНС

Аляксандр РУЛЁЎ, рабочы МАЗ:

— Я расцэньваю для сябе гэта як рабства. Гарантаванае працоўнае месца — гэта добра, калі ў цябе нармальная праца, нармальны заробак і табе падабаецца там працаваць. Калі ж цябе праца не задавальняе і ты знайшоў іншае месца, то як да гэтага ставіцца? Для чалавека абсалютна нармальна сыходзіць туды, дзе лепш плацяць. Як можна плаціць, а потым забіраць тое, што чалавек зарабіў? Гэта абсурд, тым больш у XXI стагоддзі. Калі б мне такое сказалі, то я б адразу падаў заяву на звальненне. Такія дэкрэты абражаюць людзей. У нашай дзяржаве на чалавека не глядзяць як на паўнавартасную асобу ў прамым сэнсе гэтага слова.

Аляксандр ВАЙЦЕШЫК, бухгалтар Баранавіцкага ААТ "Будаўнічая тэхнічная кампанія":

— Дэкрэт тычыцца некалькіх прадпрыемстваў, баранавіцкія, дзякуй Богу, туды не ўвайшлі. Але сам дакумент нагадвае чарговы дэкрэт егіпецкага правіцеля, які забараніў абскарджваць яго ўказы. Дэкрэт №9 таксама забараняе скардзіцца. Дэкрэт парушае 41-ы артыкул Канстытуцыі, які гарантуе нам права на працу і забараняе прымусовую працу. А тут яўны прымус. Кожны чалавек хоча мець права ўладкоўвацца на тую працу, якая яго задавальняе. Сама магчымасць забраць грошы заднім чыслом, калі чалавек у выпадку звальнення не верне дзяржаве свой заробак добраахвотна, з'яўляецца яскравым сведчаннем працы пад прымусам. Так можна ў хуткім часе невядома да чаго дайсці... Не ад добрага жыцця людзі звальняюцца, з'язджаюць у пошуках працы ў іншыя краіны. У нас у Баранавічах будаўнікі за свой цяжкі труд атрымліваюць ад двух да двух з паловай мільёнаў. Канешне, масава едуць у Расію.

Ірына БАРТАШЭВІЧ, стаматолаг з Салігорска:

— Гэта абсалютна ненармальна. У нас да такой ступені нізкія заробкі, што асабліва няма за што трымацца. Нашы ўрачы з'язджаюць працаваць і ў Расію, і на Захад у паліклінікі. Канешне, хацелася б жыць у сваім любімым горадзе, у сваёй кватэры, а не блукаць па свеце ў пошуках лепшай долі. Далёка не ўсе могуць кінуць сям'ю, дзяцей і паехаць. Але сама забарона на звальненне адразу ставіць людзей перад выбарам. Так нельга рабіць. Тым больш што мы ўсе маем права працаваць там, дзе нам самім хочацца.

Любоў ЛУНЁВА.

ПАЛІТВЯЗНІ

Мікалая Дзядка перавялі ў турму

Мікалай Дзядок знаходзіцца ў крытай турме №4 горада Магілёва. Пра гэта ў панядзелак даведаўся ягоны бацька Аляксандр Дзядок.

Калі Мікалай быў этапіраваны са Шклоўскай калоніі ў Магілёўскую турму і як доўга ён там знаходзіцца, Аляксандру Дзядку не вядома.

4 снежня ў Шклоўскай калоніі прайшоў закрыты суд, на якім было прынята рашэнне накіраваць Мікалая Дзядка ў крытую турму нібыта за сістэматычнае парушэнне рэжыму адбыцця пакарання. Мікалай Дзядок быў асуджаны па справе анархістаў разам з Ігарам Аліневічам і Аляксандрам Францкевічам. Іх абвінавацілі ў арганізацыі антываеннага шэсця каля будынка Мінабароны, нападзе на расійскую амбасаду і цэнтр ізаляцыі правапарушальнікаў на Акрэсціна ды шэраг іншых дзяржаўных і прыватных установаў. Ніхто сваёй віны не прызнаў. Праваабаронцы лічаць усіх трох палітычнымі вязнямі і патрабуюць іх неадкладнага вызвалення.

ЧУЛІ?

Праваабаронцы выбралі лепшых

10 снежня адбылося ўручэнне прэмій за дасягненні ў галіне абароны правоў чалавека.

У Міжнародны дзень правоў чалавека праваабаронцам года назвалі **Любоў Кавалёву** — маці расстралянага па справе аб выбуху ў метро Уладзіслава Кавалёва.

Адвакатамі года сталі **Альвіна Дрыго** і **Аліна Шостак**, якія баранілі ў судах маладзёжных актывістаў.

Зараз Альвіна Дрыго — адвакат палітзняволенага Мікалая Аўтуховіча, у апошні год удзельнічала ў вялікай колькасці адміністрацыйных працэсаў супраць актывістаў розных арганізацый.

Аліна Шостак — адвакат маладафронтаўца Уладзіміра Яроменкa, зняволенага Арцёма Пракапенкі. Таксама шмат удзельнічала ў адміністрацыйных справах.

Журналістам года прызнаны **Андрэй Пачобут**, якога абвінавачваюць у паклёпе на Аляксандра Лукашэнку.

Нагадаем, што лаўрэатамі прэміі беларускіх праваабаронцаў за 2011 год былі: праваабаронца **Алесь Бяляцкі**, фотажурналісты **Юлія Дарашкевіч** і **Уладзь Грыдзін**, адвакаты **Дар'я Ліпкіна** і **Марына Кавалеўская**.

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

Ладутько приказал послать на уборку снега бомжей

Качество уборки Минска от снега необходимо повысить. Такое поручение дал в понедельник на оперативном совещании в мэрии председатель Мингорисполкома Николай Ладутько. В числе первоочередных задач — своевременный вывоз снега с остановок, расчистка выездов из дворов до начала рабочего дня, на особом контроле — Минская кольцевая автодорога, главные проспекты и улицы. Председатель Мингорисполкома поручил проанализировать эффективность использования бюджетных средств, специалистов, техники, а также активнее привлекать к работам граждан, ведущих асоциальный образ жизни, ранее судимых и не имеющих определенного места жительства.

SOS!

Толькі Грыбаўскайтэ і Лукашэнка могуць ліквідаваць бардак на літоўска-беларускай мяжы

Так, рашучыя меры павінны прыняць прэзідэнты. Усе астатнія начальнікі аказаліся бездапаможнымі. Учора ў абед з боку Вільнюса ў чарзе стаялі амаль 600 вялікагрузных фур. Цяжка было падлічыць, колькі іх чакала з беларускага накірунку. Чарга пачыналася адразу за Ашмянамі, а да Каменнага Лога — недзе пад 20 кіламетраў. Можна меркаваць, што і на выездзе з Беларусі стаялі не менш за паўтысячы грузавікоў.

З'явяцца прэзідэнты ў "гарачых кропках" — з'явіцца там і іх чэлядзь. Павылазяць з цёплых кабінетаў, зоймуць рабочыя месцы ў пунктах пропуску — і тады, магчыма, чэргі фур знікнуць. А пакуль дальнабойшчыкі ў палоне не столькі снежных заносаў, колькі, прабачце, бардака на літоўска-беларускай мяжы.

Кажуць, тормазам з'яўляюцца літоўцы. Некалькі дзясяткаў іх памежнікаў днямі павязалі і кінулі за краты, а таму, маўляў, няма каму працаваць.

Людзям, якія суткамі днююць і начуюць на марозе, да лямпачкі, хто вінаваты. Яны ведаюць, што і ў Літве, і ў Беларусі ёсць прэзідэнты. І толькі на іх спадзяванне. Спадарыня Грыбаўскайтэ і спадар Лукашэнка, вызвальце сотні пакуль яшчэ жывых людзей з палону!

Аркадзь ВІЛЬЧЫНСКІ.

Каменны Лог.

КАЗУС

Брэнд расчаравання

Графічным сімвалам Мінска абраны бела-блакітны патэрн (схема ўзору, які паўтараецца), што нагадвае мікрасхему. Фірмовым колерам вызначаны блакітны. Англамоўным слоганам горада Мінска стане "Think Minsk". Рабочы варыянт рускамоўнага слогана — "Минск. Интересно". Слоган на беларускай мове яшчэ не прыдумалі.

Брэнд Мінска стварала брытанская кампанія INSTID. Яна выйграла конкурс і атрымала кантракт на 300 мільёнаў беларускіх рублёў. І вось першыя вынікі прэзентаваны.

Першая рэакцыя: брэнд, мякка кажучы, выклікае здзіўленне.

Па-першае, ідэя лагатыпа не зусім арыгінальная. Як адзначыў адзін з самых вядомых беларускіх спецыялістаў у галіне PR-тэхналогій Валянцін Лопан, Мінску для лагатыпа прапанавана размаляваная і адаптаваная ідэя, якую можна купіць у інтэрнэце за... 46 цэнтаў. І сапраўды, вельмі падобна...

Крыху пазней яшчэ адно дзіўнае супадзенне выявіла Вольга Безгіна, менеджар супольнасцяў беларускага інтэрактыўнага агенцтва Red Graphic.

Яна вырашыла высветліць, які ж лагатып мае Лондан, і аказалася, што ён такі — "Think London".

Ці не зашмат чужых ідэй ва ўсёй гэтай гісторыі? А можа, англійскія піяршчыкі менавіта ў гэтым бачаць беларускую сутнасць?

ДАРЭЧЫ

Брэнд Беларусі трэба будзе распрацаваць да канца 2012 года. Першым бачным вынікам для мінчукоў павінна стаць з'яўленне лагатыпа і фірмовага стылю горада. Акрамя таго, эксперты павінны правесці майстар-класы і лекцыі ў галіне дызайну, фатаграфіі і гарадскога афармлення для беларускіх спецыялістаў.

Таксама брытанская кампанія стварыла фірмовы водар горада і плануе зацвердзіць спіс "мінскіх" страў, якія будуць даступны па невысокай цане.

ЦІКАВЫЯ СУСТРЭЧЫ

Дзве гісторыі беларусаў, якія жывуць у Польшчы

Як жыве сучасная Польшча, не па чутках ведаюць многія беларусы. Штогод польскае пасольства ў Беларусі выдае каля 300 тысяч віз — больш, чым усе амбасады краін ЕС.

Нямала беларусаў вучыліся ў Польшчы альбо атрымалі Карту паляка і сёння жывуць і працуюць у суседняй дзяржаве. Нашых суайчыннікаў можна сустрэць на вуліцах Варшавы, Гданьска, Кракава і іншых польскіх гарадоў і мястэчак. Але як жывецца беларусам у Польшчы? Ці спраўдзіліся іх уяўленні аб магчымасцях, якія можа даць адна з краін Еўрапейскага Саюза? Вось гісторыі некалькіх чалавек.

Гісторыя першая

Таццяна Нядбай, філолаг: «У ідэале я хацела б жыць у Беларусі, але без адчування клаўстрафобіі, калі ты заціснуты межамі»

— Я вучылася на філфаку БДУ, і на пятым курсе ў 2006 годзе пасля прэзідэнцкіх выбараў патрапіла на Акрэсціна, — мы размаўляем з Таццянай у цэнтры Варшавы, ва ўтульным кафэ на вуліцы Курча. Таццяна шчыра расказвае пра сваю эміграцыю.

— Пасля адсідкі не спадзявалася на нешта харошае, думала, што выйду і мяне адлічаць, таму адразу пайшла да намесніка дэкана з пытаннем: мне ісці на заняткі ці за дакументамі? Мяне не адлічылі, далі абараніць дыплом. Але я вельмі хацела вучыцца далей, паступаць у аспірантуру. Аднак бюджэтных месцаў у БДУ было мала, таму я падала дакументы адразу ў некалькі месцаў, у тым ліку і ў Люблінскі ўніверсітэт.

Так я апынулася ў Польшчы. Скончыла аспірантуру ўніверсітэта Любліна. У 2011 годзе абараніла дысертацыю і думала вяртацца ў Беларусь, нават перавезла дамоў усе цёплыя рэчы. Але гэта быў першы віток крызісу, здымаць кватэру ў Мінску са сваёй польскай ступенню, якая на Беларусі не прызнаецца, азначала трапіць у галяк без надзеі сябе рэалізаваць. Ехаць у Полацк да бацькоў таксама не надта хацелася, я нават не ўяўляла, дзе буду там працаваць. А ў Польшчы знайшлася праца, звязаная з Беларуссю, што мяне вельмі цешыць. Мне падабаецца, што яна не тычыцца палітыкі. Я працую ў Фондзе Open Culture, які займаецца культурніцкімі праектамі.

Скажу шчыра: вельмі хацелася б знайсці працу ва ўніверсітэце, у навуковым асяродку, каб мець магчымасць адчуваць, што гады ва ўніверсітэце, у аспірантуры, мая вучоная ступень — усё гэта было недарэмна. Але на сённяшні дзень такой працы няма.

У Польшчы ёсць асяродкі беларусістыкі, у Варшаўскім універсітэце, напрыклад, ёсць факультэт беларускай філалогіі. Але там няма зацікаўленасці ў абнаўленні кадраў, я прапаноўвала ім некалькі курсаў, але на жаль, не атрымала падтрымкі. Не ўдалося затрымацца ў Любліне... Аднак надзеі не губляю.

— Сваім сённяшнім узроўнем жыцця ты задаволена? Напрыклад, колькі ты зарабляеш?

— Мне складана акрэсліць мае заробкі у Польшчы. Я зарабляю дастаткова, каб утрымліваць сябе і дазваляць, напрыклад, адпачынак па-за межамі Польшчы.

Дазвол на працу мне не патрэбны, бо я скончыла аспірантуру ў Польшчы. Я маю часовы від на жыхарства. Здымаю аднапакаёвую кватэру, плачу 450 долараў. Кошты ў мінскіх крамах і варшаўскіх адрозніваюцца неістотна, наадварот, шмат чаго танней можна купіць у Варшаве.

— Сумуеш па радзіме? У Польшчы асела многа беларусаў, можа, з кім пасябравала? Увогуле, беларусы ў Польшчы шукаюць адзін аднаго?

— Цяжка сказаць. Шчыра кажучы, беларускі асяродак у Варшаве вельмі складаны і перасвараны. Але гэтая перасваранасць ускладняе камунікацыю на больш шырокіх падзеях, але не на прыватных дачыненнях. Гэта не замінае знайсці аднадумцаў, знайсці людзей, з якімі табе прыемна сябраваць.

— Што б ты параіла тым маладым беларусам, якія прагнуць выехаць за мяжу, зачапіцца тут і застацца?

— У кожнага свая прыватная сітуацыя, і кожны вырашае сам за сябе. Не хачу мець нейкіх ментарскіх, патэрналісцкіх падыходаў да моладзі і навязваць сваю думку. Калі хтосьці хоча выехаць і рэалізавацца за межамі Беларусі — гэта абсалютна нармальная сітуацыя. Атрымаць добрую адукацыю на Захадзе і вярнуцца, на мой погляд, гэта лепшы варыянт. У ідэале я хацела б жыць у Беларусі, але без адчування клаўстрафобіі, калі ты заціснуты межамі, не маеш магчымасці свабодна перасоўвацца, кантактаваць з усім светам. Зараз я адчуваю, што жыву.

Бясспрэчна, ёсць два моманты, якія аблягчаюць тваё жыццё ў Польшчы. Першы — адчуванне таго, што да цябе ў офіс не прыйдуць з перaтрусам, калі ты працуеш з тымі ж самымі рэчамі, з якімі працаваў бы ў Беларусі. Другое — тут значна больш свабоды, а праз гэта і больш магчымасцяў зарабляць грошы. І дзякуй Богу, што я маю магчымасць наведваць Беларусь.

Гісторыя другая

Сяргей Храшчэўскі, прадпрымальнік: «Дачка вырашыла паступаць у медыцынскі ўніверсітэт, і мы апынуліся ў Польшчы»

— Ідэя жыць у Польшчы нарадзілася раптоўна, — гісторыя бізнесмена Сяргея Храшчэўскага не зусім тыповая і гэтым асабліва цікавая. — Наогул гэтая краіна нас ніколі не вабіла. У Мінску ў мяне быў свой бізнес, я нядрэнна зарабляў, мы шмат падарожнічалі сям'ёй па Еўропе. І калі, дарэчы, праязджалі Варшаву, жонка кожны раз адзначала, які гэта шэры, нецікавы горад. Ёй значна больш падабаліся Бяла-Падляска, Мінск-Мазавецкі. Але гэта ўсё былі размовы па дарозе, не болей...

Аднак за два гады перад заканчэннем гімназіі старэйшая дачка Маша цвёрда вырашыла паступаць у медыцынскі ўніверсітэт. Але што такое быць доктарам у Беларусі? Шэсць гадоў вучыцца і ў выніку атрымліваць капейкі. Беларускі дыплом не прызнае ні адна цывілізаваная краіна, хаця нашы ўрачы не горшыя за замежных спецыялістаў. Такіх перспектыў для дачкі мы не хацелі, не задавальняла гэта і Машу. Пачалі разглядаць варыянты. Адразу ўзнікла ідэя ехаць у Санкт-Пецярбург, спрабаваць паступіць у Ваенную медыцынскую акадэмію, дыплом якой прызнавалі ў Еўропе.

Але так супала: Маша скончыла гімназію, а дыплома піцерскай акадэміі ўжо было недастаткова, каб уладкавацца на працу ў краінах Еўрасаюза. І тады ўзнікла ідэя ехаць у Польшчу.

Сувязь з гэтай краінай, калі так можна сказаць, у мяне на генетычным узроўні. Мой бацька нарадзіўся ў Польшчы. Пасля Другой сусветнай вайны яго бацькі пераехалі ў Беларусь: дзеда запрасілі выкладаць ва ўніверсітэце. Акрамя таго, з Польшчай у мяне былі сувязі па бізнесе, часта даводзілася тут бываць. У 2000 годзе я быў абраны ў прэзідыум польска-беларускай прамысловай палаты, стаў яе прадстаўніком у Мінску. Я назіраў, як мянялася Польшча пасля атрымання незалежнасці, уваходу ў Еўрапейскі Саюз. І гэтыя змены выклікалі толькі пачуццё павагі да палякаў. А што тычыцца медыкаў, то некалькі гадоў таму баставалі ўрачы і патрабавалі павелічэння заробкаў: мінімум да 5—6 тысяч еўра. Сёння ў Польшчы няма ўрача, які б зарабляў менеей за 2 тысячы еўра. Пагадзіцеся, гэта больш прываблівае, чым беларуская рэчаіснасць.

— А дачка ведала польскую мову?

— У тым і справа, што не. Але мы даведаліся, што ў Лодзі ёсць курсы польскай мовы для іншаземцаў, якія паступаюць у медыцынскія ўніверсітэты. Маша паступіла на гэтыя курсы. У 17 год апынулася адна ў чужой краіне. Жыла ў інтэрнаце. Год навучання каштаваў для яе 2 тысячы долараў. Пасля заканчэння курсаў Маша паспяхова здала экзамены, паказала трэці вынік сярод усіх іншаземцаў і атрымала права выбіраць медыцынскі ўніверсітэт. Яна спыніла свой выбар на Варшаўскім універсітэце. Але тут высветлілася, што год навучання каштуе 12 тысяч долараў. Як для ўсіх замежнікаў.

Карты паляка ў Машы не было. І, забягаючы наперад, скажу, што ніхто з нас гэтай карты не мае. Калі я звяртаўся ў консульства ў Польшчы, мне прапанавалі аформіць дазвол на пастаяннае пражыванне ў Польшчы з той нагоды, што я маю польскія карані. І такі дазвол у мяне ёсць. Але ён не дазваляе маёй дачцэ атрымліваць бясплатную адукацыю. І мне спатрэбілася шмат высілкаў, каб дамагчыся для Машы бясплатнага навучання ва ўніверсітэце. І ў гэтым сэнсе прыклад Машы не паказальны для тых маладых беларусаў, якія жадаюць атрымаць вышэйшую адукацыю ў Польшчы. Мая парада: загадзя вучыць польскую мову, калі ёсць магчымасць, атрымліваць Карту паляка і паступаць на агульных умовах з мясцовай моладдзю.

— А як вы тут уладкаваліся?

— Мы стала пераехалі, калі Маша вучылася на першым курсе Варшаўскага ўніверсітэта. Малодшая дачка Ксенія ў гэты час вучылася ў трэцім класе агульнаадукацыйнай школы. Пераехалі ў Варшаву зімой, пасля навагодніх свят. І паўстала пытанне: дзе вучыцца Ксеніі? Можна было паступіць у школу пры расійскай амбасадзе за 1,5 тысячы еўра за семестр. Але такі варыянт не задавальняў. Я пайшоў у польскую школу, што месцілася побач з кватэрай, якую мы здымаем у Варшаве. І нам пайшлі насустрач.

Ксюшу адразу залічылі ў трэці клас пачатковай школы. Гэта пры тым, што яна не ведала польскай мовы. Да дачкі прыставілі настаўніцу, якая дадаткова вывучала з ёю польскую мову. І ўсё гэта было бясплатна! Зараз Ксюша вучыцца ў гімназіі, пасля яе заканчэння будзе паступаць у ліцэй, а потым — ва ўніверсітэт. Яе мара — журналістыка.

Польскія ўніверсітэты спасцігаем увесь час. Напрыклад, летам у лагеры Ксенія зламала ключыцу, яе адразу адвезлі ў шпіталь, некалькі дзён яна правяла ў ім. І высветлілася, што яна была застрахаваная, і нам яшчэ страхавая кампанія вярнула грошы.

Цяпер мы з жонкай таксама застрахаваныя. Маша мае страхоўку ва ўніверсітэце. Мы з жонкай абслугоўваемся ў паліклініцы па месцы жыхарства, калі трэба, звяртаемся да ўрачоў прыватных медцэнтраў.

— Падабаецца жыць у Польшчы?

— Пакуль так. А як будзе далей, ніхто не ведае. Я працую, крызіс адчуваю, але не катастрафічна.

Кватэра ў Мінску застаецца. Мы — грамадзяне Беларусі. Але сёння жыць у Беларусі ўсё складаней і складаней. Пры беларускім узроўні зарплат кошты ў магазінах значна вышэйшыя, чым у Польшчы. А на польскія тавары ў тры разы!

— Чаму канчаткова не перяязджаеце?

— Пры ўсім маім паважлівым стаўленні да палякаў — а за апошнія 20 год яны зрабілі каласальны рывок наперад — я перакананы, што прыказка "Дзе нарадзіўся, там і спатрэбіўся" дакладная. У 40 гадоў пачынаць жыццё ў чужой краіне вельмі складана. Чужое ніколі не стане сваім.

Наша мара з жонкай: даць адукацыю малодшай дачцэ, пераканацца, што дочкі ўдала інтэгрыраваліся ў заходнееўрапейскае жыццё, і пераехаць жыць у Беларусь.

Марыя ЭЙСМАНТ.

Мінск—Варшава.

ЧУЛІ?

Кіроўца, які збіў хлопчыка каля школы, усё-такі арыштаваны

Следчы камітэт выставіў абвінавачванне вадзіцелю аўтамабіля "Поршэ Каен", пад які трапіў 9-гадовы вучань школы №23 па вуліцы Панчанкі ў Мінску.

Агенцтву БелаПАН у Следчым камітэце паведамілі, што "ў якасці меры стрымання ў дачыненні да абвінавачанага ўжыта заключэнне пад варту".

Крымінальная справа заведзена паводле артыкула "Парушэнне правілаў дарожнага руху асобай, якая кіравала транспартным сродкам, што пацягнула па неасцярожнасці смерць чалавека".

Гісторыя, калі аўтамабіль збіў трэцякласніка проста ля ганка школы, стала, як кажуць, апошняй кропкай. Зараз ДАІ панічна спрабуе больш-менш цывілізавана вырашыць праблему з паркоўкай аўтамабіляў ля дзіцячых навучальных устаноў. Але што тычыцца вадзіцеля, то ён ад дня аварыі быў на свабодзе.

ДАРЭЧЫ

Некаторыя СМІ распаўсюдзілі звесткі пра тое, што з-за трагедыі ля 23-й школы былі звольнены кіраўнік Мінскага гарадскога і Фрунзенскага раённага аддзелаў адукацыі. Фактычна гэта так, але юрыдычна звальненне ніякім пакараннем не з'яўляецца.

Былы старшыня камітэта па адукацыі Мінгарвыканкама Уладзімір Шчэрба ўжо прызначаны кіраўніком спраў Ленінскага райвыканкама Мінска.

НАЗНАЧЕНИЯ

Чем дальше в лес...

Александр Лукашенко дал согласие на назначение Александра Переславцева председателем Белорусского производственно-торгового концерна лесной, деревообрабатывающей и целлюлозно-бумажной промышленности.

До понедельника Александр Переславцев работал генеральным директором ОАО "Управляющая компания холдинга "Белорусские обои".

Напомним, что бывший руководитель концерна "Беллесбумпром" Владимир Шульга лишился должности во время посещения Александром Лукашенко предприятия "Ивацевичидрев". Это единственное из деревообрабатывающих предприятий страны, которое уже завершило модернизацию и начало работать на полную мощность, однако главе государства не понравился мусор. В результате прямо в Ивацевичах глава государства принял решение о назначении директором предприятия Владимира Шульги.

ПРОГНОЗ

Морозы к выходным усилятся

Об этом сообщила главный синоптик Республиканского гидрометеоцентра ***Людмила Паращук****.*

"В начале текущей недели в Беларуси под влиянием активных атмосферных фронтов, поступающих с Украины, снег усилился. Увеличилась высота снежного покрова. По последним данным, она колеблется от 7 до 20 см, по югу Минской области и местами в Гомельской высота сугробов достигает 24—28 см", — рассказала Людмила Паращук.

Ситуация с погодой не изменится и в ближайшие дни: высота снежного покрова будет увеличиваться и в середине недели местами может достигнуть 50—60 см. Температура воздуха с каждым днем будет постепенно понижаться.

В ближайшие сутки, 11 декабря, в Беларуси будет преобладать облачная погода, на большей части территории пройдет снег, мокрый снег. Ночью и утром во многих районах, а днем на востоке страны временами ожидается сильный снег. Температура воздуха в течение суток будет от нуля до 6 градусов со знаком минус. Ночью по западу страны при прояснениях ожидается до 10 градусов мороза.

В среду, 12 декабря, температура воздуха в течение суток будет колебаться от нуля до минус 7 градусов, ночью при прояснениях ожидается до 8—12 градусов мороза.

В четверг, 13 декабря, температура воздуха ночью составит 3—8 градусов со знаком минус, при прояснениях столбик термометра опустится до минус 10—12 градусов. Днем ожидается от 2 до 7 градусов мороза. На большей части территории страны пройдет снег, местами сильный. На дорогах возможны снежные заносы.

"14 декабря с интенсивным ростом атмосферного давления усилится влияние мощного холодного антициклона, который с полярного Урала движется на центральные районы европейской России. В поле его действия попадет и погода Беларуси. Так, в пятницу снег будет идти только местами. Температура воздуха ночью будет от 6 до 12 градусов мороза, при прояснениях ожидается до минус 13—16. Днем температура составит 5—10 градусов ниже нуля", — рассказала главный синоптик.

В предстоящие выходные ожидается дискомфортная холодная погода: снега будет мало, но усилится мороз. Ночью прогнозируется до 9—14 градусов мороза, при прояснениях до минус 16—18 градусов. Днем температура воздуха составит 7—12 градусов ниже нуля. *"В западных районах Беларуси морозы будут слабее, но из-за порывистого юго-восточного ветра ощущение холода усилится. Такой температурный фон на 3-8 градусов будет ниже климатической нормы для этих чисел декабря",* — отметила Людмила Паращук.

По предварительному прогнозу, в начале следующей недели также сохранится холодная погода.

СПЕЦЫЯЛЬНЫ РЭПАРТАЖ

Радзіма мая дарагая...

Неўзабаве ў Мінску з'явіцца новая плошча — Дзяржаўнага сцяга... Работы — паміж выставачным цэнтрам "БелЭкспа" і паркам Перамогі — вядуцца поўным ходам. Карэспандэнт "Народнай Волі" паспрабаваў высветліць дэталі новабудоўлі і выправіўся на будпляцоўку...

Варта адзначыць, што пра ідэю стварэння плошчы Дзяржаўнага сцяга сталі гаварыць яшчэ летась. А ўжо восенню 2011 года паблізу "БелЭкспа" загрукатала тэхніка... Паколькі новабудоўлю агарадзілі глухімі шчытамі, а па перыметры сноўдаліся міліцыянты, то ў людзей ўзнікла цікавасць: што ж на самай справе там "грохаюць"? З двух шчытоў з пашпартамі аб'ектаў вынікала, што вядзецца рэканструкцыя выставачнага цэнтра, а яшчэ — будоўля "адміністрацыйнага будынка ў межах вул.Арлоўскай, пр.Пераможцаў і р.Свіслач". Але што гэта за "адміністрацыйны будынак" і хто яго заселіць пасля ўвядзення ў эксплуатацыю, дакладнай інфармацыі дабіцца немагчыма. Заказчык аб'екта — УКБ Мінгарвыканкама — адмоўчваецца ці адказвае ўхіліста: "Пакуль прыняцце рашэння прыпынена, тэлефануйце пазней..." А тым часам па Мінску гуляе розгалас, нібыта адзін з двух узводзімых аб'ектаў — новая (ці чарговая) рэзідэнцыя Аляксандра Лукашэнкі...

Так гэта ці не, пакуль адказу няма. Затое ўжо дакладна вядома, што менавіта тут будзе плошча Дзяржаўнага сцяга.

Але зазірнём на сам "аб'ект"... Як і раней, тэрыторыя будучай плошчы апаясана глухімі загараджальнымі шчытамі. Праўда, на шчытах красуюць адмыслова намаляваныя (не ад рукі, канечне) выявы будучай плошчы. Ды яшчэ надпіс зялёнага колеру ў аршын вышынёю: "Площадь Государственного флага Республики Беларусь". Уваход-праезд на тэрыторыю будоўлі — з боку "БелЭкспа". Праз тыя рассунутыя шчыты-вароты і трапляю на будпляцоўку...

Людзей няшмат, затое тэхнікі навалам: бульдозеры, экскаватары, укатчыкі, самазвалы... Пакуль на месцы сцяганоснай плошчы — велізарны катлаван і горы пяску. Праўда, па акружнасці поўным ходам ладзяцца муры-падмуркі, вакол кладзецца мармуровая плітка светлага колеру.

— А ці ёсць хто з начальства? — пытаюся ў двух дзецюкоў, якія выкладваюць пліты на ўтрамбаваны жвір.

— Прараб сышоў некуды, — адказвае адзін, — ён тут галоўны.

— Пэўна, у бытовачны гарадок, — дапаўняе калегу другі мужчына, — але ён нам не начальнік.

— Чаму так? — дзіўлюся ў сваю чаргу.

— А таму, што мы падрадчыкі з прыватнага прадпрыемства і ў нас свой "бугор"...

Для сябе адзначаю: дык тут не адна кантора працуе!

На тым і разышліся.

Пакуль начальнікі швэндаюцца па сваіх справах, фатаграфую "будоўлю года" на камеру — якая-ніякая, а гісторыя... Ужо на выхадзе сутыкаюся з двума маладзёнамі ў будаўнічых робах і зноў спрабую дабіцца: дзе і як знайсці прараба? Скеміўшы, што перад імі карэспандэнт, хлопцы дзівяцца:

— Сюды не вельмі пускаюць пабочных асоб, ды яшчэ з фотаапаратам, і ў бытоўку да прараба ты не трапіш. Там — КПП, пускаюць па прапусках.

Пачуўшы, што я з "Народнай Волі", параілі лепш нават не соўвацца туды, бо "ўсё адно не прапусцяць".

— А газету вашу паважаем, — прызналіся ледзь не шэптам.

Напаследак пытаюся ў малойцаў, ці ведаюць яны, што за аб'ект узводзіцца па той бок "БелЭкспа", што там будзе ўрэшце. Але тыя адно рукамі развялііі:

— Самі ў здагадках, ведаем тое, што і вы, — адміністрацыйны гмах, а які і для каго — чорт яго ведае...

Для заспакаення душы пруся ўсё ж на КПП. Толькі ў дзверы, а насустрач кабета ва ўніформе:

— Што трэба, хто такі? У нас толькі па прапусках...

Кажу: так, маўляў, і так — прараб мне патрэбны. А тая строга:

— Нічым дапамагчы не магу, тут вам няма чаго рабіць.

Гібець на холадзе ды чакаць, калі той "бугор" нос пакажа, — хай яно лепш спрахне! Так і не дачакаўся я нікога.

Растлумачылі дзецюкі з прыватнай падраднай канторы. Па іхных словах, у цэнтры плошчы будзе ўзвышацца афіцыйны чырвона-зялёны сцяг Беларусі, а па баках — гербы ўсіх абласцей. І тут, са свайго боку, адзначу: Беларусь — адзіная з краін былога СССР, якая практычна цалкам — з невялікімі ўкрапінамі — узнавіла-адрадзіла савецкі сцяг. Да таго ж Беларусь (вярхоўная яе ўлада) першай у свеце скарыстала нацыянальны арнамент у якасці элемента дзяржаўнага сцяга. У аснове таго ўзору-арнамента — "узыходзячае сонца", вытканае ў 1917 годзе Матронай Маркевіч, сялянкай вёскі Касцелішча Сенненскага раёна Віцебскай губерні. Вытканы арнамент быў адшуканы ў архівах Белпрамсавета і, як высветлілася, меўся быць часткай жаночага гарнітура. Мама мая дарагая (у сэнсе Радзіма, калі па Алесю Бачылу), чаго толькі на свеце не здараецца, і як яно толькі ні паварочваецца...

Георгій ЧЫГІР.
Фота аўтара.

Нежеланный гость

29 ноября на юге Москвы сотрудниками полиции был задержан 45-летний вор в законе Сумбат Абасов по прозвищу Сумбат. Об этом сообщало агентство "Прайм Крайм". В августе текущего года этот авторитет посетил Беларусь с "краткосрочным визитом".

Абасова задержали за нарушение правил пребывания иностранных граждан на территории России. И уже не в первый раз. Проблемы с его выдворением начались два года назад, когда вор в законе освободился из колонии, где отбывал наказание за хранение наркотиков. Российские власти просто не знали, куда его отправить. Абасов оказался "круглым" бомжом. В ходе дипломатической переписки ни одна страна не согласилась признать его своим гражданином. В конце концов авторитету предложили самому выбрать страну депортации, и он назвал Беларусь.

В конце августа Сумбат был сопровожден до границы с Беларусью сотрудниками ГУ МВД России по Центральному федеральному округу и под их контролем пересек государственный рубеж. Случилось это на смоленском участке российско-белорусской границы.

Как позже стало известно интернет-газете Naviny.by, встретить с почестями грузинского вора в законе и предоставить ему убежище намеревались представители белорусского криминального мира, принадлежащие, как и Сумбат, к клану Деда Хасана. К слову, Хасан лично короновал Абасова в 1990 году. Однако торжественную встречу сорвали белорусские борцы с оргпреступностью.

По словам начальника ГУБОПиК МВД Беларуси Альберта Ляговича, иностранного вора в законе на нашей стороне, что называется, приняли и депортировали обратно в Россию.

АСОБЫ

Крыж Зміцера Дашкевіча

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

Вайна, акупацыя, восень... Трымаюся за матчыну спадніцу, бо страшна: наляцелі эсэсаўцы-карнікі і сагналі ў наш двор процьму людзей — амаль усю вёску, каля якой пачынаўся вялікі суцэльны лес, што ідзе на Гродзеншчыну. Аказваецца, партызаны недалёка спалілі мост на бальшаку, што звязваў Кушняры і іншыя вёскі з Івацэвічамі. На вуліцы холадна, але адзін з карнікаў, паказваючы на наша вялізнае гумно, па-польску кажа: "Зібка? Хутка сагрэецеся ў той стадоле". Ён меў на ўвазе, што хутка ўсіх спаляць у гумне. І тады староста — мой стрыечны дзед, жонка каторага была маёй хроснай маці, — хуценька запрог каня і пачаў па вёсцы збіраць тое, што людзі давалі: масла, яйкі, малако, смятану — цэлы воз прывёз, каб адкупіцца ад карнікаў. Людзі крычалі, што яны невінаватыя, бо немцы рабуюць днём, а партызаны — ноччу. Так яно, дарэчы, і было. Карацей, ледзьве адкупіліся...

Пасля вайны вельмі цанілася жывіца — смала сасновая, каторую збіралі і прадавалі нават у Англію. Бацька спачатку быў возчыкам жывіцы, а потым — майстрам участка хімлясгаса. На наш двор бочкі з жывіцай звозілі з бліжніх участкаў, а з дальніх — у зямлянкі ва ўрочышчах Мацеёўка і Пыхава Гара, што каля Воўчых Нор, дзе зараз месціцца калонія. У гэты час на пачатку 1950-х гадоў у нашай хаце, частка якой па дамоўленасці пераходзіла пад праўленне калектыўнай гаспадаркі, арганізоўваўся калгас. Бацька адразу заявіў: "Забірайце жонку, забірайце дзяцей, забірайце ўсю гаспадарку, але я ў калгас не пайду!" Пры гэтым бацька напісаў заяву ў калектыўную гаспадарку ад імя жонкі, і ў наступны дзень усе вясковыя жанчыны прынеслі такія ж заявы. Але ніводны мужчына ў калгас не пайшоў. Тату зноў пачалі ўгаворваць, каб напісаў заяву, і паабяцалі, што ён застанецца на сваёй працы, паколькі жывіца — стратэгічная сыравіна. Урэшце бацька згадзіўся, і на наступны дзень усе мужчыны прынеслі заявы ў калгас, якому надалі імя Андрэя Жданава...

Адносіны паміж бацькамі былі вельмі цёплыя. Бацька быў старэйшы за маці, апякаў яе з дзяцінства і нікому не дазваляў да яе дакранацца, нават на танцах. Такія ж добрыя адносіны былі і да дзяцей. Бацькі былі веруючыя, і мы ніколі не чулі ад іх брыдкаслоўя. Маці казала: "Нікому не жадай дрэннага, інакш раней ці пазней усё гэта вернецца да цябе". Малітвамі лячыла людзей ад сполаху і ўдару. Як і бабуля, маці была абсалютна непісьменная, і пасля вайны мы з старэйшымі братамі навучылі яе грамаце па праграме лікбезу, і яна пачала чытаць друкаваныя літары і нават распісвацца. Увогуле, маці не ведала свайго таты, бо яна нарадзілася праз паўгода пасля таго, як ён з'ехаў уАмерыку. Калі ж я стаў камсамольцам, дык не ўтойваў гэты факт у сваіх анкетах і прапанаваў маці, каб знайшла дзеда. Але яна адмовілася: "Я тады не была яму патрэбная, а мне ён цяпер зусім не патрэбны. Я ўжо выгадавалася, вырасла, у самой дзяцей..." Бацька не дажыў сем месяцаў да 90 год, а маці пражыла на дзесяць гадоў менш. Абодва пахаваны ў Кушнярах, як і іх бацькі...

Першыя сем класаў я вучыўся па-беларуску, а з восьмага — у рускамоўнай сярэдняй школе ў Івацэвічах. Найбольш запомнілася смерць Сталіна 5 сакавіка 1953 года. У гэты дзень мяне выклікалі па рускай літаратуры, а я не ведаў і павінен быў атрымаць двойку. Раптам вучылку выклікалі, праз некаторы час яна прыйшла і плача: "Іосіф Вісарыёнавіч памёр!.." А я — двойку не атрымаў.

У школе мне запомніўся адзін цікавы настаўнік — выкладчык астраноміі. Яму было 70 год, а ён з намі стометроўку бегаў і, калі ў класе хто чыхне, дык скажа: "Будзьце здаровыя!" А яшчэ ён любіў гаварыць пра тое, што чым цямней ноч, тым ярчэй зоркі. Зоркі ж на небе я вельмі любіў разглядаць. І цяпер таксама...

Пачаў працаваць гадоў з шасці. Спачатку паводзіў каня і абганяў бульбу, потым баранаваў, затым сеяў і хадзіў за сошкай. Гадоў у 14—15 ужо ўсё рабіў, у тым ліку касіў і араў. Пасля дзявятага класа лета працаваў на ўборцы каноплі, а пасля школы скончыў курсы шафёраў у Баранавіцкім аўтамотаклубе, але давялося змяніць прафесію, бо з-за няшчаснага выпадку страціў нагу і з 18 год хаджу з пратэзам. У Мінску адвучыўся на кінамеханіка і больш за два гады з перасоўным кінапраектарам і электрастанцыяй вандраваў па сельскіх клубах і школах. Потым працаваў у Івацэвічах рознарабочым, мулярам і, урэшце, з чацвёртай (!!!) спробы паступіў на завочнае аддзяленне факультэта журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. Можа, гэта адбылося б і з першай спробы, але я, як Раман — герой трылогіі Міколы Стэльмаха "Хлеб і соль", не з тых людзей, хто выстаўляе сваю бяду напаказ, як жабрак сваё калецтва...

Дарэчы, мая проба пяра адбылася яшчэ падчас вучобы ў школе. У райцэнтры неяк купіў гнілы селядзец, але прадаўшчыца адмовілася яго забраць і нават даць кнігу скаргаў. Тады пайшоў у рэдакцыю раённай газеты "Кастрычнік" і з дапамогай мясцовых журналістаў напісаў невялічкую нататку "Тухлы селядзец і кніга скаргаў". Калі ж яна была апублікавана і я ўбачыў у газеце сваё прозвішча, гэта мяне вельмі заінтрыгавала і вырашыла мой далейшы лёс.

Вучыўся зацята (першыя два гады — завочна) і працаваў старшым кінамеханікам раённага кінатэатра, а потым перавёўся на стацыянар, дзе вельмі старанна грыз навуку і атрымліваў часцей за ўсё чацвёркі і пяцёркі. Двойчы падчас летніх вакацый у складзе студэнцкага будаўнічага атрада БДУ ездзіў у Чапаеўскі раён Уральскай вобласці, дзе будаваў лазню і краму, за што быў адзначаны медалём "За асваенне цалінных зямель".

Пра шмат што даводзілася пісаць падчас стажыроўкі ў сваёй раёнцы і "Звяздзе", якая тады была органам ЦК КПБ, а таксама падчас працы на Магілёўшчыне ў Горацкай раённай газеце "Ленінскі шлях".

Так, для івацэвіцкай раёнкі я напісаў фельетон, у якім крытыкаваў начальніка мясцовай міліцыі за тое, што даішнікі злавілі п'яным за рулём дырэктара раённага кінатэатра, а назаўтра аддалі яму правы. Усе свае прыгоды, звязаныя з падрыхтоўкай гэтай публікацыі, я выклаў у матэрыяле "Як я пісаў фельетон", каторы занёс у "Звязду". Аднак у апошні момант галоўны рэдактар газеты зняў з паласы мой матэрыял за тое, што я асмеліўся крытыкаваць начальніка раённай міліцыі. Пры сустрэчы з рэдактарам я заявіў, што за кожнае слова ў сваім матэрыяле адказваю сваім сумленнем і сваёю галавою, на што пачуў у адказ: "А што мне твая галава, мне свая важней..." І чаму я мог навучыцца ў такіх людзей падчас практыкі?

Хоць у газеце "Ленінскі шлях" я працаваў адказным сакратаром, часта даводзілася і самому пісаць артыкулы. Аднойчы прыйшла ў рэдакцыю нейкая жанчына і запытала, чаму яе ліст доўга не друкуюць. Аказалася, што гэтая жанчына перад вайной выйшла замуж за афіцэра, які потым служыў у Брэсцкай крэпасці і загінуў пры яе абароне. А сама яна з двума малымі дзецьмі пешшу прайшла праз усю акупаваную Беларусь і дайшла аж да Смаленшчыны. Больш за месяц я збіраў матэрыялы пра лёс гэтай сям'і: размаўляў з жанчынай і яе дзецьмі, пісаў лісты ў музей Брэсцкай крэпасці і ваенныя архівы. Вынікам стала публікацыя "Дзеці ішлі на ўсход", якая была прызнана лепшым артыкулам месяца і адзначана рэдактарам павышаным ганарарам.

Доўга давялося змагацца за аднаўленне на працы аднаго настаўніка вясковай школы, які быў нашым селькорам і старшынёй цэхавай групы народнага кантролю ў саўгаснай брыгадзе. Аднойчы рабочыя саўгаса заявілі гэтаму настаўніку, што ім няправільна налічылі грошы за пераборку бульбы. Настаўнік звярнуўся да сакратара цэхавай партарганізацыі — дырэктара школы, які адмахнуўся ад заявы рабочых. І тады настаўнік напісаў у "Ленінскі шлях" невялікую заметку пра пазіцыю сакратара цэхавай партарганізацыі. Пасля гэтай публікацыі на настаўніка пачаліся ганенні, якія скончыліся звальненнем са школы. Разам з карэспандэнтам абласной газеты мы паехалі ў гэтую вёску і праглядзелі ўвесь журнал дырэктара па ўліку працы настаўнікаў, з якога вынікала, што звальненне было помстай за публікацыю. Нягледзячы на новыя артыкулы ў абарону настаўніка ў раённай і абласной газеце, а таксама ўсе магчымыя высілкі па адмене звальнення праз суд, ён застаўся без працы і быў выключаны з партыі. Дзесьці знайшлі архіўныя дакументы, што настаўнік у маладосці хварэў на шызафрэнію, хаця пасля гэтага скончыў тэхнікум і інстытут, а затым 10 год бездакорна працаваў у школе. Па гэтым пытанні мы ўжо вырашылі пісаць у абкам КПБ, як мяне выклікалі на пасяджэнне бюро райкама партыі. І першы сакратар райкама мне кажа: "Дык хто, таварыш Дашкевіч, мае рацыю — выканкам раённага савета і бюро райкама ці вы?" На што я адказаў, што па гэтым пытанні праўда выключна на маім баку, а не на іхнім. Так яно і адбылося. Пасля нашага ліста ў абкам КПБ настаўніку замест выключэння з партыі толькі паставілі на від, але ж на працы не аднавілі. І ён прадаў сваю хату і з'ехаў з вёскі...

У 1976 годзе я згадзіўся з прапановай парторга газеты папрацаваць на ўборачнай у адной з гаспадарак раёна падчас летняга адпачынку, які ў мяне складаў 36 рабочых дзён, у тым ліку 12 — за актыўнае донарства. Пайшоў у калгас "Праўда" памочнікам камбайнера да рахманага, працавітага механізатара Якава Галухіна, які проста не ўмеў дрэнна рабіць... Працаваў я з ім тры сезоны — 1976, 1977 і 1978 гадоў. Прычым у 1978 годзе нас вылучылі "пагнаць" на рэспубліканскі рэкорд — на "Ніве СК-5" намалаціць тысячу тон збожжа. Тыдзень мы працавалі на поўдні раёна і паціху рухаліся на поўнач. Выгружаліся толькі на хаду, нават на хаду спрабавалі запраўляцца. Працавалі ад золку да цямна, а больш дакладна — ад расы да расы нароўні з ўсімі механізатарамі. Бо старшыня калгаса разумеў, што нас нельга пасылаць на лепшыя ўчасткі, каб пазбегнуць лішняй гаворкі. Неяк прыязджае да нас старшыня і просіць паспрабаваць падняць раней зжатыя валкі збажыны, якая пачала прарастаць травою на полі каля шашы Горкі—Шклоў—Магілёў, дзе праз дзень павінна ехаць нейкая дэлегацыя. Падняць гэтыя валкі не змаглі тры экіпажы камбайнаў, але мы згадзіліся, замянілі жатку на падборшчык і пашуравалі. А збожжа моцна прарасло, на нейкім участку падборшчык як схопіць валок, дык цягне метраў дзесяць. І тут трэба імгненна зарыентавацца, каб камбайн не забіла і ён не заглух. Не раз так і было. Дык я хадзіў наперадзе і разрываў праpослыя валкі. З-за гэтага недаглядзеў: зляцеў ланцуг саломанабівальніка і зламаўся яго вал. Пакуль камбайнер з шафёрам ездзілі за новым валам, я разабраў зламаны. Але яны ў спешцы ўзялі іншы вал — для "Коласа". Прайшло яшчэ колькі гадзін, пакуль прывезлі тое, што трэба. Працавалі мы на гэтым полі ўсю ноч. Пад раніцу я ўжо проста падаў. Добра, што мяне змяніў брат камбайнера, і мы ўсё-такі дакаталі тыя валкі...

Апошнія пяць гектараў аўсу мы зжалі халоднай ветранай ноччу ўжо ў кастрычніку і за сезон намалацілі 1262 тоны збожжа. За гэты рэкорд наш экіпаж атрымаў стос розных грамат, у тым ліку ад ЦК КПБ, Савета міністраў і Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

Вячаслаў Уладзіміравіч Дашкевіч, Барыс Гарэцкі і Наста Палажанка.

Бацькі

— У гэты час у "Ленінскі шлях" на практыку прыйшла мая будучая жонка і маці Зміцера — студэнтка журфака БДУ Вольга Шкала, — працягвае Вячаслаў Уладзіміравіч. — Я як паглядзеў на яе, як яна на мяне паглядзела — і ўсё тут было вырашана. Сама яна родам з палескай вёскі Багуцічы. Пасля таго як яе бацька памёр ва ўзросце 37 год, яна з маці жыла спачатку ў Новакузнецку, а потым у вёсцы Расна Горацкага раёна. Каб паступіць на журфак, тады быў патрэбны працоўны стаж. І Вольга два гады працавала рабочай спіртзавода, затым год вучылася на падрыхтоўчым аддзяленні БДУ і, нарэшце, стала студэнткай. 7 красавіка 1979 года мы з Вольгай ажаніліся, і я паехаў на Далёкі Усход.

Пра яго я марыў больш за пяць год — хацеў на "край свету", свет пабачыць...

Пісаў лісты галоўным рэдактарам абласных газет у Паўднёва-Сахалінск, Петрапаўлаўск-Камчацкі, Анадыр і Магадан. Але мае лісты накіроўваліся ў рэдакцыі мясцовых раёнак, дзе журналістаў не хапала. Таму я атрымліваў адказы з раёнак Камчаткі, Сахаліна і Чукоткі. Аднак я марыў працаваць у абласной газеце, і не таму, што перарос раёнку, а таму, што хацеў павандраваць па вобласці. Але ж у абласных газетах, відаць, ніхто не хацеў купляць ката ў мяшку. Урэшце я атрымаў запрашэнне на працу ў пасёлак Ягаднае Магаданскай вобласці і падумаў: вечная мерзлата — і нейкае Ягаднае там?

Спачатку на Далёкі Усход адправіўся сам, Вольга пасля заканчэння першага курса перавялася на завочнае аддзяленне, а потым прыехала да мяне. Працавала прыбіральшчыцай, у бібліятэцы, статыстыкам райкама партыі, загадчыкам аддзела абаронна-масавай і спартыўнай работы райкама камсамола і некаторы час — журналістам раёнкі. Воленька была чалавекам бязмежна верным, праўдзівым, духоўным і самаахвярным. Яна была закаханая ў мяне. І хто б да яе ні заляцаўся, яна ўсім казала: "Прабачце, у мяне ёсць Слава..." Прычым гэтая вернасць на генетычным узроўні была арганічнай часткай яе асобы. Да гэтай пары маёй настольнай кнігай з'яўляецца Біблія, якую напаўгалодная Вольга прывезла ў 1993 годзе з Адэсы на Далёкі Усход, набыўшы гэтую кнігу за апошнія грошы. Яна заўсёды клапацілася пра нас з сынам, старалася аддаваць нам усё лепшае, часам — за кошт сябе. Я добра памятаю, як яна мне прывезла з семінара ва Уладзівастоку прыгожы вельветавы касцюм — вельмі модны на пачатку 1980-х гадоў...

На Калыме я працаваў спачатку загадчыкам эканамічнага аддзела газеты, а потым рэдактарам раёнкі ў Амсукчане. Пісаў пра рознае, у тым ліку пра здабычу золата і будаўніцтва Калымскай ГЭС — першай у свеце на вечнай мерзлаце. Машынны зал станцыі будавалі ў скале, праз якую былі вырублены вялізныя тунэлі, дзе маглі размінуцца два 40-тонныя БелАЗы. Дарэчы, на гэтых машынах перакрывалі Калыму, у тым ліку і бацька з сынам — патомныя вадзіцелі. І галава сям'і на маё пытанне пра наш беларускі вялікагрузны самазвал сказаў наступнае: "Залатая машына! Пры належным доглядзе няма ёй цаны. Зручная ў кіраванні, манеўраная, лёгка бярэ груз, што перавышае нарматыўны".

Аднойчы атрымліваю "Правду" і бачу ў рубрыцы "Там, дзе ўладарыць капітал" два здымкі: негр прыбірае тратуар каля хмарачосу, а жанчына калупаецца ў нейкай скрыні. У подпісах пад здымкамі гаварылася, што гэтым людзям не хапае пенсіі на жыццё і таму мужчына вымушаны месці вуліцу каля банка, дзе ў яго няма рахунку, а жанчына, каб нечым пажывіцца, калупаецца ў сметніку. Мяне гэта вельмі абурыла, і я адразу напісаў ліст сваім калегам у "Правду" пра тое, што не кожны савецкі дворнік мае банкаўскі рахунак і што ў Савецкім Саюзе таксама можна знайсці чалавека, каторы калупаецца ў сметніку. Ліст я закончыў пытаннем: чаму ж я магу навучыцца ў маіх старэйшых калег? Прыкладна праз месяц я атрымаў афіцыйны адказ з "Правды" пра тое, што мае "бясспрэчна каштоўныя заўвагі будуць улічаны ў далейшай працы". А пра сябе падумаў, што нейкаму добраму чалавеку трапіў мой ліст, а мог бы і ў псіхушку загрымець за спробу вучыць галоўную газету ЦК КПСС.

На радзіму спачатку вярнуўся адзін, паколькі не ведаў, дзе буду працаваць і жыць. Было гэта напрыканцы 1985 года. А Вольга з сынам заставаліся на Поўначы. Яны прыехалі да мяне толькі летам наступнага года, калі я атрымаў кватэру ў Старых Дарогах.

Сын вучыўся ў школе, праяўляў здольнасці да журналістыкі. Яшчэ ў восьмым класе ён напісаў вельмі цікавую гумарэску пра тое, як галосныя літары спрачаліся з зычнымі, дзе чыё месца павінна быць. Дарэчы, яна была апублікавана ў старадарожскай раёнцы. А пасля рэферэндуму 14 мая 1995 года, калі ў краіне было ўведзена двухмоўе, Зміцер стаў размаўляць выключна па-беларуску.

Бацькі.

Спачатку я быў супраць яго актыўнай палітычнай дзейнасці. Пасля Плошчы ў сакавіку 2006 года на Зміцера завялі крымінальную справу, а ў ліпені адпусцілі ў ЗША. Перад гэтай вандроўкай я спецыяльна прыязджаў у Мінск, і мы гутарылі з сынам у скверы насупраць будынка КДБ. Зміцер распавёў пра праграму паездкі, а я яму настойліва раіў не вяртацца назад, бо тут яго абавязкова пасадзяць. І тады ён мне сказаў: "Тата, я свой шлях выбраў самастойна і прайду яго да канца, чаго б мне гэта ні каштавала. І давай гэтую тэму закрыем". І мы яе закрылі. Вось такі Зміцер: не можа лізнуць там, дзе трэба брахаць.

Судовы працэс па другой крымінальнай справе свайго адзінага сына сэрцайка ягонай маці не вытрымала, і 25 красавіка 2011 года — на другі дзень праваслаўнага Вялікадня — Вольга Васільеўна адышла ў лепшы свет на 55-м годзе жыцця. Здаўна лічыцца, што ў такія вялікія святы пакідаюць свет найбольш прыстойныя людзі. Светлая ёй памяць!

З Божай ісцінай

Распавядае нарачоная Дашкевіча, намесніца старшыні "МФ" **Наста Палажанка:**

— Я пераканана, што жыццё Зміцера і ён сам вельмі змяніліся пасля таго, як у 2001 годзе хлопец далучыўся да "Маладога фронту". Спачатку ён хацеў у "зубры" (незарэгістраваны маладзёжны рух "Зубр". — **М.Г.**), бо пра іх хоць нешта чуў, а пра "Малады фронт" — не. І аднойчы вечарам Дашкевіч папрасіў аднога свайго знаёмага пазнаёміць з "зубрамі", якія, па ягоных меркаваннях, мусілі збірацца на сядзібе Партыі БНФ. Яна тым вечарам была закрытая, тады Зміцер прыйшоў на наступны, хацеў запісацца ў "Зубр", але сустрэў Паўла Севярынца, каторы напачатку доволі падазрона ўспрыняў Дашкевіча: Паўла збянтэжыў вельмі нашараваны бліскучы абутак хлопца, што ў той час сярод моладзі лічылася прыкметай "чэкісцкага паходжання".

На пачатку 2000-х гадоў Дашкевіч працаваў на Чэрвеньскім рынку сталіцы, дзе разам з сябрамі-маладафронтаўцамі стаў паспяхова гандляваць, у асноўным кавай і гарбатай.

І калі на Чэрвеньскім рынку мы збіралі подпісы ў падтрымку Зміцера, зняволенага яшчэ па першай крымінальнай справе, многія гандляры ўспаміналі добрым словам хлопца, які калісьці развозіў у тэрмасах каву і гарбату прадаўцам і пакупнікам, знямелым ад зімняга холаду ці стомленым ад летняй спёкі.

Хаця вучоба Дашкевіча на аддзяленні беларускай філалогіі Віленскага педагагічнага ўніверсітэта перарывалася шматлікімі пасадкамі, ён вучыўся добра і адказна. Шмат чытаў ва ўсе часы, купляў сур'ёзныя кнігі і ўпарта з імі працаваў. Пра гэта сведчаць шматлікія пазнакі на старонках выданняў і выпісаныя з іх найбольш важныя думкі. У вагоне метро ці ў іншым грамадскім транспарце складана было пабачыць Зміцера без кнігі. Яго цікавіць шмат што, у тым ліку беларуская і руская класіка, паліталогія і філасофія, сацыялогія і педагогіка, а таксама розная літаратура хрысціянскага зместу. Я і сёння з задавальненнем карыстаюся яго бібліятэкай, бо сама вучуся па спецыяльнасці "паліталогія" ў Еўрапейскім гуманітарным універсітэце ў Вільнюсе.

У сталенні асобы Зміцера як унутрана свабоднага чалавека галоўную ролю адыграла вера ў Бога, уцаркаўленне. На лёс Дашкевіча значна паўплываў пастар мінскай царквы "Ян Прадвеснік" Яраслаў Лукасік, якога беларускія ўлады пяць год таму выслалі з краіны. Асаблівае ўражанне зрабілі на Зміцера казані і лекцыі пастара Яраслава пра залаты век Беларусі ў XVI стагоддзі. Дашкевіч прыйшоў да высновы, што краіна зменіцца, стане паспяховай і моцнай тады, калі людзі прымуць евангельскія каштоўнасці ў падмурак свайго жыцця і жыцця краіны.

Зміцер вельмі любіць Беларусь, і покліч "Люблю Беларусь!"для яго не пустыя словы. Гэты чалавек з Божай ісцінай, добрым і мудрым сэрцам, каторы не ідзе на кампрамісы са злом, ён звыкся называць рэчы сваімі імёнамі, ён не баіцца прымаць рашэнні і несці за іх адказнасць, а таксама ісці на канфлікт, калі ўпэўнены ў сваёй праваце. Пры гэтым Дашкевіч здольны прызнаваць свае памылкі. У сваіх учынках ён зыходзіць з моцнага каштоўнаснага падмурка і разумее — не будзе мець плён тое, што не будуецца на адпаведным грунце. Так, скандальна прагучала заява Зміцера на адным з кангрэсаў дэмакратычных сіл пра тое, што "Малады фронт" ніколі не падтрымае камуністаў, бо не можа быць моцным аб'яднанне на грунце палярных каштоўнасцяў. Ён, як і многія іншыя, упэўнены, што ў краіне не будзе перамен і масавыя палітычныя рэпрэсіі могуць вярнуцца, пакуль прыхільнікі ідэалогіі і практыкі камунізму не пакаюцца за злачынствы супраць беларускага народа, а сам камунізм не будзе асуджаны на нашай зямлі. Зміцер прынцыповы ў гэтым пытанні, і, на маю думку, яго прынцыповасць некаторыя блытаюць з радыкальнасцю. Дашкевіч даволі дыпламатычны палітык, здольны дамаўляцца, але з падмурка каштоўнасцяў ён ніколі не сыходзіў. І гэтая паслядоўнасць Зміцера шмат каму не падабаецца. У тым ліку і ўладам. Яны бачаць, хто з апазіцыйных палітыкаў прыстасоўваецца, хто ў адказны момант трусіць, а хто ідзе да канца згодна са сваім сумленнем і таму ўяўляе сабой небяспеку.

Грамадства павінна адчуваць сувязь з палітвязнямі і адказнасць за гэтых людзей, турбавацца іх лёсам і разумець, што яны пайшлі на крыж і пакуты не дзеля нейкіх выгод і асабістай кар'еры, а за права кожнага беларуса быць грамадзянінам свабоднай і дэмакратычнай Беларусі. Калі такое разуменне будзе, грамадства знойдзе адпаведныя формы салідарнасці з палітзняволенымі, што прывядуць да іх вызвалення. А гэта можа адбыцца менавіта тады, калі праблема палітвязняў стане балючым мазалём для першай асобы дзяржавы ў выніку моцнай кампаніі салідарнасці як у самой Беларусі, так і за яе межамі. У гэтым плане еўрапейская супольнасць робіць шмат, і тут — слова за беларусамі. Гаворка ідзе, між іншым, і пра вядомых людзей з імёнамі, якія не баяцца страціць свае пасады і неабыякавыя да трагічнай падзеі, што адбылася ў краіне 19 снежня 2010 года. Менавіта голас гэтых вядомых людзей здольны абудзіць грамадства да адкрытай дыскусіі па праблеме наяўнасці палітвязняў, якая можа быць вырашана толькі кіраўніком дзяржавы.

І не трэба забываць, што Беларусь эканамічна і палітычна стаіць на месцы, пакуль у ёй ёсць палітвязні. Гэта трэба добра разумець і кіраўніцтву краіны. Бо палітвязні адлюстроўваюць пазіцыю вялікай часткі беларусаў, можа, нават і іх бальшыні. У такой сітуацыі ўлады павінны паважаць меркаванне шматлікіх айчынных іншадумцаў і не імкнуцца насіллем вырашаць праблему палітычнай актыўнасці нязгодных. І памятаць, што насіллем нельга замірыць нацыю.

Зміцер натхняе іншых

Пра сумесную дзейнасць з Дашкевічам у "МФ" успамінае яго сябра, журналіст **Барыс Гарэцкі**:

— Я прыйшоў у "Малады фронт" на "Чарнобыльскім Шляху" 26 красавіка 2001 года, а пазнаёміўся з Дашкевічам напрыканцы гэтага года, калі пачалася абарона Курапатаў. Наша знаёмства працягнулася ўзімку 2002 года на адмысловых курсах, якія праводзіў лідар арганізацыі Павел Севярынец. У гэты час нас абодвух — спачатку мяне, а потым Зміцера — уключылі ва ўправу "Маладога фронту" ў аддзел масавых вулічных акцый, які пазней узначаліў Дашкевіч. У 2003 годзе Зміцер стаў фактычным кіраўніком Мінскай гарадской арганізацыі "Маладога фронту", быў на пахаванні Васіля Быкава і нёс труну.

Трэба адзначыць, што Дашкевіч прыйшоў у "Малады фронт" цалкам сфарміраванай і вельмі прынцыповай асобай, значна больш прынцыповай, чым многія маладафронтаўцы. Гэта адбылося таму, што Зміцер жыў у Мінску самастойна, не мог абаперціся на бацькоў і сам стварыў сабе рабочае месца. Вось чаму гэты вельмі начытаны чалавек хутка стаў маладзёжным лідарам.

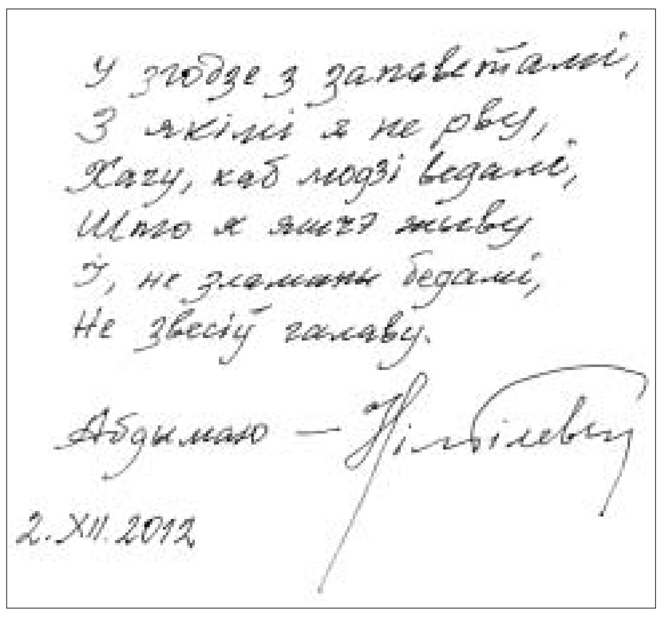
У 2003 годзе падчас актыўнай кампаніі па пашырэнні арганізацыі сталі звычайнымі штотыднёвыя начныя вылазкі па расклейцы ўлётак з заклікам ісці ў "Малады фронт". За гэтыя вылазкі, што праводзіліся з нашым удзелам па ініцыятыве Дашкевіча, ён не раз трапляў на суткі. Вельмі любіў па начах вывешваць на гарадскіх дахах бел-чырвона-белыя сцягі. Гэта была яго каронная акцыя, што звычайна праводзілася разам з Артурам Фінькевічам. Аднойчы ўзімку ноччу ў Мінску Дашкевіч з Севярынцам палезлі на дах дома па вуліцы імя Сурганава. А паколькі дах быў зледзянелы, Зміцер ледзь не зваліўся. Павел быў вельмі ўзрушаны тым, як спраўна, упэўнена і спакойна Дашкевіч зрабіў гэтую небяспечную справу і вывесіў сцяг. Адначасова Зміцер гандляваў на Чэрвеньскім рынку. У 2004 годзе мы з Фінькевічам далучыліся да Дашкевіча і сталі працаваць на рынку разам. Акрамя гандлю займаліся падрыхтоўкай розных акцый, а падчас парламенцкай выбарчай кампаніі сабралі больш за тысячу подпісаў выбаршчыкаў за вылучэнне Дашкевіча кандыдатам у дэпутаты.

У 2005 годзе Зміцер фактычна ўзначаліў "Малады фронт". Менавіта пры Дашкевічу ён стаў успрымацца грамадствам як моцная арганізацыя вулічных акцый. Звычайна Зміцер сядзеў за кратамі тры разы на вясну, у тым ліку пасля недазволенага шэсця на Дзень Волі (25 сакавіка) і эксцэсаў на "Чарнобыльскім Шляху" (26 красавіка). Памятаю, як мы хаваліся на даху, як збягалі ад міліцыянтаў, як амапаўцы выносілі Дашкевіча нагамі наперад з Купалаўскага сквера. У 2005—2006 гадах працавалі вельмі актыўна і распаўсюджвалі ўсе апазіцыйныя матэрыялы. Дарэчы, за гэта мы былі затрыманы 31 снежня 2006 года і навагоднюю ноч сустрэлі ў міліцэйскім пастарунку. Потым была прэзідэнцкая выбарчая кампанія 2006 года. Паездкі па краіне, сустрэчы з кандыдатамі, супрацьстаянне, Плошча, затрыманні, суды і арышты... Менавіта ў 2006 годзе ў "Малады фронт" прыйшло шмат моладзі. Пасля Плошчы на мяне, Сержука Лісічонка, Алега Корбана і Дашкевіча завялі крымінальную справу за дзейнасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі. Ува ўсіх адбыліся ператрусы. Мы хадзілі пад падпіскай аб нявыездзе. Улетку 2006 года пасля вяртання з Амерыкі Дашкевіча затрымалі і пасадзілі ў СІЗА. Стала зразумела, што Зміцера будуць "закрываць". Потым над Дашкевічам адбыўся суд, на які прыйшла неймаверная колькасць людзей. Шмат каго я бачыў упершыню. Пасля суда Зміцер быў закратаваны і выйшаў на волю толькі зімою 2008 года.

Перыяд з 2003-га па 2006 год, калі Дашкевіч быў арганізатарам дзёрзкіх вулічных акцый, стаў выдатным, залатым для "Маладога фронту". Тады не было прэвентыўных затрыманняў і крымінальнага пераследу за дзейнасць ад імя незарэгістраванай арганізацыі. Тады для дэмакратаў былі больш спрыяльныя магчымасці, і ўсе ўсё ведалі, нягледзячы на адсутнасць шырокага доступу ў інтэрнэт для распаўсюджвання інфармацыі.

Да гэтай пары Зміцер застаўся рамантыкам і не ператварыўся ў прагматычнага палітыка. У іншым выпадку Дашкевіч зараз не сядзеў бы за кратамі, а ўдзельнічаў у розных акцыях. На жаль, будучыня Беларусі не за Зміцерам, а за палітыкамі-прагматыкамі. Так адбываецца ва ўсіх краінах. Але няма жыцця без герояў. Так, пісьменнікі арыентуюцца на Янку Купалу і Якуба Коласа, мастакі — на Язэпа Драздовіча, а палітыкі — на Уінстана Чэрчыля. У кожнай супольнасці і нацыі мусіць быць свой герой. І вельмі добра, што ў беларусаў ёсць свой маральны ўзор — Зміцер Дашкевіч, які не скарыўся і ніякім чынам не разглядае мажлівасці кан'юнктурнага выхаду з-за кратаў. Зміцер гатовы ісці сваім, вельмі цярністым шляхам. Вось чаму такія людзі, як Дашкевіч, натхняюць іншых.

Марат ГАРАВЫ.

Ніл ГІЛЕВІЧ

Новыя вершы

Няхай шалеюць гэныя, а я...

А я шчаслівы тым, што столькі маю
Надзейных, верных, любых мне сяброў.
Шчаслівы тым, што цвёрда веру-знаю:
Не, не дадуць яны загінуць краю,
Дзе ад вякоў пульсуе наша кроў,
Кроў нашай Памяці, кроў Родных Слоў!

Будзьма, кім ёсць!

“Станьма, як немцы! Або — як англійцы!
Ну гэта ж так проста:
З’ездзі, пабач — і іх дух і іх веру прымі!”
Гэта — наіўнасць. Не станем павек.
Дый навошта?
Будзьма, кім ёсць мы —
крывіцкага роду людзьмі!

Як вернік у храм

Верш не павінен быць як нейкі хлам.
Радкоў сяк-так скілзаных — не цярплю.
Я ў верш хачу заходзіць, як у храм —
Як вернік у касцёл або ў царкву.

Пра крылы паэта

Паэт сягае ўвысь на родных словах —
Ва ўсе часы было так у паэзіі.
Нашто ж — пытаю ўмельцаў адмысловых —
Вы крылы гэтыя яму падрэзалі?

Апошняя страфа з адной ненапісанай балады

Тады і нанёс мне сябар мой рану.
Такую рану, што думаў: не ўстану.
Выжыў. І цыўкаю сціху. Аднак
Гляджу на жыццё ўжо інакш, інакш...

Што гэта, Божа?

Што гэта, Божа? Няўжо невылечная нарасць
Губіць іх душы і сэрцы, бязглуздзіць галовы?
Гэта ўжо не абыякавасць, гэта — нянавісць
Да найсвятой са святыняў — да роднае мовы.

Ну, а галоўнае...

Ой, як усе навучыліся ў нас гаварыць!
Як красамоўна, як гладка, як думна-разумна!
Ну, а галоўнае: іншы галовы дурыць
Можа гадзінамі — і анікому не сумна!

На тэму: бацькі і дзеці

На камуністаў ядавітай сліны
Ён не шкадуе. Нават калі хтось
Маральнасцю да той належаў плыні,
Якую заснаваў Ісус Хрыстос.
Паколькі камуністам быў і родны
Ягоны татка, дык цікава знаць:
Ці ходзіць ён, ад ерасі свабодны,
На бацькаву магілу пapляваць?

«Савок»

Чалавек жыў сумленна. З даверам да лёсу свайго.
Хоць жыццё ў чалавека было небагаценькае.
А цяпер ён “савок”. “Саўком” абзываюць яго.
І прыдумалі ж слоўца такое... гадзенькае.

Дзівак

Дзівак: выдае свае творы, за крохі ад пенсіі,
Накладам у семдзесят кніг (абы дома не плеснелі).
І тыя ляжаць у кнігарнях. Ніякага попыту!
А ён усё новыя піша — з якогасьці клопату.

«Во каб цябе!.»

“Во каб цябе!..” Гэта я так на Музу сваруся.
Штось баставаць пачала. На чацвёрты радок,
Як на чацвёрты паверх без ліфта, узбяруся —
І адчуваю: усё! І далей ні на крок!

ПОГЛЯД

Сталіца вачамі правінцыялкі

Нядаўна дзякуючы добрым людзям у мяне надарылася рэдкая магчымасць выбрацца ў Мінск. Так бы мовіць, адвяла душу. Пабывала ў кнігарнях, Галерэі мастацтва, у Чырвоным касцёле. Пагутарыла з некаторымі людзьмі. Доўга буду жыць уражаннямі...

Мастацтва — для народа

У Галерэі мастацтва на праспекце Незалежнасці, у зале, што направа ад уваходу, была выстава карцін мастака С.Барысава. Работы цудоўныя, кранаючыя душу пейзажы, якія адлюстроўваюць ці не ўсе поры года. Хадзіла ад адной да другой, як зачараваная. Але калі глянула на цану... Па восем мільёнаў рублёў за карціну! Былі і таннейшыя, але не нашмат.

А як перайшла ў другую залу, то ажно дух захапіла ад цэн: больш як па 30 мільёнаў рублёў просяць мастакі за многія свае работы.

Пераймае дыханне і ад цэн на розныя скульптуркі. Яны таксама набліжаюцца да 30 мільёнаў рублёў! Можа, хто-небудзь са сталічных аматараў мастацтва і здолее іх купіць. Не ведаю. Але я ведаю, як жывуць людзі ў правінцыі. Зарплата калгаснага заатэхніка — каля двух мільёнаў рублёў. Яму трэба больш за год не піць і не есці, каб набыць такую цацку. Ці ўжо вясковыя жыхары пад увагу зусім не бяруцца? Ім не патрэбна прыгажосць? Толькі і ведай, што з ранку да вечара працуй у калгасе, а потым, вярнуўшыся дадому, яшчэ і ўласную гаспадарку ўпраўляй. Калі горад жыве, то вёска выжывае. І не дзіва, што імкліва співаецца.

Кніга — лепшы падарунак

Для мяне так. Лепшы. Але ахвотнікаў дарыць няма і, пабываўшы ў мінскіх кнігарнях, я зразумела чаму. Хацела купіць кнігу Віктара Шандаровіча, але, глянуўшы на цану, рэзка перахацела: 84 тысячы рублёў за кнігу невялікага фармату!

— Нядаўняе паступленне, — патлумачыла добразычлівая прадаўшчыца. — Калі хочаце, вазьміце Віктара Каклюшкіна. Яна таннейшая, бо атрымалі раней.

Яна прынесла кнігу гэтага аўтара за 31 тысячу рублёў. Узяла. З марай пра творы Шандаровіча прыйшлося развітацца.

Не хапае на лекі

На прыступках аднаго з падземных пераходаў сядзела бабулька гадоў пад 80 і прасіла міласціну. Дакладней, яна нічога не прасіла, але жаласліва глядзела на прахожых, трымаючы ў сухенькай руцэ купюры па 50 і 100 беларускіх рублёў. Ахвяравалі, відаць, такія ж бедныя, як і сама бабулька. Працягнуўшы ёй грошы, я спытала:

— Мабыць, пенсія ў вас маленькая?

— Маленькая, да таго ж хварэю і я, і муж. На лекі не хапае... Калі б не хваробы, калі б не такія дарагія лекі, то хіба ж пайшла б я сюды мерзнуць?

Падумалася, што ёй не да карцін, не да скульптурак і кніг. Не ведае бедная, як звесці канцы з канцамі. Добра, што ў нашай краіне ёсць багатыя людзі, якія могуць купіць скульптурку за 30 мільёнаў рублёў, але вельмі дрэнна, што ёсць такія гаротныя пенсіянеры, для якіх і 50 рублёў грошы...

Усяго адзін беларус?

Вядома, у Мінску не адзін чалавек размаўляе па-беларуску, але я сустрэла толькі аднаго. Ён ішоў па праспекце Незалежнасці і па мабільніку нешта горача тлумачыў свайму суразмоўцу на чыстай беларускай мове. Я, як сапраўдная правінцыялка, прыпынілася і паглядзела яму ўслед: чалавек быў малады, прыгожа апрануты. Значыць, жыве мова і сярод маладых, і гэта ўсяляе надзею, што яна не знікне.

Звярталася да людзей па-беларуску, многія ўсміхаліся і таксама адказвалі на роднай мове. Было вельмі прыемна. Але са мной ніхто не загаварыў па-беларуску, нібыта я не ў сталіцы нашай краіны, а дзе-небудзь у расійскай губерні.

Толькі на Бога і надзея

У Чырвоным касцёле чарговая дзённая імша яшчэ не пачыналася, але людзей для будзённага дня было даволі шмат. Парадавала тое, што не толькі старэйшыя, але і маладыя ідуць пагутарыць з Богам ва ўрачыстай касцельнай цішыні. Людзі просяць ва Усявышняга літасці і дапамогі выстаяць у наш няпросты час, бо на каго ж нам яшчэ спадзявацца? На саміх сябе неяк не выпадае, бо не маем душэўнай моцы, плывём па волі лёсу. За грахі нейкія, напэўна?

Усе цвярозыя

Бываючы ў Мінску раней, нене ды і сустрэну на вуліцы шчырых прыхільнікаў бахусава пітва. Яны адметныя, іх не пераблытаеш ні з кім. А на гэты раз цэлы дзень цягалася па горадзе і нідзе не сустрэла не тое што п’янага, але нават чалавека на падпітку. Гэта, канешне, не можа не радаваць. Цікава толькі, ці мне так пашанцавала, ці мінчукі і сапраўды менш сталі ўліваць у сябе д’ябла ва зелля? Добра, калі так.

Дзе “Вожык”?

Вырашыла зайсці ў рэдакцыю “Вожыка”, з якім у мяне даўнія сяброўскія сувязі. Ведаю, што цяпер гэта ўжо не часопіс, а альманах, і што выходзіць ён раз у паўгоддзе.

Там, дзе раней была рэдакцыя, яе няма. Усе суседзі — “Алеся”, “Настаўніцкая газета”, “На экранах” і іншыя ёсць, а “Вожыка” няма. У каго б ні спытала на ўсіх паверхах, ніхто не ведае, куды знік “Вожык”. Проста дзіва. Гадоў 30 таму такога нават уявіць нельга было, бо часопіс карыстаўся вялікім аўтарытэтам, яго чыталі, любілі, на яго крытычныя выступленні рэагавалі чыноўнікі і кіраўнікі ўсіх рангаў. Бо гэта быў “Вожык”! А цяпер так, нейкі звярок невядомай пароды зусім без калючак. Таму і заўважаць яго перасталі. А што тут, прынамсі, крытыкаваць, калі, як у той даўнейшай песні: жывём мы весела сёння, а заўтра будзем весялей!

Леанарда ЮРГІЛЕВІЧ.

Дзятлаўскі раён.

ЧИТАТЕЛЬ—ЧИТАТЕЛЮ

«Николай, ты так ничего и не понял»

31 июля 2012 года в вашей газете было опубликовано письмо Николая Бумая “Помста жанчыны бывае страшэннай”. Мы решили ему ответить.

Николай! Ты с самого начала письма приукрасил свое прошлое. Ты рос на наших глазах, и мы знаем тебя хорошо.

После школы ты окончил железнодорожный техникум и работал в Лидском депо — водил поезда. Женился, но жилье построили твои родители.

Однако тебя потянуло к спиртному, и поэтому после работы брал из паровоза канистру солярки и менял на спиртное. Работники милиции тебя задержали, составили протокол, направили дело в суд, и суд дал штраф. Из депо тебя уволили.

Устроиться на работу в Лиде тебе было тяжело, и ты поехал в Москву. Сколько ты заработал в Москве, не знаем, но когда ты вернулся в Лиду, снова взялся за спиртное.

До того как сесть за разбой, ты, Николай, долгое время нигде не работал. И имел не одну Марину, а несколько женщин, которых обокрал: и деньги, и вещи украл. За что в декабре 2008 года ты был осужден судом Лидского района к трем годам ограничения свободы на химии.

Приговор вступил в законную силу, и ты ждал, когда тебя заберут, и искал, где бы выпить на халяву, как голодный волк. То, что ты пишешь теперь, это абсурд. Версии у тебя не было ни на следствии, ни на суде. Теперь ты выдумал всю эту красивую историю с местью брошенной женщины.

Откуда у тебя могли быть деньги, за которые ты якобы покупал напитки для Марины? Ты же долгое время не работал и даже не рассчитался по первому приговору суда с женщинами, которых ты обокрал.

Твое возмущение в отношении срока наказания (шесть с половиной лет) необоснованно. Ведь, назначая срок наказания за грабеж Марины, суд учел и три года неотбытого тобой наказания по первому приговору.

Ты так ничего в этой жизни и не понял. Прочитав твое письмо в газете “Народная Воля”, мы были удивлены и возмущены твоим вероломством, непризнанием за собой вины, клеветой на Марину. Пойми наконец, что ты сам виноват в том, что с тобой случилось.

Великие юристы прошлого столетия писали, что преступник, правонарушитель начинает свое исправление с момента признания своей вины. Прошло три года, как ты в тюрьме, и все равно никакого результата. На путь исправления ты не встал, раз до сих пор не признал своей вины.

Николай, кроме суда, прокурора есть Бог на свете, который все видит и знает. Советуем тебе покаяться перед Богом в тяжелых своих грехах и попросить прощения перед теми, кого ты обокрал и ограбил.

Ирина Ивановна ХМЕЛЕВСКАЯ.

г.Лида.

P.S. Прошу мою фамилию изменить, чтобы он потом мне не мстил.

РЕАКЦИЯ

В №№185—186 “Народная Воля” опубликовала письмо читателя Л.А.Ходана об организации проезда личного автотранспорта по территории минской 11-й городской клинической больницы. Недавно газета получила официальный ответ на это письмо.

Редактору газеты “Народная Воля”
Копия: Л.А.Ходану

Уважаемый Леонид Александрович!

Ваша статья в газете “Больной, уступи дорогу” рассмотрена администрацией клиники. На момент написания статьи клиникой заключен с подрядной организацией договор на установку шлагбаума и сторожевой будки. Работы планируется закончить к 25.12.2012.

Администрацией совместно с ГАИ неоднократно проводилась работа с водителями, приезжающими в клинику по соблюдению правил дорожного движения, применялись меры административного воздействия к нарушителям.

Высказываем Вам слова благодарности за гражданскую позицию к существующим проблемам, но их можно было высказать администрации клиники во время нахождения на лечении и получить аргументированный ответ.

Главный врач [подпись] Ж.В. Казаченок

ПРАЦЯГ ТЭМЫ

Апраўдваюцца...

У лексіцы мясцовых улад з’явіліся новыя замежныя словы: “сквотэры”, “рэкультывацыя” і “брыфінг”. На брыфінгу, скліканым для прадстаўнікоў дзяржаўных СМІ, было заяўлена, што насельнікі вёскі Паўловічы пад Віцебскам, пра знішчэнне якой мы расказалі ў мінулым нумары, — “сквотэры”, бо захапілі тое, што ім не належыць. А руйнаванне і падпал хат, вырубка дрэў і закопванне ў зямлю абгарэлай цэглы і дошак — гэта “рэкультывацыя”.

Выступаючы перад журналістамі, старшыня Віцебскага гарвыканкама Віктар Нікалайкін заявіў, што знос апошніх дзевяці хат у Паўловічах — гэта выкананне рашэння аблвыканкама ад... 1992 года.

Між тым нават “сквотэраў” — “самасёлаў” — трэба высяляць, кіруючыся нормамі заканадаўства. У дадзеным выпадку быў парушаны артыкул №41 Жыллёвага кодэкса, паводле якога высяленне асоб, якія самавольна занялі нейкія памяшканні, можна здзейсніць толькі па рашэнні суда і толькі па сканчэнні тэрміну, прадугледжанага для добраахвотнага высялення. Працэдуру павінен праводзіць судовы выканаўца разам з панятымі, якія мусяць засведчыць факт высялення.

Тое, што адбылося ў Паўловічах у першыя дні снежня, ніякім чынам не суадносіцца з патрабаваннямі заканадаўства, лічаць праваабаронцы. Ні суда, ні судовага рашэння не было. Людзей папярэдзілі пра знос іхных дамоў, даўшы ім “на зборы” ўсяго два дні. Кіравалі “працэсам” прадстаўнікі Першамайскай раённай адміністрацыі, а не судовыя выканаўцы. Ніякіх актаў складзена не было. Маёмасць знішчана бескантрольна, прычым людзям нанесены значны матэрыяльны ўрон — парэшткі хат жыхары не паспелі разабраць нават “на дровы” — усё было спалена паводле загаду райвыканкама.

Гэтыя парушэнні заканадаўства відавочныя нават у тым выпадку, калі сапраўды прызнаць жыхароў былой вёскі Паўловічы парушальнікамі. Аднак яны кажуць, што амаль у кожнага ёсць нейкія дакументальныя пацвярджэнні правоў уласнасці. Усе разам абражаныя жыхары Паўловічаў рыхтуюць калектыўныя звароты і мяркуюць, што судоў па іхняй агульнай праблеме будзе не менш за тры. Гэта і скарга супраць парушэння жыллёвага заканадаўства з боку чыноўнікаў, якія парушылі артыкул №41, і патрабаванне кампенсацыі за знішчаныя гаспадарчыя пабудовы і садовыя дрэвы, і спагнанне кампенсацыі за маральныя пакуты і страту здароўя — двойчы падчас тэрміновага зносу ў Паўловічы мусілі выклікаць “хуткую дапамогу”...

Адно, што прызнаў старшыня гарвыканкама, — гэта “адсутнасць своечасовай і аб’ектыўнай інфармацыі”: маўляў, трэба было фарміраваць грамадскую думку загадзя. Але першымі, да каго звярнуліся людзі перад пагрозай зносу, былі дзяржаўныя тэлеканалы. І ніхто адтуль не адгукнуўся на просьбы прыехаць і разабрацца ў сітуацыі з першых дзён.

Запозненыя тлумачэнні ўлад часам выклікаюць яшчэ большае абурэнне. Да прыкладу, у афіцыйным паведамленні на сайце Віцебскага гарвыканкама сцвярджаецца, што былі знесены нейкія струхлелыя хібары. Між тым увесь інтэрнэт абышлі фотаздымкі, на якіх экскаватар руйнуе добры цагляны дом...

Урэшце, самым “знішчальным” доказам прадстаўнікі ўлад лічаць тое, што ўсе жыхары Паўловічаў атрымалі кватэры ў якасці кампенсацыі за хаты, вызначаныя 20 год таму пад знос. І дадаюць: няхай бы адмовіліся ад гарадскіх кватэр! Аднак якраз такі прэцэдэнт і быў. Убачыўшы, што абяцанага ў 1992 годзе будаўніцтва няма, некаторыя вяскоўцы пачалі высвятляць: калі насамрэч адмовіцца ад гарадскога жытла, ці змогуць яны вярнуцца на старое месца? Толькі такіх гарантый ім ніхто не даў.

Рэспубліканская праваабарончая арганізацыя “Беларускі Хельсінкскі камітэт” звярнулася да пракурора Віцебскай вобласці з просьбай даць ацэнку таму, што адбылося. Праваабаронцы, са свайго боку, бачаць ва ўсім гэтым шэраг парушэнняў заканадаўства.

Ірына МАЛЬЦАВА.

SOS!

Крутят-мутят

Обращаемся в газету по вопросу ремонта нашего дома.

Дом построен в 1910 году, так говорили старожилы. Но по государственным документам — в 1938-м. Как бы там ни было, но со времени постройки не было ни одного капитального ремонта. В 1985 году были выделены деньги в сумме 5 миллионов рублей. Но что сделали — так это поменяли полы и переклеили обои.

Дом наш двухэтажный, деревянный. До сих пор в нем печное отопление. На второй этаж воду носить (и выносить) нужно ведрами. В 2011 г. на втором этаже упал потолок. Приехал к нам мэр нашего города А.М.Маркевич и сказал: “Каменный век!” Обещал в 2012 году поставить дом на капитальный ремонт.

Обращения по ремонту дома идут с 1989 г. Куда мы только не обращались! Начиная с местных властей и заканчивая президентом. Но получается какая-то круговая порука: ходят все обращения по кругу с остановкой в Новогрудке, в райисполкоме, и ничего не решается.

Обещали начать ремонт в III квартале этого года. Потом передумали. В сентябре был у нас опять мэр нашего города с комиссией. Дело в том, что у нас уже все гнилое. Дыры — прямо в квартире. Стены поточены древоточцем. Фундамент весь треснул и пошел в стороны. Мэр сказал: “Ремонтировать, а если не подлежит ремонту — выселить людей и дать квартиры”. Но не тут-то было, опять передумали. Пришли работники ЖКХ заделали дыры и сейчас говорят нам, что ремонт будет весной.

Опять что-то крутят, мутят. Вот какое издевательство! А главное, нигде ничего не добиться. Вроде обещают-утешают, а на самом деле делают все наоборот.

Дом пятиквартирный. Три квартиры приватизированы, а две — государственные. В 1991 году, когда выкупали квартиры, износ дома был поставлен 55 процентов, а в 2912 г. — 48 процентов. То есть как-то омолодился дом! Уже по этому можно судить об отношении к людям. Как в анекдоте. Ходят упорные слухи, что ремонта и весной не будет. Дешевле построить новый, чем ремонтировать этот. Потому что нужно разбирать и начинать с фундамента. Мы звонили на “горячую линию” шесть дней. Но ответа не получили. Куда еще можно обратиться с просьбой о помощи, а главное — ее получить? Опубликуйте, пожалуйста, наш крик души.

Жильцы дома №10 по ул.1 Мая:
В.И.Бобровский,
Т.И.Сорокопыт,
В.Н.Валентюкевич,
Г.К.Шарова,
Ю.Э.Мазуро.

г.Новогрудок.

У Слоніме адстаялі вуліцу Еўфрасінні Полацкай

Новая вуліца ў адным з мікрараёнаў Слоніма атрымала імя Еўфрасінні Полацкай, апякункі і нябеснай заступніцы беларускай зямлі.

Гараджане змагаліся за гэта з вертыкальшчыкамі.

Новую вуліцу яшчэ летам тапанімічная камісія райвыканкама прапанавала назваць вуліцай 10 ліпеня, таму што ў гэты дзень Слонім быў вызвалены ад немцаў у гады Другой сусветнай вайны. Але такая назва не спадабалася ні жыхарам гэтай вуліцы, ні творчай інтэлігенцыі горада, ні сябрам Слонімскага згуртавання дэмакратычных сіл. Яны ўсе разам напісалі адкрытыя лісты ў райвыканкам, свае прапановы і меркаванні па назве новай вуліцы, арганізавалі дзясяткі тэлефонных званкоў супраць лічбавай назвы вуліцы.

Людзі прапаноўвалі назваць вуліцу ў гонар аднаго са сваіх землякоў ці ў гонар Еўфрасінні Полацкай. І гараджане перамаглі.

Міхась ЛЯЎЧУК,
Слонім.

КОРОТКО

Продлен срок действия Киотского протокола

Переговоры под эгидой ООН в Дохе о мерах по снижению ущерба от глобального изменения климата завершились решением продлить срок действия Киотского протокола о сокращении выбросов парниковых газов. Представители почти 200 стран, собравшиеся в столице Катара, договорились, что единственный юридически обязывающий международный акт, направленный на борьбу с глобальным потеплением, продолжит действовать до 2020 года. Его срок действия истекал в конце нынешнего года.

Россия, Украина и Беларусь пытались избежать обязательств по дополнительному сокращению выбросов парниковых газов, указывая на то, что они перевыполнили свои обязательства по Киотскому протоколу.

Киотский протокол устанавливал для постсоветских государств щедрые квоты, основанные на уникально высоких уровнях выбросов советской тяжелой индустрии в 1990 году. Закрытие или радикальная реорганизация многих советских производств привели к тому, что эти страны даже сегодня, после многих лет экономического роста, не способны генерировать столько парниковых газов, сколько им разрешал Киотский протокол.

За что арестован сын Бакиева Максим?

Сына свергнутого в Киргизии президента Бакиева Максима арестовали в Лондоне 12 октября по запросу из США и в тот же день отпустили под залог. Лондонский суд назначил дату следующего слушания по этому делу на 13 мая, сообщает Би-Би-Си.

Материалы американского уголовного дела 35-летнего Максима Бакиева пока засекречены, но о нем можно составить представление по косвенным источникам.

В соответствующем американском запросе говорится, что он обвиняется в преступном сговоре с целью совершения мошенничества с ценными бумагами и препятствования отправлению правосудия. По данным СМИ, один подозреваемый вкладывал в ценные бумаги деньги, которые лежат на двух счетах Бакиева в латвийском банке JSC Baltic International. По словам следователя Дилоренсо, для маскировки их владельца счета были открыты на имя подставной компании в Новой Зеландии. На одном из этих счетов лежали в тот момент ценные бумаги на сумму примерно 45 млн долларов.

Ваш новый босс может быть компьютером

Ученые разработали полностью автоматизированную систему распределения обязанностей между сотрудниками — AutoMan, пишет New Scientist.

AutoMan был создан, чтобы распределять обязанности с помощью платформ для "краудсорсинга", таких как Amazon Mechanical Turk, управлять сотрудниками, принимать или отвергать их работу и делать выплаты. "Вы заменяете начальников компьютерами", — сказал Дэниел Бэроуи, компьютерный специалист Массачусетского университета, разработавший проект вместе со своими коллегами.

Людям остается интересная, творческая, занимательная часть рабочего процесса, уверен Бэроуи, а компьютер будет выполнять черную работу. Ученые надеются, что их система сделает очень популярным "краудсорсинг" — принцип работы, предполагающий распределение обязанностей между большим количеством исполнителей по всему миру.

ПАРАЛЛЕЛИ

Семен БУКЧИН

Увидим ли мы фильм про взрыв в минском метро?

Какое кино снимают в Польше, и почему белорусы не хотят видеть свою современную историю на киноэкранах

Не знаю, будет ли этот фильм, о котором сейчас так много спорят в Польше, показан в Беларуси. Вряд ли... Тут и деньги, как всегда... И другие соображения возможны. Но я бы хотел, чтобы у нас фильм, по-польски называющийся "Poklosie" (в русском переводе — "Последствия"), если его все-таки покажут, шел под названием "Несжатое". Тоже, признаю, не лучший вариант. Но в слове "poklosie" корневая часть — это "klos", что в переводе означает "колос". А "poklosie" это то, что осталось на поле после уборки колосьев, после жатвы. В фильме Пасиковского это метафора, восходящая к самым больным проблемам польской национальной памяти.

Автор таких знаменитых триллеров, как "Демоны войны" и "Псы", Пасиковский не изменил своей жесткой манере и в новом фильме. О сюжете. Самое начало нашего столетия. После двадцатилетнего отсутствия из Америки приезжает в Польшу, в родную деревню Франтишек Калина. Он был вынужден покинуть страну незадолго до введения чрезвычайного положения из-за своей близости к диссидентским кругам. Вполне благополучный американский гражданин, Франтишек поселяется у своего брата Юзефа и вскоре узнает, что у того сложные отношения с односельчанами. Оказывается, Юзеф занят странным и осуждаемым землями делом — он выкапывает еврейские надгробные плиты, которыми во время войны немцы мостили дороги, и устанавливает их на своем поле. Их уже несколько сот, этих мацейв с надписями на идише и иврите. Франтишек не одобряет этого занятия брата, но очень скоро начинает помогать ему в этом деле. Более того, в местном архиве он узнает о том, что многие добротные дома в их деревне и хорошие земельные участки, которыми владеют нынешние жители, ранее принадлежали евреям. И, наконец, перед братьями раскрывается страшная тайна, строжайшее табу в их деревне: оказывается, жившие здесь евреи не были уничтожены немцами — их массовое убийство было делом рук односельчан-поляков. И самое горькое и тяжелое открытие: в этих убийствах активное участие принял их покойный отец. Между братьями и без того были напряженные отношения, но это известие привело к драке между ними. Франтишек решает вернуться в Америку. В автобусе, который везет его из деревни, он узнает, что нечто страшное случилось с Юзефом. Возвращается и находит брата распятым в стодоле.

Кадр из фильма «Poklosie».

Не зря Мацей Стухр, исполнитель роли Юзефа Калины, в одном из интервью сказал, что перед просмотром этого фильма не худо выпить рюмку водки. Последние кадры сжимают горло. Хотя понимаешь, что односельчане Юзефа не могли совершить такое. Убить — вполне возможно, особенно по пьяному делу. Но распятие (ukrzyzowanie) человека в современной польской деревне — вещь фантастическая. Тогда что же это? Не знаю, как другие зрители, а я воспринял концовку фильма как метафору: Юзеф стал искупительной жертвой за страшные грехи односельчан, подобно той, которую принес Иисус Христос. Вы, считающие себя католиками, обвиняете евреев в распятии Христа? И вот я, поляк, католик, иду на крест за ваши грехи.

Но, может быть, все эти мысли и догадки — только образная патетика. Потому что самое главное в поведении Юзефа — это то, что он, собирая еврейские надгробия, не руководствуется какими-то высокими соображениями. Он честно-по-человечески, на каком-то инстинктивном уровне чувствует, что это плохо, не по-людски, не по-христиански, когда плитами с еврейского кладбища вымощены дороги и подворья, что нужно достойно относиться к памяти о погибших людях. Он не предполагает, что в деревне все это воспримут с недоброжелательством, перерастающим в агрессию, что своей деятельностью он не только заставил испугаться односельчан за то, что у них могут отнять присвоенное ими в годы войны чужое имущество (в коммунистическое время это было невозможно, а теперь, когда Польша демократическое государство и член Евросоюза, рассмотрение исков истинных наследников вполне допустимо). Действия Юзефа не только разбудили старых демонов антисемитизма, но и напомнили о том, что казалось навсегда забытым, о чем не хотелось вспоминать — о преступлении отцов и дедов, убивших своих односельчан-евреев. Но где-то в глубинах совести жила и мучила нераскаянность в самом страшном грехе.

Фильм Пасиковского, конечно же, заставил вспомнить о невероятно острой и широчайшей полемике, разгоревшейся в Польше более десяти лет назад, когда вышла книга американского историка Яна Томаша Гросса "Соседи" о подробностях уничтожения (сожжения заживо) жителями расположенного между Ломжей и Белостоком местечка Едвабне более тысячи своих односельчан-евреев в июле 1941 года. И вот, как и десять лет назад, Польша кипит. Одна сторона упрекает (это мягко говоря) создателей фильма "Poklosie" в антипольскости, в клевете на польский народ, на польскую деревню, призывает вспомнить о вине перед поляками евреев, которые радостно встречали Красную Армию в сентябре 1939 года, а в послевоенные годы служили в органах безопасности Народной Польши, были судьями и прокурорами, осуждавшими польских патриотов, в том числе солдат и офицеров Армии Крайовой. Напоминают и о том, что были поляки, с риском для собственной жизни спасавшие евреев. Их оппоненты говорят и пишут о необходимости осознания полной правды польской истории с ее как героическими, так и черными страницами, о том, что без такого осознания невозможно вырвать жало антисемитизма, отравляющего и сегодня умы.

Ксендз-доминиканец Томаш Достатни пишет, что фильм "Poklosie" — *"это наш разговор, польско-польский. Хорошо, что на уровне массовой культуры мы ведем расчет с нашей трудной историей... Этот фильм подобен катарсису... Прошу тех, кто считает себя христианами, в своих выступлениях не забывать о необходимости религиозного очищения и единения... Жаль, что до сих пор не слышно голосов руководителей нашего Костела, как это было в 2001 г.* (когда разгорелась полемика о Едвабне и Костел выступил с призывом к покаянию и просьбой о прощении вин поляков перед евреями. **— С.Б.**). *У многих католиков сложилось впечатление, что после смерти Иоанна Павла II и архиепископа Житинского* (выступавших за осуждение антисемитизма. **— С.Б.**) *сложилась какая-то ситуация политкорректности, берущей верх над совестью. Как люди Костела, мы не можем заниматься подсчетами по поводу того, что нам выгодно и невыгодно, кого мы обидим и кто посмотрит на нас недобрым взглядом... Иоанн Павел II говорил, "что народ, который теряет память, перестает быть народом"*.

Важнейшая мысль, выводящая фильм "Poklosie" за рамки собственно польско-еврейских отношений. Не тогда ли, действительно, мы перестаем быть людьми, когда теряем память о тех, с кем жили рядом? Знаменательна в этом плане сцена на кладбище, где у могилы родителей Юзеф бросает Франеку упрек: ты уехал в Америку, оставил здесь мать... И когда Франек говорит, что это не имеет теперь значения, поскольку родители умерли, Юзеф вскидывается: "Может быть, для тебя!"

Нельзя не согласиться с кинокритиком Тадеушем Соболевским, написавшим, что здесь "ключ к драме", в этих больных и вечных по сути вопросах: живы ли мертвые в нашей памяти? Что мы можем для них сделать? И если оказывается, что родители в чем-то виноваты, то переходит ли эта вина на нас? Темы, между прочим, перекликающиеся с поэмой Адама Мицкевича "Дзяды", о спектакле по которой в Государственном театре кукол я недавно писал в "Народной Воле".

В одном из интервью Владислав Пасиковский сказал, что ему близок синтоизм, в котором главенствует древний японский культ предков. Не знаю, насколько синтоистские мотивы вдохновляли режиссера. Но самое потрясающее в фильме — это ощущение, что еврейские мацейвы совершенно естественно, безо всякой символики становятся своего рода семейной памятью для обычного поляка, нормального католика. Поистине, тени своих и чужих предков встретились, переплелись и теперь живут, существуют в пространстве общей совести и памяти.

Да, осталось poklosie, то самое несжатое в польской истории, в польской жизни. Трудное, трагическое. Но поляки мужественный народ. Они стараются смотреть правде в глаза.

***

Размышляя о "Poklosie", о сопровождающих этот фильм общественных бурях, полемиках, в который раз поражаюсь и восхищаюсь национальным темпераментом поляков, их неравнодушием к собственной истории, как давней, так и самой что ни на есть современной. Вот нация, у которой споры в крови! Не всегда, конечно, они шли на пользу. Я имею в виду, говоря по-польски, те *balagany*, которые содействовали национальным катастрофам. Но если говорить о поисках путей, о невероятной искренности и откровенности в спорах о национальной истории, о современном состоянии общества, то тут, кажется, полякам нет равных.

Вот и современное польское кино настойчиво вторгается в самую злободневную проблематику общества. Двадцать лет назад, когда Польша стала независимым демократическим государством, для поляков очень важно было восстановить страницы своей героической истории, припасть к живительным источникам национальной классики. Появились фильмы, в основе которых были романы Генрика Сенкевича, поэзия Мицкевича. А вот сейчас пришло то, что в критике называют *"кино политического беспокойства"*, по аналогии с *"кино нравственного беспокойства"* 1960—1970-х годов, символами которого были Кшиштоф Кесьлевский и Кшиштоф Занусси.

Вот только названия фильмов, которые еще не вышли на экран, но о которых уже спорят. "Валенса" — это фильм, уже снятый Анджеем Вайдой. Сейчас идет монтаж, картина появится на экранах весной будущего года. Отношение к бывшему лидеру "Солидарности", сменившему на президентском посту Войцеха Ярузельского, в польском обществе далеко не однозначное. Еще знаменитый драматург и писатель, известный у нас главным образом как автор пьесы "Антигона в Нью-Йорке", Януш Гловацкий не написал сценария, как на Вайду уже обрушились упреки в том, что он хочет сделать фильм, прославляющий Валенсу, что-то вроде прикрашенного памятника ему. Режиссер знал, что будут подобные обвинения, и достойно ответил на них: ему не нравятся попытки уменьшить роль Валенсы в истории современной Польши, его критиков не было видно, когда тот поднимал людей на Гданьской верфи. Вместе с тем Вайда сознательно ограничил действие фильма 1989 годом, когда "Солидарность" привела Польшу к первым демократическим выборам, после которых началась новая история польского государства. Дальнейшее — это история неуспеха Валенсы, которая, возможно, заслуживает отдельного разговора.

Второй фильм, о котором идет шум в Польше, называется "Смоленск". Я думаю, не нужно пояснять читателю, о чем он. Конечно, о катастрофе самолета, который летел два года назад президент Лех Качиньский с большой группой польских политиков и чиновников высшего уровня. Режиссер Антони Краузе еще и к съемкам не приступил, а страсти уже накалились. Знаменитый актер Мариан Опаня, которого прочили в исполнители главной роли — президента Леха Качиньского, отказался от участия в фильме. Внешне очень похожему на погибшего президента, Опане предсказывали в случае согласия на роль превращение в живую икону части польского общества, которая активно могла поддержать его кандидатуру на президентских выборах. И это был бы уже не Мариан Опаня, а воскресший Лех Качиньский. Но отказ актера был самым решительным. Он заявил, что не желает участвовать в политических спекуляциях, имея в виду, что в сценарии речь идет об организованном покушении. А между тем атмосферу ожидания фильма подогревают проникшие в печать сведения о кадрах, которыми он должен начаться: густая мгла, туман, из которого постепенно выступают части разбившегося самолета...

Поляки с нетерпением ждут и другие волнующие их фильмы — о Едвабне, о варшавском восстании 1944 г., о Вестерплатте, где польская армия впервые схлестнулась с гитлеровским нашествием, о полковнике Генерального штаба Вооруженных сил Народной Польши Рышарде Куклинском, ставшем сотрудником американской разведки, а в демократической Польше провозглашенном героем (в Варшаве есть его музей). Можно представить себе, какие развернутся вокруг них полемики.

И как на этом фоне уныло и трусливо выглядит наша Беларусь. Кто поверит в то, что белорусы не хотят видеть свою современную историю на киноэкранах? Тем более что сюжетов, глубоко волнующих, подлинно драматических у нас не меньше, чем у поляков. Почему живой Лех Валенса (дай Бог ему еще долгих лет жизни) может прийти в кинотеатр и посмотреть фильм о себе? И почему у нас не может быть снят фильм "Пазьняк"? Фильм, в котором была бы отражена драма широкого и угасшего народного движения к свободе, драма его лидера. А триллер "Эскадрон смерти" по своей напряженности вполне, вероятно, мог бы превзойти смоленскую драму. С каким затаенным дыханием зрители вглядывались бы в образы людей, которых видели живыми, — вице-премьера, затем — руководителя Центризбиркома Гончара, министра внутренних дел Захаренко, журналиста Завадского, стремились бы понять, почему именно так — трагически — сложились их судьбы. А какими аншлагами, безусловно, сопровождался бы художественный фильм "Площадь"? Разве не герои и жертвы самой настоящей драмы Санников, Некляев, Статкевич, другие общественные деятели, наконец, разве не героичны и одновременно жертвенны обыкновенные минчане — рабочие, студенты, врачи, учителя, научные работники, пришедшие на площадь Независимости 19 декабря 2010 года? Мы могли бы увидеть и просчеты оппозиции, и борьбу самолюбий, любовь и ненависть, и, конечно, страх и жестокость власти, ее, полагаюсь на добротный сценарий, неоднозначные образы — от министра МВД и командира спецназа до Самого, непосредственного руководителя "операции".

Почему поляки могут смотреть фильмы о себе, своей сегодняшней жизни и недавней истории, а мы этого лишены? Представлена ли жизнь сегодняшней Беларуси, ее подлинные проблемы на киноэкранах? "Наивные вопросы, — слышу в ответ. — У нас сегодня диктатура. Кто же позволит снимать такие фильмы?"

У меня есть встречные вопросы. Может быть, завтра мы будем спрашивать разрешения ходить по улицам, любить своих детей, дышать?

Впрочем, народ, которому по барабану запрет на увольнения с предприятий, означающий возврат к рабству в начале XXI века, может и с этим согласиться. И в самом деле, зачем нам фильмы о сегодняшней Беларуси, когда по стране шествуют Радзивиллы? Сапеги и Радзивиллы, блеск старого магнатства и шляхетские традиции призваны сегодня декорировать авторитарный режим. Радзивиллы — про это можно сколько угодно. Деньги найдутся и на фильмы, и на дорогущие альбомы, и даже на неуклюжую реставрацию замков, в которых на VIP-приемах танцуют и пьют тонкие вина высокопоставленные чиновники в компании с нуворишами, ловящими кайф от запанибратства с властью. Несвиж-life — вот сускальная визитка нынешней Беларуси, вот кино, которое нам предлагают смотреть без конца.

А вы небось хотите пойти на фильм про суд над двумя витебскими парнями и их казнь? Но такие фильмы снимают сегодня в Польше.

Минск—Варшава.

СКАНДАЛЫ

Остались только «козлы»...

Пятничное интервью премьер-министра РФ Дмитрия Медведева пяти телеканалам сразу закончилось конфузом — телеканал Russia Today опубликовал видео, записанное после окончания официальной части, где премьер назвал сотрудников Следственного комитета России "козлами". Речь шла о следователях, пришедших с обыском к режиссеру Павлу Костомарову.

Одно слово оказалось важнее всех мудрых рассуждений премьера России о пенсиях, законности, прогрессе, о борьбе с коррупцией на благо Родины, сообщает "Московский комсомолец". В тот же день вся его речь была забыта; осталось только "козлы".

После окончания официальной части интервью — уже за кадром, со снятым микрофоном — Медведев вновь попросил не волноваться журналиста НТВ Алексея Пивоварова по поводу обыска у его соавтора по документальному фильму об оппозиции. "Там нормально все будет, вы не волнуйтесь. Козлы они, что в восемь утра приходят... Ну просто на самом деле это набор привычек. У меня много людей, которые работают в правоохранительных органах, у них действительно... если придут в семь утра, они получат... всё", — сказал он. Об этом сообщается на сайте Newsru.com.

Еще до начала интервью некоторые политологи высказали мнение, что против Медведева ведется серьезная кампания по компроматизации. А после эфира политолог Андрей Пионтковский назвал состоявшийся "обмен любезностями" между главой правительства и Следственным комитетом "кульминационным моментом в сознательной травле премьер-министра".

"Медведева все время ставят в какие-то глупые положения, — сказал он "Новым известиям". — То, что произошло в пятницу, — просто беспрецедентно. Сначала произошла утечка его слов, сказанных в неформальной атмосфере в "Останкино", но появляется она на Russia Today — основном рупоре Кремля. Затем официальный работник Следственного комитета вдруг смело встает в позу и говорит, что оскорблены все сотрудники правоохранительных органов. Если это не кампания дискредитации Медведева, то что это тогда?"

По мнению Пионтковского, все, что происходит в последние недели, — "это подготовка общественного мнения к отставке премьер-министра".

АФІЦЫЙНА

Еўрасаюз распрацоўвае новую палітыку ў дачыненні да Беларусі

Пра гэта паведамлі кіраўнік дэлегацыі Еўрапарламента па Беларусі Філіп Качмарак на сустрэчы з былым палітзняволеным, прэс-сакратаром экс-кандыдата ў прэзідэнты Андрэя Саннікава Аляксандрам Атрошчанкавым і кіраўніком Асамблеі НДА Сяргеем Мацкевічам.

Як паведамілі Атрошчанкаў БелаПАН, сустрэча прайшла ў Еўрапарламенце, у ёй таксама браў удзел польскі еўрадэпутат Марэк Мігальскі. Бакі абмеркавалі сітуацыю з беларускімі палітзняволенымі.

"Мы праінфармавалі еўрапейскіх чыноўнікаў пра цяперашняе становішча беларускіх палітзняволеных. У прыватнасці, гаварылі пра тое, што іх становішча пагаршаецца з кожным днём, яны ўсё больш ізалююцца, іх пераводзяць у горшыя ўмовы ўтрымання. На нашу думку, рашучыя крокі Еўропы могуць выправіць гэтую сітуацыю", — паведаміў Атрошчанкаў.

Паводле яго слоў, Філіп Качмарак заznачыў, што да Еўрасаюза прыходзіць разуменне неэфектыўнасці сённяшняй палітыкі ў дачыненні да Беларусі. "Качмарак сказаў, што ў Еўропе зараз ідзе распрацоўка новай палітыкі і стратэгіі. Ён зазначыў, што, калі ЕС прэтэндуе на лідзіруючую ролю ў рэгіёне, ён павінен дзейнічаць больш рашуча, браць на сябе адказнасць ніхай навят за рэзкія крокі і пашырыць санкцыі ў дачыненні да Беларусі", — падкрэсліў былы прэс-сакратар Саннікава.

Апрача таго, дадаў Атрошчанкаў, Качмарак заявіў: у афіцыйнага Мінска "не назіраецца добрай волі для выканання найпершай з умоў ЕС — вызвалення палітзняволеных, таму пазіцыя ЕС у дачыненні да Мінска можа стаць больш жорсткай".

10—13 снежня ў Страсбургу адкрываецца чарговая сесія Еўрапарламента, на якой магчыма разгляд беларускага пытання.

Где тотальная коррумпированность?

В воскресенье в мире отмечался Международный день борьбы с коррупцией. В связи с этим госсекретарь США Хиллари Клинтон выступила с заявлением, в котором отдала дань усилиям активистов, представителей деловых кругов, государственных служащих и международных организаций, борющихся с коррупцией и способствующих открытости и прозрачности правительства.

В заявлении отмечается, что 2012 год в этой области оказался успешным. "Число участников сформированного в прошлом году партнерства "Открытое правительство" увеличилось в семь раз и в настоящее время составляет 58 стран, в которых живет одна четверть населения мира, — говорится в заявлении. — Это партнерство способствует расширению доступа к информации, активному участию граждан и прозрачности в налогово-бюджетной и финансовой сферах. В этом плане пример остальным подают Соединенные Штаты и другие крупнейшие экономические державы".

При обработке данных 174 стран был использован новый — 100-балльный — метод оценки уровня "прозрачности", в котором 100 баллов означают полную коррупционную "прозрачность", а 0 — тотальную коррумпированность.

В Индексе восприятия коррупции США находятся на 19-м месте. Первое место поделили между собой Дания, Финляндия и Новая Зеландия. Впереди США по "прозрачности" шагают среди прочих такие страны, как Сингапур, Барбадос и Канада.

Россия в новом рейтинге по уровню коррумпированности заняла 133-е место в мире (также, как Иран, Казахстан и Гондурас), то есть находится в трети самых коррумпированных стран мира. Для примера: у Уганды, Сьерра-Леоне, Никарагуа и Беларуси лучшие показатели.

Сергей ИВАНОВ.

Предлагают полеты на Луну «по доступной цене»

На Земле появилась еще одна фирма, ориентированная на прибыли из космоса: бывшие сотрудники NASA организовали компанию Golden Spike, которая предлагает всем желающим полететь на Луну за 1,5 миллиарда долларов.

В один полет стоимостью 1,5 миллиарда долларов будут отправлять двух туристов, каждый из которых должен заплатить половину суммы, уточняет The USA Today. Технологии при этом будут использоваться старые, те, при помощи которых отправляли на Луну астронавтов "Аполлона-17".

Для подготовки первого коммерческого запуска компании понадобится почти 10 лет: Стерн заявил, что к 2020 году будет все готово для первого пуска. При этом себестоимость первого полета будет значительно выше "платы за проезд" — 7—8 миллиардов долларов. Golden Spike рассчитывает провести 15—20 полетов.

Эксперты относятся к этой затее скептически. Астроном Гарвардского университета Джонатан Макдауэлл уверен, что компания разорится, прежде чем ей удастся сделать первый пуск. Он также считает, что фирма запросила слишком высокую плату за свои услуги.

Противоположного мнения придерживается эксперт по космической политике Джон Пайк, который, правда, тоже не верит в бизнес-идею Алана Стерна. "Я бы сказал, что у Стерна недостаточно нулей в бюджете. Если бы действительно можно было бы отправлять людей на Луну за такую плату, кто-нибудь бы уже сделал это", — заметил Пайк.

Однако Golden Spike не теряет веры в успех. Компания уже выпустила ролик с рекламой своих услуг.

ПЕРСОНА

Альтернативщик

25 вопросов антикоммунисту, советофобу и лауреату альтер-Нобеля

Венгр Андраш БИРО — лауреат Альтернативной Нобелевской премии (1995 год). Альтер-Нобель ежегодно вручается 9 декабря тем людям и организациям, которые вносят существенный вклад в урегулирование кризисных ситуаций в мире. Премия отмечает заслуги в не менее важных сферах деятельности человека, не затрагиваемых престижной премией Альфреда Нобеля. У нее есть и отдельное название — "За целесообразное жизнеобеспечение". Отличительной особенностью этой премии является то, что деньги не могут быть использованы на личные нужды.

Андраш Биро получил альтернативного Нобеля за десятилетия работы над проблемой улучшения положения цыган в Венгрии. На его родине этот вопрос один из насущных: ромы практически не интегрируются в современное общество, и серьезные столкновения между венграми и цыганами стали там чуть ли не обычной вещью. Одно время во многих селах и небольших городках Венгрии открыто существовали так называемые "народные дружины", которые устраивали шествия по цыганским кварталам, что нередко заканчивалось побоищами. Не оставались в долгу и цыгане. Искалеченным, униженным людям с одной и другой сторон счет шел — и идет! — уже на десятки... В 2009—2010 годах противостояние дошло до такой точки, что в одном из сел северо-восточной Венгрии цыганское население демонстративно попросило политического убежища в США.

Так как решить цыганский вопрос в Евросоюзе, а конкретно в Венгрии? Можно ли избавиться от очага напряженности в обществе, не впадая при этом в ксенофобию, оставаясь политически корректными? Андраш Биро, человек, много на своем веку повидавший и переживший как эмигрант из социалистической Венгрии, всегда солидаризируется со слабыми и угнетенными мира сего. Он считает, что сидеть сложа руки уже невозможно — "табор приходит всюду", и решать его проблемы придется всем и сейчас.

1. **— Уважаемый господин Биро, в чем конкретно были ваши предложения по улучшению кризисного положения цыган?**

— Вопросами цыганства я занимаюсь с начала 1990-х годов, то есть с тех пор, как основал фонд "Автономия". Мы понимаем, что работаем с людьми, которые живут на периферии общества. В основе метода, если хотите, — разбудить желание цыган самим решать свою судьбу. Мы попробовали спровоцировать их на самостоятельное решение своих проблем. Причем автономно, без советов, давления и какого-либо внешнего управления. Чтобы цыгане стали полноценными гражданами любой страны, надо, чтобы они сами захотели работать над своей жизнью. Фонд "Автономия" демонстрирует, что для цыган возможен и другой образ жизни, а не только тот, к которому они привыкли.

2. **— Боюсь спросить, насколько эта прекрасная идея смогла воплотиться в реальную жизнь?**

— Я готов вас удивить, но спустя три года 70 процентов цыган возвратили свой долг, то есть кредиты, которые они брали у фонда.

3. **— А каков механизм помощи? Просто кредиты?**

— Не просто. Наш метод комплексный, так сказать, немножко "капуччино". Во-первых, сначала мы дали объявление в прессе. Это было сделано для того, чтобы цыгане сами проявили инициативу: нашли нас, пришли и попросили денег на свое дело. Да, мы предлагали немного средств, чтобы они начали что-то производить, продавать и в результате этого лучше жить. Но это не прямой кредит на бизнес, а своего рода социальная подмога для достойной жизни. Конкретный пример: пришла семья и сказала, что будет заниматься свиноводством. Мы, конечно, поинтересовались их бизнес-планом, но важнее было то, что на каждом шагу они сами принимали решение — без внешнего участия и давления. То есть "Автономия" стимулирует цыган сразу приходить с идеями, а не с протянутой рукой. Таким образом человек ненасильственно привлекается к труду над своей судьбой.

4. **— А сколько конкретно цыган к вам обратилось?**

— Ежегодно фонд осуществляет приблизительно 100 цыганских проектов, в которых задействовано по 20 цыганских семей. Фонд не может заниматься судьбами цыган всей страны. Мы предложили метод, способ их вовлечения в социум — пусть остальные подхватывают! Например, была группа цыган, которая занималась выращиванием арбузов, была группа, которая делала деревянные поддоны для складских помещений. Семья с арбузами летом заработала 1200 долларов — это очень много для цыган. Бывало, что, когда они на своей машине везли урожай на рынок, их останавливала полиция: откуда украл арбузы, цыган? Предрассудки по-прежнему в действии...

5. **— Исполнительная власть Венгрии подхватила вашу идею?**

— К сожалению, нет...

6. **— А как вы лично относитесь к цыганам? Ваше мнение о них изменилось с тех пор, как вы контактируете с ними близко?**

— Долгий разговор. В Венгрии цыган примерно 7 процентов от общего количества населения, которого в нашей стране около 10 миллионов. Это немало. В основном в обществе преобладают негативные настроения. Цыган, попросту говоря (буду неполиткорректным), ненавидят.

7. **— К сожалению, они вызывают эти чувства на уровне рефлексов. Мы видели их сегодня в метро: развязные, вульгарные... Вы не согласны?**

— Об этом сложно говорить, потому что, если начнем, просидим до утра. Я не говорю, что их не любят беспочвенно, но не хочется множить поверхностные суждения. Это один из самых тяжелых вопросов венгерского общества. Безработица, бедность, нищенство, криминализация — такова логическая цепочка жизнедеятельности цыган. В результате — осуждение их, даже ненависть. На последних парламентских выборах правая неонацистская венгерская партия использовала эти негативные настроения для того, чтобы прийти к власти. Их большинство было достигнуто в результате лозунга "Против цыганской преступности!". Именно эта партия организовала полумилитаристские отряды, которые ходили по поселкам для устрашения цыган. И в результате 6 человек погибло. Это были настоящие убийства!

8. **— В Венгрии были цыганские погромы?**

— Я бы назвал это вспышками куклукс-клана! Погиб даже ребенок... И узкая расистская дискуссия захватила широкую общественность. Я считаю это позорной и опасной проблемой венгерского общества. Притом что в последнее время можно говорить и о вспышках антисемитизма, которые проявились недавно даже в парламенте.

9. **— А почему вы, Андраш, стали заниматься проблемой цыган? Что стало поводом?**

— Я журналист. После революции 1956 года я эмигрировал из Венгрии и долгое время работал в странах так называемого третьего мира: Латинская Америка, Африка... И если приходилось выбирать, на чью сторону встать — колонистов или рабов, я по своей внутренней шкале ценностей всегда выбирал рабов. И когда спустя 30 лет в 1986-м вернулся домой, то по положению цыган увидел, что на самом деле "третий мир" здесь, в Венгрии.

10. **— А почему уехали в 1956-м? Лозунг социализма "За бедных, против богатых" близок вашей идеологии "за рабов".**

— Я был коммунистом. Когда мне было 20 лет, я пришел в подпольное движение — это было во время Второй мировой войны. У нас было небольшое венгерское сопротивление против нацистов, потому что венгерское правительство и нацисты были союзниками. Когда я был молод, я почти религиозно верил в торжество социальной справедливости, и в 1945-м даже вступил в компартию. Но вскоре мне стало ясно, что коммунистическая система работает не для бедных, не во имя справедливости, а что это новая диктатура. Правда, чтобы это понять, понадобилось немного времени. Тем более мне помогли, в 1953-м изгнали из партии, я был явно не из их компании. Вскоре в стране наступил предреволюционный период, был создан знаменитый "кружок Петефи", где собиралась и выступала интеллигенция, те, кто хотел обновления Венгрии. Я как журналист тоже выступал за обновление, и когда революция потерпела крах, решил, что жить и писать под оккупацией не буду. В январе 1957 года уехал с родины и 30 лет жил в эмиграции в разных странах мира.

11. **— Можно спросить, кто были ваши родители?**

— Отец торговал. Он — венгр, мама — сербка, поэтому я немного понимаю русский. Причем отец был венгерским евреем. Это очень повлияло на мою жизнь. Дело в том, что я не знал, что он еврей, мне не говорили об этом. И только в 1942 году, когда в Венгрии были приняты страшные нацистские законы против евреев, я узнал, кто по национальности мой отец. Шок! Оказывается, таких, как он и я, надо отправить в Аушвиц... Слава Богу, отца спасли... Но моя идентичность — не еврейская. В общем, все это повлияло на меня в вопросе присоединения к коммунистическому движению. Мне был близок лозунг равенства. И когда я вернулся из эмиграции, то стал как журналист заниматься цыганами, так как почувствовал, что они самые дискриминированные элементы общества.

12. **— Ответьте честно: а с ними подружиться можно?**

— Очень интересный вопрос. Я не дружу с цыганами, мой лозунг таков: не любовь, не ненависть, а — солидарность. Как с самыми слабыми представителями общества. Такова моя позиция.

— То есть не чувства, а разум.

— Чувства тоже есть, потому что я ненавижу несправедливость. Таким уж родился.

13. **— Считается, что цыгане очень хитрые и неблагодарные. Будете спорить?**

— Я вижу, что вы все возвращаетесь к этой теме... Но раз уж вас так это интересует... Цыгане — это такая этническая группа людей, которая всегда жила на периферии общества не только потому, что ее дискредитировали, но и потому, что она сама себя туда поставила. У цыган своеобразная культура, так сказать, альтернативная. Они не могут существовать без общества большинства, которое производит, потому что они выживают, обслуживая это общество. Цыгане имеют свою культуру, ценности и техники выживания. Пока их численность в обществе была небольшая, на них смотрели довольно снисходительно, и не только в Венгрии — почитайте литературу XIX века.

— "Кармен" Проспера Мериме!

— Да. Пока их было мало, повторяю, они никому не мешали. Изменения произошли в результате того, что социализм в странах Восточной Европы привлек, привязал их к производству — другого при социализме быть не могло. У цыган началось преобразование жизни. Замечу, что у цыган нет понятия времени. А в 6 утра при социализме они должны были встать и выйти на работу! То есть появились изменения в поведении. Опять-таки доходы: на заводе платили мало, но точно. И здравоохранение было, и просвещение — дети как-никак, но ходили в школу хоть несколько лет. Получилась пролетаризация цыган. В этом положении жило как минимум два поколения. Но когда пришел рынок, он первыми выбросил из производства их, так как они были самыми неквалифицированными работниками. Цыгане обнищали и вернулись к обычному образу жизни.

14. **— Вы видели когда-нибудь настоящие таборы?**

— В Венгрии их нет уж более 200 лет, еще королева Мария-Тереза запретила это. Но ситуация с ромами очень сложная во всем Евросоюзе. Я не спорю, в их поведении есть такие тенденции, которые никак не совместимы с нашими понятиями. Но что с ними делать? Расстрелять? Нет, конечно. Значит, надо заниматься и помогать интегрироваться в общество. А к вашему вопросу об их неблагодарности... У цыган, как у кочевого народа, коллективное существование и сознание, у них все общее: что мое — то твое. За что ж благодарить? Расскажу эпизод из своей практики. Выдающийся цыган румынского происхождения, интеллигент, профессор и мой единственный (я так считаю) товарищ среди них заболел раком. У него не было хорошей медицинской помощи. И когда я об этом узнал, то послал ему значительную сумму денег, чтобы помочь. В ответ не получил ни слова. Это было 4 года назад. Этим летом мы встретились с ним на конференции... А до этого, надо сказать, тоже встречались несколько раз, и наши жены также общались... Но на конференции он вдруг обращается ко мне: "Цыгане никогда не говорят "спасибо"..."

— Значит, он все-таки понимал, что надо хотя бы объяснить свое поведение. Но я бы дружить с таким, наверное, не смогла...

— Так как я всю жизнь жил с людьми разных национальностей, то воспитал в себе открытость к инакомыслию, вообще к *иному*. Я не думаю, что я лучше их! Тем более я многому научился у других национальностей.

15. **— Вы сказали, что цыган — интеллигент? Что вы имеете в виду?**

— По профессии мой товарищ социолог, говорит по-английски, по-французски. В Венгрии есть небольшая прослойка цыган с высшим образованием. И мы надеемся, что именно они помогут остальным своим соплеменникам интегрироваться в венгерское общество.

16. **— Скажите Андраш, а много ли ваших соотечественников уехало из страны в 1956 году?**

— 200 тысяч венгров. Но эмиграция была очень раздроблена в политическом смысле. Люди, которые эмигрировали в 1945-м или до 1945 года, были друзьями немцев-нацистов или же буржуа старой формации. А после 1956 года в Западную Европу приехали антикоммунисты. Разные мы были.

17. **— Вам было тяжело материально? Приходилось бедствовать?**

— Все было...

18. **— А чувство ностальгии? Испытывали?**

— Лет 30 нет, не испытывал. А потом вдруг как накатило... Да так сильно! И я вернулся. Как многие. И попал в своеобразный социально-политический карантин: наши соотечественники не хотели поначалу использовать наши способности.

— Еще одна драма...

— Про нас говорили с неприкрытым упреком, что, мол, в тяжелые советские времена мы уехали из страны, чтобы хорошо жить. Я вообще считаю, что самая большая вина социализма состояла в том, что он разрушил единую моральную ткань нашего общества — это ценнейшее качество, соединяющее нацию. Социализм как раз содействовал обратному, тому, чтобы в людях выросли такие моральные приоритеты, как "все — себе", "не будь толерантным", "не будь солидарным". Как существует "хомо сапиенс", так при советах было создано племя "хомо кадарьянушекус" — по имени первого секретаря венгерской компартии Яна Кадара. Хотя Венгрия, если помните, считалась самым веселым бараком в социалистическом лагере.

19. **— Вы признаетесь в русофобии? Это чувство у вас осталось?**

— Советофобия осталась. Системофобия. Но не русофобия.

20. **— Как вы оцениваете психологическое состояние венгерского общества?**

— Пока состояние негативное. Циничное, пассивное. Нет настроения сражения за демократию. Но ростки появляются...

21. **— Вы получаете пенсию? И каков ее размер — поймите правильно мой журналистский интерес.**

— Моя пенсия 200 евро.

22. **— А чему главному, как вы считаете, научила вас эмиграция, жизнь на чужбине?**

— Не бояться! Ничего не бояться.

23. **— Какая страна была по отношению к вам самой приветливой?**

— Трудно сказать, на разных этапах жизни человека интересны и важны разные стороны жизни. Франция дала очень много с интеллектуальной точки зрения, 10 лет я там жил. В Риме, где я пребывал 8 лет, я выучил, что такое *красота*. В Найроби два года редактировал издание для ООН, а также общался с местными крестьянами — там я научился жизни больше всего. И это не демагогия. В Мексике был советником по коммуникации от ООН.

— Вы известный человек!

— Не знаю, что это значит.

24. **— В новое время вы участвуете в политических движениях, партиях?**

— Я даже не вступил в простой клуб по теннису. Компартия убила во мне не только коммуниста. Эта травма помогает мне до сих пор отделяться от какой-либо политической стаи. Но политическая точка зрения у меня есть.

25. **— Простите, Андраш, а вы довольны своим браком?**

— Да, в этом смысле я счастливый человек.

Елена МОЛОЧКО.

Будапешт—Минск.

ДЫПКУР'ЕР

Як святкуюць амбасады?

У сувязі з надыходзячымі святамі пасольствы замежных краін будуць працаваць па індывідуальных графіках.

Усе амбасады будуць працаваць 27 і 28 снежня, а ў іншыя дні — па-рознаму.

Літва. Выхадныя: 24, 25, 26, 31 снежня і 1 студзеня.

Латвія. Выхадныя: 24, 25, 26, 31 снежня і 1 студзеня.

Малдова. Выхадныя: 1, 7 і 8 студзеня.

Чэхія. Выхадныя: 24, 25, 26 снежня, 1 і 7 студзеня.

Італія. Выхадныя: 25, 26 снежня, 1 студзеня.

Германія. Выхадныя: 24, 25, 26, 31 снежня і 1 студзеня.

Францыя. Выхадныя: 25 снежня, 1 і 7 студзеня. 24, 31 снежня — кароткі дзень, з 8.30 да 13.00.

Эстонія. Выхадныя: 24, 25, 26 снежня, 1 і 7 студзеня.

31 снежня ва ўсіх скарочаны працоўны дзень, і дакументы выдаваць не будуць.

ВНИМАНИЕ!

Ошибочка вышла

"Минсктранс" выпустил проездные на вторую декаду декабря с ошибкой. При печати потерялся один день.

"В этом месяце я решил покупать себе декадные проездные для поездок по Минску. И вот что обнаружил: проездной на первую декаду действителен с 1 по 10 число, а на вторую декаду — с 12 по 20. Но как все же ездить 11 числа?" — написал нам один из читателей.

"Это опечатка. Мы ее выявили, когда получили проездные из бобруйской типографии, и решили не перепечатывать всю партию заново, — объяснили в „Минсктрансе". *— Мы предупреждаем всех пассажиров, а также кондукторов и контролеров, что проездной на вторую декаду действителен с 11 декабря".*

ГУЧНАЯ СПРАВА

Разабраў дом рабіна...

Іудзеі пачалі святкаваць Хануку, і па збегу абставін менавіта на святах пачаўся разгляд крымінальнай справы супраць кіраўніка Іудзейскага рэлігійнага аб'яднання ў Беларусі Юрыя Дорна.

Справа слухаецца ў Цэнтральным судзе. З агучанага ў першы дзень абвінавачання вынікае, што ў 2001—2002 гг. Дорн разабраў і вывез з вёскі Радунь (Гродзенская вобласць) у ЗША дом вядомага духоўнага лідара яўрэйскай грамады рабіна Хафеца-Хаіма (1838—1933).

Таксама Дорна абвінавачваюць у тым, што ў 2005—2012 гг. ён незаконна здаваў у арэнду памяшканні дамоў іудзейскага аб'яднання. Праўда, сведкі ў суд не з'явіліся, таму іх будуць дастаўляць прымусова.

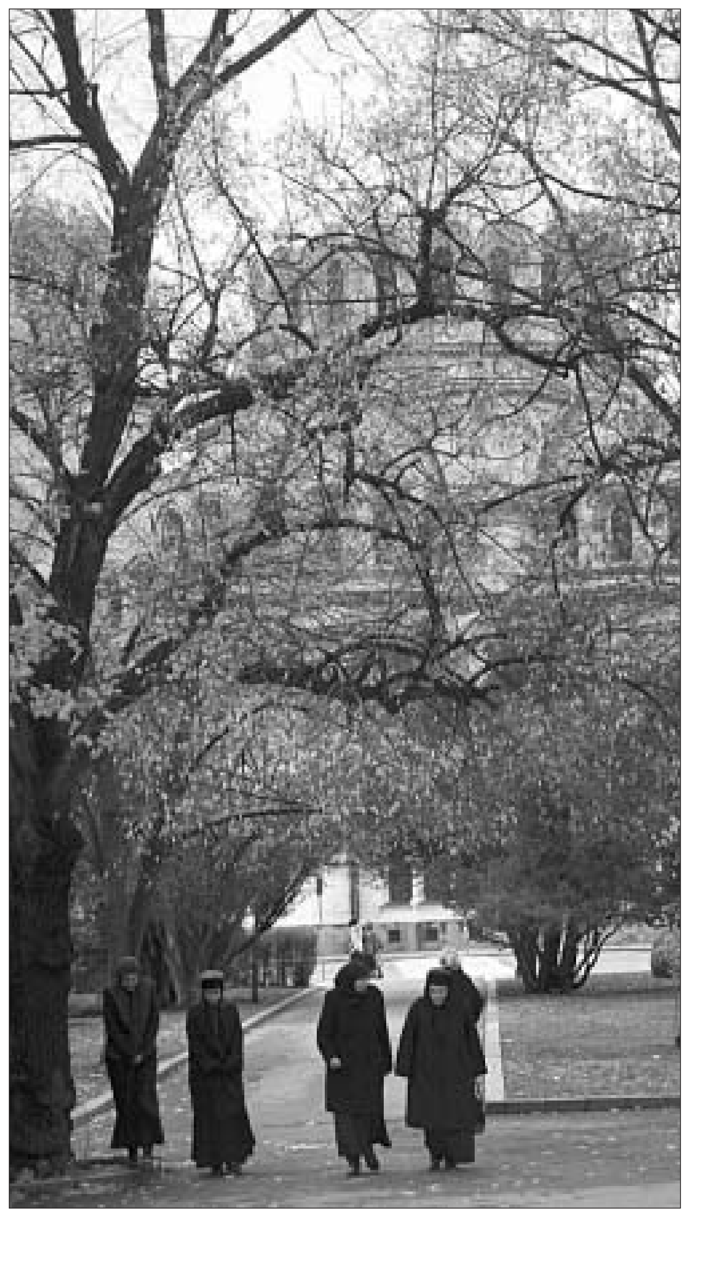
Юрый Дорн быў затрыманы ў сакавіку ў момант атрымання незаконнага грашовага ўзнагароджання ў памеры больш за 13 тысяч долараў.

ИХ НРАВЫ

«Моя жизнь закончилась с СССР, Евросоюз — для молодых...»

Большинство белорусов сталкивается с двумя полярными мнениями о жизни в Евросоюзе. Отправляясь на шоппинг или в отпуск, кажется, что шенгенская виза — пропуск в райские кущи. Но стоит посмотреть новости, одолевают сомнения — безработица, кризис, засилье незаконных мигрантов...

Вот и жительница Софии ***Мила Табакова*** *утверждает, что Европейский Союз — лишь бледная тень славной, по ее мнению, страны Советов. Мила работает упаковщицей в супермаркете, а по выходным торгует сувенирами возле Храма-памятника Александра Невского. Она рассказала "Народной Воле", чем ей насолила европейская уния.*

В начале декабря в столице Болгарии пусто и просторно. Туристический сезон окончен и толпы любопытствующих не "засоряют" пейзаж. Гостей совсем мало. Из-за смерти Патриарха Болгарского Максима страна в трауре.

Торговцы сувенирами возле храма Александа Невского скучают. Наверное, именно поэтому 64-летняя Мила зацепилась за возможность поболтать — все равно никто не хочет покупать ее товары.

"По образованию я, как это говорится по-русски, массовик-затейник! — признается Мила после того, как узнает, что ей повстречались белорусские журналисты. — *Закончила институт культуры в Софии. Сейчас многие жалуются на советское образование. Зря, по-моему. Тогда мы за свое место, за стипендию боялись, учились. А сейчас можешь учиться хоть до пенсии, главное — деньги плати. Как на рынке — это возьму, а за это платить не буду. Марксизм-ленинизм сдавала, и ничего страшного, не умерла. Да и никто не умер.*

Уж сколько я елок провела, спартакиад и конкурсов самодеятельности — вам и не снилось! У нас в Болгарии эта специальность всегда хорошей считалась. Люди-то приезжали со всего Союза, должен же был их кто-то развлекать. Я вот почему так хорошо по-русски говорю? Практика! Раньше я и по-польски, и по-украински могла, однако теперь забыла... Сейчас все на английский перешли, а зря, я считаю. Мы и без английского обходились. Все равно к нам мало европейцев ездит. Как отдыхали русские, так и отдыхают до сих пор.

Зарплата официальная у меня тогда, конечно, была небольшой. Зато работаешь три смены летом в детском лагере, там и живешь, там и питаешься. Подхалтурить можно на свадьбах, юбилеях. Да что я вам рассказываю, вы же наверняка видели фильм "Моя морячка" с Люсей Гурченко. Все точно, только я никогда такой вредной не была".

Если верить словам Милы, то годы ее молодости были порой сказочного расцвета Болгарии. Конечно, не без трудностей, но и трава была зеленее, и вода, как водится, мокрее, и молодежь не мечтала уехать из родной страны. Хотя, может, и мечтала, да кто б им дал...

"Я никогда не была диссидентом, меня все устраивало,— с каким-то суетливым раздражением признается Мила, собирая свой товар — национальные вышитые салфетки. — *Сейчас что везде главное? Деньги-деньги-деньги... А тогда нам ничего не надо было. Все были друзья: и белорусы, и украинцы, и русские. А что теперь? Про вас вон вообще говорят, что в отсталой стране живете. Но я-то вижу, что белорусы к нам приезжают, сувениры покупают, значит, денежки есть. И молодые ездят, и пенсионеры. А куда наш пенсионер может съездить? Тут бы коньки не отбросить..."*

На гневную тираду Милы замечаю, что одета она неплохо, а про жизнь в других странах судить по туристам не стоит. Собеседница фыркает — средняя пенсия примерно 125 евро. Правда, бывший массовик-затейник получает больше, да и дочка ее неплохо устроилась в жизни, помогает маме.

"Вот вы думаете, я сейчас салфетками торгую от хорошей жизни? — задает риторический вопрос уроженка Софии. — *В Lidl (немецкая сеть супермаркетов) я тоже не от хорошей жизни пошла. После развала Союза совсем туго было. Не ездил к нам никто, жрать было нечего. Чем тогда только не пришлось заниматься! Муж мой ушел, мы с дочкой вдвоем остались. Чтобы ноги не протянуть, ездила в Турцию за товаром, потом в Москве перепродавала. Еще убирали сливы, вишни — с тех пор смотреть на них не могу. Конечно, и в ресторанах петь доводилось, но мало. Я ж уже старая лошадь в девяностых была. Ну и что, что слух и голос есть. В кабаке братки местные с большим удовольствием на молодых смотрели.*

Конечно, устаканилось все постепенно, привыкли. А потом в 2007-м вступили в ЕС. Кому это надо? У нас еще с 2001 года было право ездить по всей Европе без визы, так открытые границы для нас не новость. Разве что молодым стало проще на работу устроиться, вот они и едут в Германию, Англию. Ну а мне какая выгода от этого братства европейского? Моя жизнь закончилась с СССР, Евросоюз — для молодых. Массовики-затейники не нужны. Сейчас всем только шоу подавай. Никому не нужны ни опыт мой, ни знания.

Все гордятся, что мы часть Евросоюза, а лучше бы спасибо сказали тем, кто к нам приезжает отдыхать..."

Товарки Милы не стали дожидаться конца разговора и уже давно покинули свой боевой пост. Бывший массовик-затейник наотрез отказалась фотографироваться. Мол, примета это плохая, и вообще на фото она в последнее время выглядит слишком старой. Да и не накрашена она для позирования. Прощаясь и закуривая тонкую сигарету, жительница Софии брезгливо добавила, что и акцизы на сигареты повысились после вступления в ЕС. Разве ж это жизнь?..

МЕЖДУ ТЕМ

Правила совместной жизни

— Вступление в ЕС значительно облегчило гражданам Болгарии получение виз в США, Канаду, Австралию.

— Темп экономического роста Болгарии значительно вырос — до 7% в год.

— Болгария — второе государство в Европе по обеспеченности жильем. Инвестирование в недвижимость дает прибыль 20% годовых.

— Престижность вузов Болгарии повысилась после вступления в ЕС. Выросла и их популярность, ведь стоимость обучения здесь куда ниже, чем в среднем по Европе.

— Граждане Болгарии подчиняются и защищены теми же законами, что и другие граждане ЕС.

— В стране сохранились низкие цены относительно уровня цен в других странах Европы.

— Болгары — полноправные граждане Европейского Союза.

Мария МАЛЕВИЧ.

Народная Воля
http://www.nv-online.info
11 СНЕЖНЯ 2012 г.

ШОУ-БИЗНЕС

Кто там сказал, что нельзя дважды войти в одну реку? Алена Ланская, 27-летняя заслуженная артистка Республики Беларусь, не только вошла в ту же реку, но и вышла сухой из воды. Как и в начале года, когда страна выбирала своего представителя для конкурса песни "Евровидение-2012", сейчас вокруг имени заслуженной артистки снова поднялась пена скандала. Однако на этот раз пене, судя по всему, суждено схлынуть. И Алена, отряхнувшись, поедет представлять Беларусь в шведский город Мальмё, где состоится "Евровидение-2013".

И все-таки она едет

В феврале белорусы стали свидетелями аномального для наших широт явления — признания на самом высшем уровне факта фальсификации, затем пересмотра и отмены результатов голосования. Правда, речь шла всего лишь о музыкальном отборочном конкурсе. На котором "подкрутили" голоса в пользу Алены Ланской. Ответственность за фальсификацию была возложена на исполнительного продюсера телеканала "Беларусь 1" **Дмитрия Баранова**. *"Стержнем всей моей политики является вопрос справедливости"*, — сказал тогда по этому поводу президент. Хотя он очень переживал за Алену Ланскую, *"эту девчонку, талантливую певицу"*, которая "абсолютно невиновна" и "от души выступала", даже предлагал принести ей извинения от своего имени, победу у нее отобрали, отдав первое место и путевку в Баку рок-группе "Litesound".

Перед финалом "Litesound" лидировали во всех интернет-опросах, их горячо поддерживал зал, и после объявления результатов лидер группы Дмитрий Карякин решился на демарш, покинув сцену. Он не стеснялся в комментариях для независимых СМИ, заявляя, что "у нас все делается через деньги, секс и все такое". Как утверждал музыкант, "все понимали, что она победила нечестно", о ее привилегированном положении, на его взгляд, свидетельствовало то, что *"она может заезжать за шлагбаум на "Мерседесе",* хотя остальные идут пешком".

Перед теперешним финалом у интернет-аудитории тоже был ярко выраженный фаворит — группа "Nuteki", с огромным отрывом они опережали Ланскую в голосованиях на портале TUT.BY, сайте газеты "Комсомольская правда" и других. Официально же они заняли второе место, получив 10 баллов от зрителей и 7 от жюри (у Ланской по 12 баллов, максимально высокая оценка). Вскоре после объявления результатов в пятницу 7 декабря лидер группы **Михаил Нокарашвили** написал в своем твиттере: *"Приятно занять второе место, зная, что первое куплено. Это наша победа!"* По его словам, первое место Алены Ланской — признак того, что в нашей стране *"живет и процветает коррупция"*.

Белорусский интернет возмущенно шумел и острил. *"Пропорциональная, мажоритарная и ланская избирательная системы". "Победила по-президентски". "Остальные участники неожиданно узнали многое о политике в Беларуси. Ну хоть так". "Евровидение" такого не евровидело". "Все-таки мы нашли симметричный ответ: шведы нам медведей, а мы им Ланскую".* И это только самые интеллигентные комментарии. Остальные выражались проще и грубее.

Несмотря на массовую поддержку в сети, **"Nuteki"** не собираются добиваться пересмотра результатов. *"Мы и так уже в Европе"*, — говорит **Михаил Нокарашвили.** Имея в виду, что группа недавно вернулась из тура по европейским городам, возможно, не последнего. Кроме того, они позиционируют себя как христианский коллектив. А христианам не пристало впутываться в суетные земные дрязги.

И все же "Nuteki" приглашают своих поклонников *"отметить победу вместе"* 19 декабря, когда у них должен состояться сольный концерт в столичном клубе RE:PUBLIC.

Похоже, отпустили ситуацию и другие оставшиеся за бортом конкурсанты. **Владимир Кубышкин**, выступавший в роли продюсера **Виталия Воронко**, ответил "Народной Воле" не без юмора: *"Все, кто в теме, выдохнули с облегчением. В Швецию едет Алена Ланская? И слава Богу! Я рад, что едет именно она. Дмитрий Баранов (сейчас продюсер Ланской. — **Прим. авт.**) заслужил приз за упорство, с которым он бился в эти ворота. После того как Алена туда съездит, может быть, "Евровидение" из специфического национального белорусского спорта превратится наконец в праздник песни — то, чем оно и должно быть".*

Не берусь судить, использовался ли в этот раз административный ресурс для продвижения Алены на "Евровидение". Были и другие плюсы, которые на нее работали. Это большая по сравнению с другими конкурсантами узнаваемость. Навязчивый, застревающий мотив песни. Ее близость к усредненному эстрадному стандарту, отсутствие причуд и закидонов, которые могут отпугнуть консервативного телезрителя. Приклеившийся к ней с легкой руки провинциальных чиновников имидж *"сироты, своим талантом достигшей финала"* (на самом деле Алена росла в полной семье, и детство ее было счастливым). К тому же президент так трогательно о ней отзывался. За пределами интернета есть люди, для кого это важно.

Я не соглашусь с теми, кто пишет комментарии вроде *"опять позор, опять провал"*. Нет, номер довольно ровный, при должной обработке к весне следующего года станет еще ровнее, еще более предсказуемым. Не будет резать ни глаз, ни ухо.

Отвечая как-то на вопрос зрителей, Алена Ланская высказала пожелание, чтобы ее сравнивали не с отечественными или российскими звездами эстрады, а с Lady Gaga ("Леди Безумие"). Всемирно известной и самой высокооплачиваемой, по версии журнала Forbes, певицей. Уж в чем в чем, а в отсутствии амбиций Алену не заподозришь. Но Леди Гага намеренно делает себя из "режущих" деталей. Она соткана из веселого абсурда, непредсказуемости и самоиронии.

Если измерять ценность представленных на конкурсе номеров в процентном содержании "гаги", то у группы "Nuteki" оно будет выше. Хотя бы за счет участвующей в их представлении странной гигантской кракозябры из фольги. Которая пробуждает в зрителе ребенка с его простыми детскими восторгами. Недаром юная аудитория в зале ликовала, когда эта кракозябра подняла в воздух одного из участников группы.

Или "Beaver band" **Игоря Бобровича**. Как написал о них кто-то в интернете, "веселые мужички, что-то вроде "Бурановских бабушек", только "Барановичские мужички". Кстати, это единственная группа, в которой было что-то если не национальное, то самобытное. Изюминка, искра. Что-то из времен белорусско-еврейско-польских местечек. У них и у развеселого Виталия Воронко с его белым баяном.

Не уверен, что они могли бы занять высокие места, но запомниться шанс был.

Участие в конкурсе "Евровидение" — удовольствие не из дешевых. Греция, Кипр, Португалия и Польша сочли его на этот раз излишней роскошью. Можно, конечно, тешить свое самолюбие тем, что мы в состоянии позволить себе быть расточительными. Вопрос: во имя чего? Если не побеждать, а это нам пока не по зубам, то рассказать о себе, както проявиться. Вот поглядите, есть мы такие посреди Европы.

Стас Сацура с голым торсом, опоясанным золотыми цепями, в камуфляжных штанах и песней "Get out of my way" ("Уйди с моей дороги") отлично подошел бы для иллюстрации распространенного представления о Беларуси как о "последней диктатуре Европы". С такой строчкой: *"There's no rules any more... I'm monster" ("Больше нет никаких правил... Я чудовище").* Могло бы сойти за оригинальную самоиронию.

А девушка в красном платье, бодро и дисциплинированно отбивающая "Rhythm of love" ("Ритм любви"), что она расскажет о нас Европе, что покажет такого, чего та сотни раз не видела раньше?

Дмитрий ГАЛКО.

КАДРЫ

Борис Светлов — новый министр культуры

Указ о его назначении был подписан вчера.

До этого Борис Владимирович возглавлял Университет культуры. Раньше он работал в Министерстве культуры — в 1990—1991 годах был помощником министра.

Кстати, отец Бориса Светлова — бывший узник ГУЛАГа, актер и режиссер. Некоторое время Владимир Иванович был автором "Народной Воли".

Марина ВИШНЕВСКАЯ.

АСАБІСТАЕ

Вікторыя Азаранка і Сяргей Бубка расталіся сябрамі

Першая ракетка свету 23-гадовая беларуская тэнісістка Вікторыя Азаранка распавяла журналістам, што перастала сустракацца з 25-гадовым украінскім тэнісістам Сяргеем Бубкам.

"Не люблю размаўляць з прэсай пра сваё асабістае жыццё, але цяпер магу сказаць, што мы з Сяргеем больш не сустракаемся, — перадае словы Вікторыі Азаранка gotennis.ru. *— Мы з ім працягваем кантактаваць, але сустракацца перасталі. На дадзены момант я адна".*

ЗВЕЗДЫ

Жанна Фриске беременна от белоруса Дмитрия Шепелева

Российские СМИ пишут, что музыкант Дмитрий Маликов рассказал о беременности 38-летней Жанны Фриске на концерте в московском ресторане "Fish".

"Мы планировали записать дуэт с Жанной Фриске. Но потом она сказала, что сейчас находится на пятом месяце беременности, поэтому запись пришлось отложить, — цитирует people.passion.ru артиста. — *Сейчас она улетает рожать в Майами. А я записал эту песню без нее, так уж вышло, и сейчас вам ее спою!"*

Кто же отец будущего ребенка? Судя по всему, это 29-летний телеведущий Дмитрий Шепелев. Именно с ним Жанна появляется на светских мероприятиях последние полтора года.

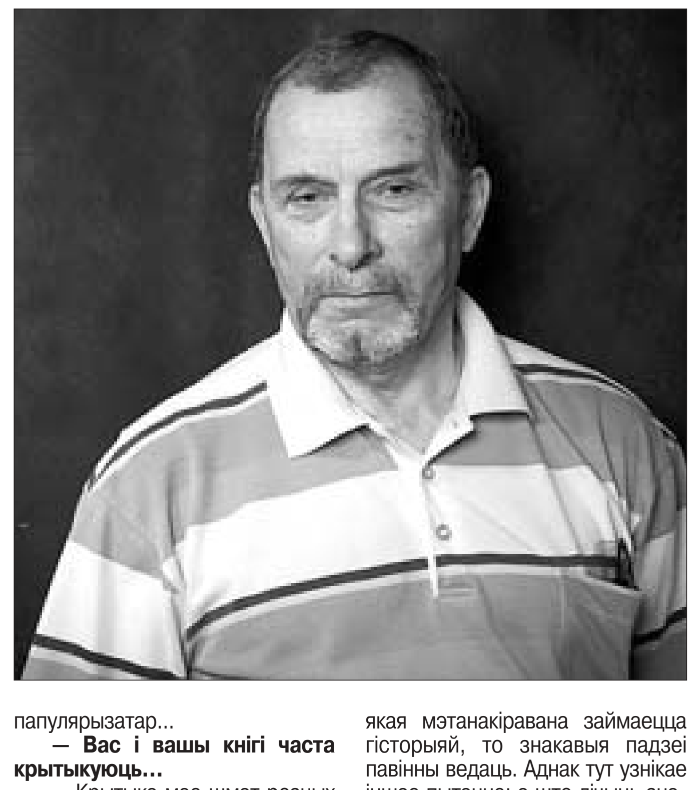
Ранее сообщалось, что Фриске и Шепелев готовятся к свадьбе, которая намечена на декабрь этого года.

ПЕРСОНА

Анатоль ТАРАС:

«У беларусаў няма выразна сфармуляванай нацыянальнай ідэі»

*Чаму Інстытут беларускай гісторыі зарэгістравалі ў Латвіі, а не ў Беларусі?
Ці павінна моладзь цікавіцца гісторыяй?
На якой мове гісторыю ўспрымаюць лепш?
На гэтыя і іншыя пытанні "Народнай Волі" адказаў пісьменнік Анатоль Тарас.*

Віртуальны інстытут

— Анатоль Яўхімавіч, вы стварылі Інстытут беларускай гісторыі і культуры, але, наколькі я ведаю, там працуе каля трох чалавек. З чым гэта звязана?

— Там ніхто не працуе. Наш Інстытут — грамадская арганізацыя, некамерцыйная, непалітычная, недзяржаўная. Якая існуе, як многія арганізацыі сёння, у віртуальнай прасторы. У Інстытута ёсць афіцыйны дакумент аб рэгістрацыі, выдадзены ўладамі Латвійскай Рэспублікі. Таксама ў нас ёсць юрыдычны адрас, разліковы рахунак у Латвійскім нацыянальным банку, на якім знаходзіцца 35 долараў — менавіта столькі трэба было, каб яго адкрылі. Акрамя гэтага, у Інстытута ёсць штамп, друк, бланк. Чаго ў нас няма? Няма штатнага раскладу, афіцыйнага штату супрацоўнікаў, мы не атрымліваем ніякіх заробкаў. Усё, што мы робім — за асабісты кошт. З аднаго боку, гэта дрэнна, таму што не хапае грошай, з другога — добра, нікому нічога не павінны. А супрацоўнікаў у нас няма і не будзе. Супрацоўнікамі Інстытута мы лічым тых людзей, якія рэалізуюць тыя ці іншыя праекты. Мы ахвотна ідзём насустрач людзям, у якіх цікавыя ідэі і якім ёсць што прапанаваць. Вядома ж, калі гэтыя прапановы больш-менш супадаюць з нашымі поглядамі і пазіцыямі.

— Чаму арганізацыя зарэгістравана ў Латвіі?

— Мы і не спрабавалі рэгістравацца ў Беларусі. Наколькі я ведаю, тут гэта даволі складана, таму што ў нас гэты працэс залішне бюракратызаваны. У Беларусі такая працэдура нашмат складаней, займае шмат часу і даражэй, чым у Латвіі. Там рэгістрацыя каштуе ўсяго 16 долараў, а ў Мінску значна даражэй. Нашы чыноўнікі могуць дазволіць рэгістрацыю, а праз месяц перадумаць, у Латвіі такое немагчыма. Там парадак паведамляльны, а ў нас — дазвольны. Адчуваеце розніцу? Таму мы ўзважылі юрыдычныя, фінансавыя, чалавечыя фактары і вырашылі, што для нас рэгістрацыя ў Латвіі будзе зручней і прасцей. А ці зручна іншым, нас гэта зусім не цікавіць.

— Калісьці ў Беларусі была створана Асацыяцыя свабодных беларускіх гісторыкаў, туды ўваходзілі вядомыя персоны. Што зараз з гэтай арганізацыяй?

— Я ў гэтую Асацыяцыю ніколі не ўваходзіў, і таму мне цяжка адказаць. Наколькі мне вядома (калі я памыляюся, загадзя прашу мне прабачыць), гэтая Асацыяцыя рэальна не працуе. Чаму? Любая грамадская арганізацыя працуе тады, калі ёсць "матор" (рухавік), гэта значыць чалавек, якому больш за ўсіх трэба, у гэтай Асацыяцыі такога чалавека няма. Узяць, напрыклад, часопіс "Arche" — на мой погляд, у выпадку калі Булгакаў адыдзе ад спраў, часопіс хутка скончыцца. Таму што ўвесь часопіс трымаўся на ім.

Спрэчны часопіс

— Дарэчы, а як вы ставіцеся да таго, што цяпер адбываецца з "Arche"?

— Што тычыцца "Arche", то ўвогуле гэта пытанне складанае. Часопіс шмат каму не падабаўся. Незалежны, вельмі палітызаваны, там было шмат крытычнага матэрыялу супраць існуючага палітычнага рэжыму краіны. І вядома, гэта выклікала раздражненне. Што тычыцца канкрэтнай кампаніі супраць "Arche", я хачу сказаць, што Булгакаў сам сябе падставіў, калі гандляваў у розніцу часопісам і кнігамі, якія былі выдадзены ў Літве і Польшчы. Выбачайце, але па законе любой краіны для гэтага трэба мець адпаведную ліцэнзію. У Булгакава такой ліцэнзіі ніколі не было. Закон парушаны, гэта праўда. Чаму ён не ўзяў ліцэнзію, я не ведаю. Можа быць, не хацеў плаціць падатак, можа, былі і іншыя меркаванні. Дарэчы, менавіта таму я ўжо даўно не прадаю кнігі. Быў перыяд, калі я рабіў прэзентацыі і прадаваў кнігі. Але ўжо даўно гэтым не займаюся. Прадаю цяпер толькі праз крамы.

— А ўлада наогул баіцца альтэрнатыўнага погляду на гісторыю?

— Думаю, што менш за ўсё любая ўлада гэтага баіцца. Трэба разумець, што зрухі ў свядомасці адбываюцца павольна і непрыкметна. Любая ўлада баіцца канкрэтных палітычных маніфестацый, забастовак і г.д. А тое, што людзі чытаюць гістарычныя кнігі і думаюць, — гэта не страшна. Дарэчы, паглядзіце на Расію, якая цяпер надае вельмі вялікае значэнне гістарычнай прапагандзе, — там выдаецца вельмі шмат кніжак, з'яўляецца шмат публікацый у інтэрнэце, дзе ад афіцыйнай гістарыяграфічнай канцэпцыі каменя на камені не застаецца, ну і што? Ніхто не звяртае ўвагі.

Героі дзён мінулых

— Некаторы час таму вы разам з гісторыкам Андрэем Кіштымавым заявілі аб стварэнні нацыянальнага пантэона...

— Тут вы недакладна гаворыце. Мы не заяўлялі аб стварэнні нацыянальнага пантэона, а казалі аб удзеле ў праекце пад кіраўніцтвам Ніны Стужынскай, які накіраваны на вылучэнне найбольш выдатных дзеячаў беларускай гісторыі з мэтай прапановы гэтых імёнаў нацыі як нашых герояў. Як прасоўваецца справа, я не ведаю, бо адышоў ад удзелу ў гэтым праекце. Таму што пачаў працу над сваім праектам пад назвай "Сто выдатных дзеячаў беларускай культуры". Я хачу выдаць за 5—7 гадоў 100 брашур пра выдатных дзеячаў беларускай культуры (падкрэсліваю — культуры, а не палітыкі). Гэта брашуры пра людзей XIX—XX стагоддзяў, па 64 старонкі невялікага фармату, кожная на беларускай мове. Першыя тры брашуры ў снежні будуць здадзены ў вытворчасць. Зараз у маім спісе значыцца 75 чалавек, таксама буду заклікаць людзей дапамагчы, каб дапоўніць спіс да 100 чалавек. Так што я сам рэалізую праект, які пры жаданні можна назваць пантэонам, але я не хачу так казаць, пантэон — вельмі сумнае слова.

— А ўсё ж такі, каго б вы ўключылі ў нацыянальны пантэон?

— На гэтае пытанне цяжка адказаць. Мы ў працэсе абмеркавання не прыйшлі ні да якіх канкрэтных высноў. Таму што пісьмовая гісторыя Беларусі, калі лічыць ад Полацкага княства, налічвае больш за тысячу гадоў. Адпаведна, гэта тысячы і тысячы імёнаў. Таму цяжка вылучыць пантэон, так як незразумелыя крытэрыі. Вось як супастаўляць Вялікага князя Вітаўта і, напрыклад, пісьменніка XX стагоддзя, гэта зусім несупастаўныя фігуры. У мяне няма яснага адказу на гэтае пытанне.

— А як вы ставіцеся да таго, што ў Курапатах будуюць забаўляльны комплекс? На гэты конт ёсць розныя меркаванні...

— Наконт Курапатаў я нічога сказаць не магу. Але, думаю, што многім дзеячам, якія займаюць высокія пасады, тэма бальшавіцкіх рэпрэсій вельмі непрыемная. Чаму? Таму што гэта традыцыя. Хто наогул ва ўладзе на постсавецкай прасторы (за выключэннем краін Балтыі)? У асноўным гадаванцы Камуністычнай партыі і ВЛКСМ. Гэта значыць дзеці, унукі і праўнукі не тых, каго рэпрэсавалі, а тых, хто рэпрэсаваў. І вядома ж, яны не могуць сказаць, што іх дзяды і прадзеды здзяйснялі злачынствы. Сённяшнія ўлады — ідэалагічныя нашчадкі тых людзей, якія займаліся рэпрэсіямі.

На якой мове размаўляць?

— Вас часам называюць пісьменнікам, а не гісторыкам. Хто вы на самай справе?

— Давайце разбяромся. Гісторык — паняцце шматзначнае. У вузкім сэнсе слова гэта той чалавек, які займаецца гістарычнымі даследаваннямі, напрыклад, працуе ў архівах ці з крыніцамі, абагульняе даследаванні іншых людзей. Такім чынам, гісторык стварае прынцыпова новы прадукт. Я да ліку такіх не адношуся, я пішу пра вядомае, абагульняю апублікаваныя працы спецыялістаў. Таму сказаць, што я праліваю святло на невядомае, нельга. Мая роля заключаецца ў папулярызацыі гісторыі, пры гэтым я будую пэўныя канцэпцыі, гэта можна лічыць навізной, але не больш за тое. У шырокім сэнсе слова я гісторык, а ў вузкім — папулярызатар...

— Вас і вашы кнігі часта крытыкуюць...

— Крытыка мае шмат розных прычын. Адны крытыкуюць, таму што з'яўляюцца прыхільнікамі іншых гістарычных канцэпцый, напрыклад, калі чалавек стаіць на пазіцыях савецкай гістарыяграфіі, а ў нас такіх людзей шмат, то, вядома, мае кнігі, напісаныя на нацыянальных пазіцыях, сустракалі і будуць сустракаць у штыкі. Іншыя атрымліваюць грошы з Польшчы ці Літвы і, адпрацоўваючы гэтыя грошы, адстойваюць канцэпцыі на карысць гэтых дзяржаў.

Ёсць людзі, якіх раз'юшвае, што мае кнігі на рускай мове. Яны ніяк не могуць пагадзіцца з тым, што пераважная колькасць беларусаў не чытаюць і не хочуць чытаць па-беларуску і тут трэба дзейнічаць па прынцыпе: Магамед ідзе да гары, а не чакаць, калі гара пойдзе да Магамеда. З гэтым яны катэгарычна не згодныя і лаюць мяне, не звяртаючы ўвагі на змест таго, што я там пішу, галоўнае — што не на мове. Таксама ёсць тыя, якіх я раздражняю сам па сабе, сама мая персона ім ненавісна, не падабаецца, што ўсюды выступаю, што пішу шмат артыкулаў і кніжак. Але я не звяртаю на ўсё гэта ніякай увагі. Я чалавек псіхічна ўстойлівы...

Гісторыя — справа адукаваных

— Анатоль Яўхімавіч, у адным інтэрв'ю вы сказалі: *"Мая мэта — гістарычная асвета найбольш актыўнай часткі народа з мэтай фарміравання нацыянальнай самасвядомасці. Калі я кажу пра "асвету насельніцтва", то маю на ўвазе яго пасіянарную меншасць — 5% (да 470 тысяч чалавек)".* З вашых слоў атрымліваецца, што большасць беларусаў не цікавіцца гісторыяй...

— Гісторыя можа быць цікавая каму заўгодна. Але, паколькі гэтае пытанне не раз вывучалася спецыялістамі, былі ўстаноўлены пэўныя заканамернасці. Па-першае, гісторыя цікавіць перш за ўсё адукаваных людзей, і чым больш чалавек адукаваны, тым больш яго цікавіць гісторыя наогул і гісторыя сваёй краіны і народа ў прыватнасці.

Па-другое, па тэорыі Тойнбі — Гумілёва, развіццё нацыянальнай самасвядомасці залежыць толькі ад пазіцыі творчай меншасці — гэта значыць, пасіянарыяў, а астатняя большасць ідзе ўслед за імі. Таму галоўнае — адукаваць пасіянарную частку, а астатнія пойдуць, як бараны за важаком. Усё вельмі проста.

— Як вы ставіцеся да людзей, якія не могуць назваць, напрыклад, дату Другой сусветнай вайны?

— Ніяк. Я неяк чытаў апытанне, у якім адну дзяўчыну спыталі, хто такі Гітлер? Яна адказала: *"Не ведаю дакладна, Але, па-мойму, гэта нападаючы зборнай ФРГ па футболе".* Гэта да пытання аб тым, што самая галоўная падзея ў нашай гісторыі нібыта Вялікая Айчынная вайна. Моладзі гэта даўно не цікава. Чаму мы лічым, што чалавек павінен ведаць усё? Не можа ён назваць дату Другой сусветнай вайны і не трэба — гэта было шмат гадоў таму. Нармальных людзей цікавяць сённяшнія праблемы. А вось калі вярнуцца да пытання аб пасіянарнай частцы насельніцтва, якая мэтанакіравана займаецца гісторыяй, то знакавыя падзеі павінны ведаць. Аднак тут узнікае іншае пытанне: а што лічыць знакавай падзеяй? Хтосьці лічыць важным момантам Кастрычніцкую рэвалюцыю 1917 года, для кагосьці яна наадварот — трагедыя, некаторыя наогул кажуць, што яе даўно пара забыць... Я не бачу ў гэтым пытанні глыбокага сэнсу.

— А да таго, што, калі чалавек не ведае гісторыі, у яго няма будучыні?..

— Калі ведае галоўныя падзеі з гісторыі сваёй краіны, дык і хопіць...

Хто сфармулюе нацыянальную ідэю?

— Кандыдат гістарычных навук Ніна Стужынская сцвярджае, што *"гісторыя павінна быць прывабнай"*, што акрамя сусветнага гора павінен быць нейкі пазітыў, прыгожыя міфы. Вы падзяляеце такое меркаванне?

— Так. Таму што на вечным плачы і стогнах мы можам выхаваць толькі комплекс непаўнавартаснасці. А паўнавартасны чалавек павінен ведаць, што гісторыя яго народа вялікая, у ёй ёсць шмат выдатных старонак і выдатных людзей. Ён можа і павінен гэтым ганарыцца. Гісторыя павінна быць пазітыўная, калі мы гаворым аб фарміраванні нацыянальнай свядомасці. Так як акцэнт на трагедыю фарміруе комплекс няўдачніка.

— Гісторыю Беларусі часта спрабавалі сцерці з народнай памяці. Як усё гэта паўплывала на нацыянальную ідэю краіны?

— У гістарыяграфіі нельга нешта вырашыць загадам. Спрабавалі, але з гэтага мала што добрага атрымлівалася. Прыйдзе час, і народ пачне цікавіцца гісторыяй, ужо сёння пасіянарная частка даволі актыўна цікавіцца нашым мінулым. І па меры росту гэтай цікавасці і развіцця дзяржавы наша нацыянальная гістарыяграфія стане вядучай. На сённяшні дзень я не бачу, каб нацыянальны пункт гледжання перамог канчаткова, але мы ўсе рухаемся ў гэты бок. Працэс развіваецца нармальна.

—А якой, на ваш погляд, павінна быць нацыянальная ідэя?

—У нас няма нацыянальнай ідэі, якую падзяляла б большасць насельніцтва. Ёсць розныя пункты гледжання, але асабіста я фармулюю нацыянальную ідэю коратка: *"Беларусь перадусім"*. Гэта значыць, што інтарэсы краіны і народа ў знешняй і ўнутранай палітыцы павінны быць на першым месцы. Мне часам кажуць, што гэта ўсё і так само сабой зразумела. Нічога падобнага. У нас, на жаль, вельмі шмат людзей адстойваюць інтарэсы Расіі, Літвы, Польшчы і Еўрасаюза — вядома, не дарма. Іншая справа, што няма агульнанацыянальнай фармулёўкі, якую прымалі і падзялялі б паўсюль. Інстытут беларускай гісторыі і культуры нядаўна праводзіў навуковую канферэнцыю, дзе якраз усё гэта абмяркоўвалася. Было 20 дакладаў — 20 розных меркаванняў. А агульнапрынятай, выразна сфармуляванай нацыянальнай ідэі, на жаль, няма...

Раман ВАСЮКОВІЧ.

БЛІЦ

А вы калі-небудзь пісалі лісты Дзеду Марозу?

Днямі на галоўным паштамце Мінска ўсталявалі спецыяльную скрыню для лістоў Дзеду Марозу. Дасылаць лісты могуць не толькі дзеці, але і дарослыя. З гэтай нагоды "Народная Воля" пацікавілася ў некаторых вядомых персон, ці адпраўлялі яны калі-небудзь пасланні Дзеду Марозу?

Тамара ЛІСІЦКАЯ, пісьменніца і тэлевядучая:

— Памятаю, прасіла дзве цацкі: зайца і залаты кулон-кветачку — гэта мае выразныя ўспаміны. Так што Дзед Мароз мяне заўсёды радаваў. Я не хацела вельмі шмат ад яго, а прасіла рэальныя рэчы, і ён ніколі мне не адмаўляў. Цяпер я таксама працягваю гэтую традыцыю са сваімі дзецьмі...

Эдуард НАРЫШКІН, былы старшыня канцэрна "Беллегпрам":

— Шчыра кажучы, не памятаю, каб пісаў Дзеду Марозу. Але сёння прасіў бы, каб усё добра было ў сям'і, каб удала складвалася сітуацыя на працы, і наогул замовіў бы простага чалавечага шчасця. Мне падаецца, гэта такія звычайныя, але вельмі важныя жаданні для кожнага чалавека...

Наста ПАЛАЖАНКА, намеснік старшыні зарэгістраванага ў Чэхіі маладзёжнага руху "Малады фронт":

— У дзяцінстве ў нас была такая традыцыя. Праўда, з дзяцінства я была перакананa, што гэта ўсё справа рук маіх бацькоў. Таму, калі пісала ліст, я старалася не нахабнічаць у выбары падарункаў. Калі б пісала ліст цяпер, то папрасіла б, каб спраўдзіліся тыя жаданні, якія жывуць у маім сэрцы і сэрцах дарагіх мне людзей. Каб Зміцер быў хутчэй дома, каб наша краіна кожны Новы год сустракала з радасным і натхнёным настроем, які захоўваўся б на працягу ўсяго года, і каб усё ішло па плане і так, як мы хочам.

Зміцер БАРТОСІК, бард:

— Не, лістоў не пісаў і нічога не прасіў. Неяк у мяне з Дзедам Марозам не атрымалася. Калі б зараз пісаў, то папрасіў бы, каб да Новага года Дзед Мароз выпусціў нашых няшчасных палітзняволеных. Праўда, на вялікі жаль, сапраўдны Дзед Мароз, які мог бы выканаць гэтае жаданне, жыве не ў Беларусі, а ў Лапландыі.

Раман ВАСЮКОВІЧ.

ТЭМА

Ці патрэбны Беларусі чэмпіянат СНД па футболе?

Кіраўнік "Газпрома" Аляксей Мілер загарэўся ідэяй арганізаваць футбольны чэмпіянат СНД. "Народная Воля" пацікавілася ў вядомых у Беларусі трэнераў, суддзяў і футбалістаў, як яны ставяцца да такой ініцыятывы.

"Перспектыва арганізаваць першынство СНД добрая, — заявіў Мілер. — Калі ўдзел прымуць усе краіны СНД, гэта будзе проста цудоўна. Рэальная практычная работа ў бліжэйшы час дасць адказ на гэтае пытанне. Але абсалютна дакладна можна сказаць, што аснову першынства складуць украінскія і расійскія клубы".

Ідэю стварыць такое першынство падтрымаў кіраўнік Адміністрацыі прэзідэнта Расіі Сяргей Іваноў, распрацоўку праекта новага турніру ўзяла на сябе кіраўніцтва Расійскай футбольнай прафесійнай лігі. Нават генеральны сакратар УЕФА Джані Інфанціна ўжо пракаментаваў ініцыятыву: "Пакуль нам нічога не прапаноўвалі, але мы адкрыты для любых праектаў".

Юрый ПУДЫШАЎ, трэнер БАТЭ, чэмпіён СССР 1982 года ў складзе мінскага "Дынама":

— Я станоўча стаўлюся да ідэі. У новым чэмпіянаце футбалісты будуць расці, балельшчыкі пойдуць на стадыён. Футбольнае жыццё стане больш яркім! А то складваецца ўражанне, што сёння мы знаходзімся ў прыбіральні ля наваполацкай футбольнай раздзявальні. Калі над канцэпцыяй пачалі працаваць такія людзі, як Мілер, думаю, усё можа атрымацца. І беларускія клубы знойдуць грошы для ўдзелу ў праекце. Знайшлі ж спонсараў хакейнаму "Дынама". А футбол у Беларусі больш любяць, чым хакей. І банкіры, і бізнесмены, і чыноўнікі... Усё нармальна будзе! Іншая справа, што на больш-менш прыстойны ўзровень у Беларусі цягнуць усяго 3—4 каманды.

Аляксей КУЛЬБАКОЎ, беларускі рэферы ФІФА:

— Для мяне як арбітра было б цікава паспрабаваць свае сілы на ўзроўні каманд СНД. У нас ёсць Кубак Садружнасці, і тут хачу зазначыць, што ў першыя гады турнір выклікаў цікавасць, але ў апошні час там выступаюць дубліруючыя склады. Інтарэсу ў балельшчыкаў практычна няма. Таму, як мне падаецца, ініцыятыва Мілера — гэта чарговая свежая ідэя, якая наўрад ці прыжывецца.

Юрый ПУНТУС, галоўны трэнер ФК "Смалявічы-СТІ":

— Не думаю, што гэта ўтопія. Але, на мой погляд, усё будзе ўпірацца ў фінансавы бок. Праект мае права на жыццё, хоць пры гэтым узнікае шмат пытанняў. Напрыклад, адна альбо некалькі лепшых беларускіх каманд гуляюць у першынстве СНД, але ў нацыянальным чэмпіянаце не бяруць удзел. Значыцца, апошні стане больш слабым. Сёння многія нашы клубы і так ледзь дыхаюць у фінансавым плане, а пасля наогул будзе дзірка. Ды і не стане чэмпіянат СНД такім жа моцным, як некалі саюзнае першынство. А хто тады будзе выступаць у еўракубках? Тыя беларускія каманды, што будуць гуляць у чэмпіянаце СНД ці нацыянальным першынстве? Адным словам, пакуль мы ходзім вакол ды наўкол. Няма канкрэтыкі.

Рэнан БРЭСАН, паўабаронца зборнай Беларусі, зараз будзе выступаць за расійскую "Аланию":

— Напрыклад, для развіцця БАТЭ было б добра выступаць у такім турніры. Але не думаю, што праект ажыццявіцца. Можа быць, у нейкай далёкай перспектыве.

Аляксандр СЯДНЁЎ, галоўны трэнер бабруйскай "Белшыны":

— Сама ідэя дастаткова цікавая. Я, як чалавек, які пажыў і ў СССР, і ў суверэннай Беларусі, абедзвюма рукамі "за"! Але тут трэба ўсё прадумаць і разлічыць. Каб была карысць для беларускага футбола. А то вось гуляе мінскае "Дынама" ў чэмпіянаце КХЛ. На карысць нашаму хакею, што там шмат замежных ігракоў альбо не? Але такое першынство для балельшчыкаў — гэта проста супер! Зараз жа на некаторых матчах нацыянальнага чэмпіянату — пустыя альбо напалову пустыя трыбуны.

Людас РУМБУЦІС, экс-генеральны дырэктар ФК "Партызан":

— Калі створаць такі чэмпіянат, гэта будзе як Кантынентальная хакейная ліга. І народ будзе хадзіць на матчы, нейкая рэклама з'явіцца, і на гэтым можна будзе добра зарабіць. Але ж трэба ўзгадніць усе пытанні з УЕФА, гэта вялізны кавалак работы. Якія каманды ўдзельнічаюць? Якая ратацыя? Хто мае права ўдзельнічаць у еўратурнірах? Шмат незразумелага, але сама ідэя — цудоўная. У чэмпіянаце СНД якраз і можна будзе параўнаць свой узровень з узроўнем каманд іншых краін былога Саюза. І спонсары знойдуцца. Бо стаўка ў гульні — прэстыж не толькі клуба, але і краіны.

Аляксандр ГУТАР, варатар БАТЭ і нацыянальнай зборнай Беларусі:

— Для моцных беларускіх клубаў гэта будзе крокам наперад. Але не ўяўляю, як гэта ўсё можна арганізаваць. Напрыклад, удзел БАТЭ ў еўракубках — гэта адзін з галоўных заробкаў клуба. Але ці зможа каманда браць удзел у еўрапейскіх турнірах? Ды і адкрытым застаецца пытанне: калі вядучыя клубы сыдуць у першынство СНД, дык што стане з нацыянальным чэмпіянатам? На сёння, думаю, у гэтым плане пытанняў больш, чым адказаў. Бо палка з двума канцамі.

Алесь СІВЫ.

ПОЛЕЗНО ЗНАТЬ

Собака для пожилых людей

Для пожилого человека, особенно если живет он один, собака — больше чем просто домашний питомец. Это друг, компаньон, близкая душа, а в каких-то случаях даже врач. Но для пенсионера пес может быть в радость, а может — в тягость, если ошибиться с породой.

Пекинес — по силам, лабрадор — нет

Держать собаку пожилому человеку полезно — приходится выходить с ней на улицу и там двигаться хотя бы по минимуму. Вот только не все псы на минимум согласны — за молодым боксером, например, 70-летнему человеку не угнаться, как и за игривым лабрадором или даже таксой, которая хоть и малышка, но шустрая и юркая. Собака должна быть хозяину по силам. Человеку старше 60 лет больше подходят небольшие породы, не требующие долгих прогулок со спортивным уклоном, не склонные к убеганию и способные принять образ жизни человека. Например, все терьеры — псы активные, но могут подстроиться под хозяина и его пенсионерский ритм. Людям пожилым лучше всего подойдут той-терьеры, мопсы, чихуахуа, пекинесы, йоркширские терьеры, возможно, французские бульдоги и пудели.

Однако с йоркширами и пуделями есть проблема: много возни с шерстью. Не то чтобы это серьезные хлопоты, тем не менее на самотек дело не пустишь: йоркшира, например, нужно дважды в неделю мыть, пуделя — регулярно стричь. Та же история с пекинесом — эту собаку стоит заводить лишь в том случае, если есть время и силы ухаживать за ее шерстью.

Йоркшир согласен на кошачий лоток

Пожилой человек не всегда может выйти на прогулку, даже если очень хочет. Собаке же не объяснишь, что хозяин плохо себя чувствует, ей надо как минимум в туалет. Есть породы, которых можно приучить к лотку: например, на кошачий туалет вполне согласятся чихуахуа и йоркширские терьеры. Но лучше, если лоток будет вариантом на случай форс-мажора — собаке все равно нужно гулять. Если запереть ее в четырех стенах, она вырастет несоциализированной, и тогда даже такая мелочь, как поход к ветеринару, будет для нее (и для хозяина) огромным стрессом.

Стрессом для пожилого человека может стать и чересчур "болтливая" собака. Этим грешат все мелкие породы — и чихуахуа, и особенно терьеры. Исключений немного — пожалуй, лишь мопсы и пекинесы. Некоторые хозяева подрезают собакам голосовые связки, после чего те лаять не перестают, но делают это очень тихо. На здоровье животного такая экзекуция не влияет, однако кинологи все же ее не одобряют. Поэтому, если собаке предстоит стать компаньоном пожилого человека, ему стоит подумать, любит ли он животных больше, чем тишину в доме. Переучить лающую собаку нереально.

Лучше не надо!

Боксер. Собака для спортсменов — не каждому пенсионеру по силам.

Такса. С ней нужно часто и подолгу гулять.

Лайка. Серьезная, сильная собака, требует дрессировки.

Карликовый пинчер. Это доберман в миниатюре — собака с очень серьезным характером.

Овчарка. Сильная собака, требующая обязательной дрессировки.

ФОТОФАКТ

Подарком для БАТЭ стала Вера Брежнева

Чемпиона Беларуси по футболу, борисовский клуб БАТЭ, в эти выходные грандиозно чествовали во Дворце Республики.

Главным подарком футболистам стало выступление красавицы Веры Брежневой. Спортсмены просто завалили ее цветами.

"Вы понимаете, что делаете? Вы же делаете так, чтобы я пошла работать уборщицей в БАТЭ", — кокетничала певица.

По неофициальной информации, многие футболисты сейчас намерены махнуть на отдых подальше и от наших снегов, и от наших футбольных полей — в Доминикану.

З ПЕРШЫХ ВУСНАЎ

Служебный роман: за и против

Пожалуй, в мире не существует ни одного офиса, где работали бы представители обоих полов, а служебных романов между ними не случалось. Но, несмотря на распространенность этого явления, мало кто задумывается, почему так бывает, как этого избежать и надо ли бежать от таких отношений.

Игорь уже и забыл, как давно он пришел работать в отдел логистики. Иногда ему казалось, что он всю жизнь сидел на своем рабочем месте и составлял документы. Безо всякого интереса он шел на работу, пил кофе, выполнял поручения руководства, ровно в шесть вечера выключал компьютер и так же безо всякого интереса шел домой, где его ждали мама и старый кот. В один прекрасный день, стоя в привычной утренней очереди к кофе-аппарату, его взгляд наткнулся на тонкий профиль с очаровательной родинкой на щеке. Игорь не смог удержаться от комплимента.

Светлана, так звали коллегу, которая, как оказалось, уже несколько лет работала за соседним столом, ответила взаимной симпатией. С этого дня жизнь Игоря резко изменилась: на работу он летел, как на крыльях, с удовольствием выполнял новые скучные задания, наслаждался ароматом растворимого кофе. И ждал, когда же появится она. Незаметно отношения Игоря и Светланы переросли в роман. Совместная командировка окончательно перевела отношения в "горизонтальную плоскость". Однако Светлана вдруг перестала отвечать Игорю взаимностью — замкнулась, отдалилась и вскоре уволилась. Через некоторое время Игорь узнал, что она вышла замуж за человека, с которым много лет встречалась.

Повышенный интерес

Основной причиной возникновения служебных романов можно назвать необходимость находиться в непосредственной близости с человеком большую часть своей жизни. Да, именно большую часть. Потому что на работе мы проводим по 8 часов в день в бодрствующем состоянии, при этом активно общаемся с коллегами. А на досуг остается от силы пару часов, да и сил-то, если откровенно, после рабочего дня уже нет никаких. Ученые выяснили, что те, кто работает вне постоянного коллектива, завязывают служебные романы в несколько раз реже, чем те, кто постоянно взаимодействует с коллегами.

За время пребывания бок о бок с коллегами рано или поздно просыпается интерес к представителю другого пола. Находятся общие увлечения, оказывается, что совпадают взгляды на жизнь. Нередко мужчина и женщина, будучи коллегами, сходятся на том, что их не понимают супруги из-за сильной занятости и малого эмоционального вложения в семью. Такое "совпадение" практически всегда приводит к развитию служебного романа.

Усугубляет данное положение вещей монотонность работы, когда люди не получают удовлетворения и острых ощущений от производственного процесса. На фоне беспросветной скуки любая эмоция кажется во сто крат ярче и сильнее. Стоит посмотреть на кого-то из коллег с другой стороны, как появляется симпатия, стремительно трансформирующаяся во влюбленность. А уж если в коллективе появляется новый человек — пиши пропало. Повышенный интерес и любовные страсти гарантированы.

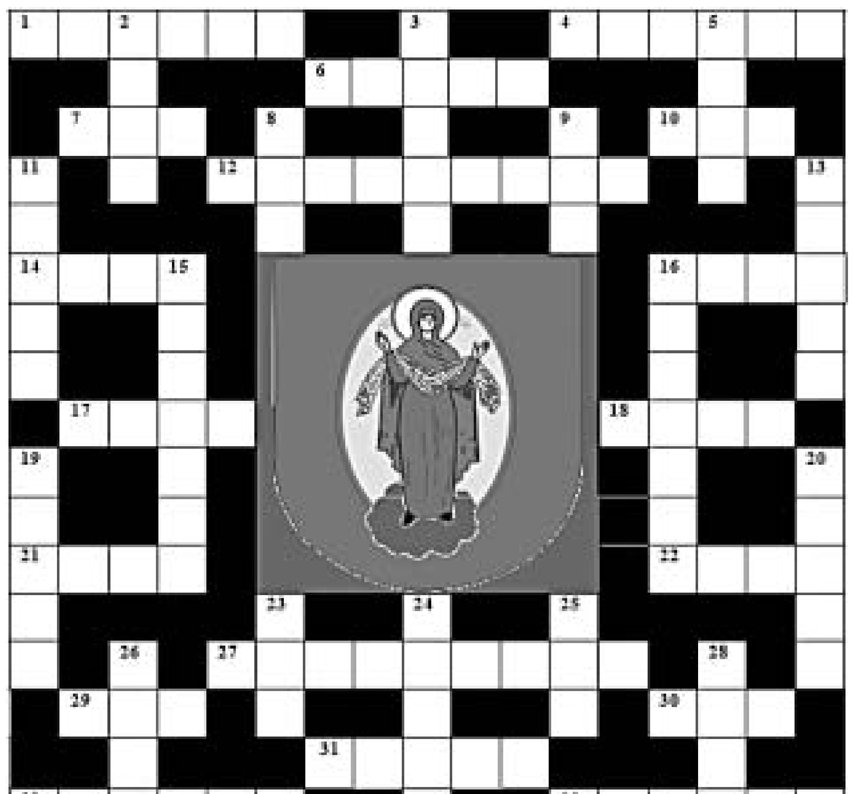
Кто виноват и что делать?

В зоне риска находятся и те, кто вынужден периодически ездить в командировки с коллегами противоположного пола. Сама атмосфера поездки, уединенность, оторванность от повседневности окрашивает рабочую ситуацию в романтические цвета. Большой провокацией являются и корпоративные вечеринки, фуршеты. Нередко некоторое количество выпитого алкоголя позволяет посмотреть на коллег через призму сексуального желания. Не сказать, что это непременно приведет к началу служебного романа, но уж точно не оставит отношения прежними.

Что делать, если вы чувствуете, что ваши отношения с коллегой переходят из разряда служебных в разряд интимных? В первую очередь оцените свои возможности. Если у вас есть семья, будьте готовы к тому, что служебный роман ее разрушит. Если семьи нет, стоит помнить, что неудачных примеров браков среди сослуживцев гораздо больше, нежели успешных. Все потому, что отношения находятся на виду у коллектива.

"Заботливые" коллеги приложат руку к вашим отношениям, не сомневайтесь. Однако если служебный роман все же показался вам "лучом света на темном горизонте рутины", попробуйте обойтись для начала флиртом. Разумный флирт повышает самооценку, улучшает эмоциональное состояние, поднимает настроение и даже повышает работоспособность. Но помните, что секс — это конец флирта и начало того самого романа.

КРЫЖАВАНКА

«То дар табе, вусцянскі мой грудок»

Літаратурная Пухавіччына

Па гарызанталі: 1."... — слаўная рачушка,\\Грунт яе пясчаны" — з паэмы Я.Коласа "Міхасёвы прыгоды": у паэме прыгоды Міхася адбываюцца на Пухавіччыне. 4.Сымон ... — беларускі пісьменнік, ураджэнец Пухавіччыны, аўтар зборнікаў апавяданняў "Чорны мост", "Шляхамі навальніц" і іншых, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, быў рэпрэсаваны, рэабілітаваны. Сёлета — 100 год з дня нараджэння пісьменніка. 6. ... Бірала — імя паэта-сатырыка, ураджэнца Пухавіччыны, аўтара зборнікаў гумарыстычных вершаў "Смех і радасць вёскі" і іншых, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, быў рэпрэсаваны, рэабілітаваны. 7.Прэснаводная рыба. 10."За Балачанкаю, дзе Блужскі ...\\Вясёлую пазіцыю займае,\\Адна сасна вартуе касагор" — з верша Я.Коласа "Вусце". 12."Дарыць бор сасновы\\... новы:\\Сталі паяўляцца\\Па лясах грыбы" — з паэмы "Міхасёвы прыгоды". 14.Канат. 14.Той, хто шмат спявае. 17.Крыніца паэтычнага натхнення. 18.Багіня плоднасці і ўрадлівасці. 21."Грыбы і ... на вячэру,\\Прастор і скарб калгаснае зямлі" — з верша Я.Коласа "Вусцянскі груд". 22."Эх, ратуйма той ..., што з суглінкамі, —\\Беларусь, ... стрыножных палёў" — з верша "Міколка" паэта, празаіка Анатоля Вольнага, ураджэнца Пухавіччыны, незаконна рэпрэсаванага, расстралянага, рэабілітаванага. Сёлета — 100 год з дня яго нараджэння. 27.Вёска на Пухавіччыне, апетая ў многіх вершах Я.Коласа, дзе пясняр любіў адпачываць са сваёй сям'ёй; у часы вайны была спалена нямецка-фашысцкімі захопнікамі. 29."А той ..., а той дзед з Падбярэжжа —\\Іх няма, і мне гэтак іх шкода" — з верша Я.Коласа "Падбярэжжа", прысвечанага Пятру Глебку. 30. "...заціх,\\Бы зачарован" — з верша Я.Коласа "Восень у гаі". 31."... з-пад Пцічы", "Літвін-грамадзянін" - адзін з псеўданімаў беларускага пісьменніка, краязнаўцы, гісторыка, этнографа Аляксандра Ельскага, ураджэнца Пухавіччыны; яго брат Міхаіл вызначыўся як выдатны кампазітар, скрыпач, музычны пісьменнік. 32."Праз пошчак куль, праз пушчы шыбеніц\\Была у свет твая ..." — з верша "Радзіме" паэта, перакладчыка, ураджэнца Пухавіччыны Уладзіміра Хадыкі; паэт быў рэпрэсаваны і загінуў у сталінскіх лагерах. Рэабілітаваны. 33."... над Ліпскам" — раман пісьменніка, перакладчыка, удзельніка Вялікай Айчыннай вайны, ураджэнца Пухавіччыны Макара Паслядовіча.

Па вертыкалі: 2.Тут і ..., і ракіты,\\І чарот, і асака" — з вершаванай казкі Я.Коласа "Рак-вусач". 2.Скалы і скалістыя астравы каля марскіх берагоў, зрэзаных фіёрдамі. 5.Увосень за ... просім. (Прык.). 8."Гасіць восень дажджамі касымі\\...рабінаў,\\сячэ лебяду" — з верша Ларысы Геніюш "Развітальна заплакала восень". 9."Восень позняя стаяла —\\... нягоды, халадоў" — з верша Я.Коласа "Доктар памог". 11."Праз пяць гадоў я зноў наведаў Вусце,\\Прытулак дум, абраны мой ..." — з верша Я.Коласа "У родных мясцінах". 13."Усходзіць ... з-за Блужскага бору\\І сцеле на ўзгоркі парчу залатую" — з верша Я.Коласа "Над Свіслаччу". 15."... ж кожная і двор\\Свой выгляд мае, свой узор,\\І ў тым прывабнасць Беразянкі" — з паэмы Я.Коласа "Рыбакова хата", якую пясняр напісаў на Пухавіччыне і падзеі якой разгортваюцца на пухавіцкай зямлі. 16."Пад белай страхою стаіўся ...,\\Прымоўклі навокал лясы" — з верша Я.Коласа "Зімой у Балачанцы". 19. "Беларусам быць — тройчы ...,\\... — валодаць роднаю мовай" — з верша Ларысы Геніюш "Страх — за праўду кінуцца ў бой". 20."... вайне" — драма Я.Коласа, якая была напісана песняром на Пухавіччыне. 23."Дзе ж ... шумлівы з лёгкім веццем,\\Куды ў грыбы калісь хадзілі? — з верша "На новай зямлі" паэта, драматурга Міхася Чарота (Міхаіла Канапелькі), ураджэнца Пухавіччыны; паэт быў незаконна рэпрэсаваны, расстраляны ў 1937 годзе. 24."Бярыце, ... , кошыкі,\\Паедзем мы на пошукі" — з верша "Мінск едзе па грыбы" Пімена Панчанкі. 25.Закончаная частка драматычнага твора. 26."Гаспадар" Белавежскай пушчы. 28.Невялікая камічная п'еса.

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ.

г.Дзяржынск.

Адказы на крыжаванку

Па гарызанталі: 1.Талька. 4.Хурсік. 6.Захар. 7.Язь. 10.Бор. 12.Падарунак. 14.Трос. 16.Пяюн. 17.Муза. 18.Цёця. 21.Рыба. 22.Край. 27.Беразянка. 29.Дуб. 30.Гай. 31.Бацян. 32.Дарога. 33.Святло.

Па вертыкалі: 2.Лозы. 3.Шхеры. 5.Стол. 8.Жар. 9.Час. 11.Куток. 13.Сонца. 15.Сядзіба. 16.Пасёлак. 19.Страх. 20.Вайна. 23.Лес. 24.Дзеці. 25.Акт. 26.Зубр. 28.Жарт.

Адрас рэдакцыі: 220030, Мінск, вул.Энгельса, 34а. Прыёмная: тэл. (017) 3286871. Тэл./факс рэкламнага аддзела: (017) 3286904, 3286906 nv@promedia.by
http://www.nv-online.info http://twitter.com/narodnaya_volya

ISSN 2071-9647

Падпісныя індэксы: 63222, 632222

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф Паўлавіч СЯРЭДЗІЧ

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі сродку масавай інфармацыі №947 ад 6 студзеня 2010 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Надрукавана ў друкарні дзяржаўнага прадпрыемства «Выдавецтва «Беларускі Дом друку». ЛП №02330/0494179 ад 03.04.2009. Мінск, пр. Незалежнасці, 79. Падпісана ў друк 10.12.2012 у 17.00. Аб'ём 4 друк. аркушы. Тыраж 27320 экз. Заказ №5502.